GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEÅ

73243

Umeå universitetsbibliotek
00001807222

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEÅ

Seminarielevernas boksamling
N:o 361
UMEÅ
Utgallrad från biblioteket
vid lärarhögskolan, Umeå

KARL-ERIK FORSSLUND

DJUR

SKISSER OCH HISTORIER FRÅN STORGÅRDEN

Seminarielevernas boksamling
N:o
UMEÅ

DJUR

SKISSER OCH HISTORIER FRÅN STORGÅRDEN

AF

KARL-ERIK FORSSLUND

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM,
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG,
1900.

INNEHÅLL.

	Sid.
Djur	3
Trastlåt	27
Orrmor	41
Ett nytt träd i skogen	51
En pristäflan	61
Jägare	77
Dalhästen	89
Lek	101
Sungsung	117
Wessman. (Ur skissboken)	147
Gammelgäddan i Vassviken	167
Kräftor	179
Den store Pan och den falska Ran	195
Gullfisken	207
Skissboksblad från Paradiset	221

— Låt bräkandet vara och sluta
med vanan att gläfsa och tjuta,
var man, icke ulf äller lam.
Låt vara det djuriskt låga,
men akta dock ej som förspilda
det lamlika, tåliga milda,
det ulfhärdigt starka, fast vilda,
som kanske likt byggande tåga
haft del i den höga stam,
af hvilken som krona du själf gått fram!

De djur, du i dig bär fångna
kanhända från tider gångna,
då framåt du drog öfver varats mark
i skalet och fällen och huden
på färden från cellen till guden —
låt alt deras lägsta försvinna,
låt alt deras yppersta vinna
i styrka att göra dig skön och stark!

Gustaf Fröding.

DJUR

Karl-Herman Bondeson på Storgården är en fridens man. Aldrig älskar han så att ströfva omkring i storskogen som när den står i höga, tysta tankar en stilla solgrann dag om vintern; aldrig glider han så gärna omkring på sjön som när den en sommarkväll i solnedgången ligger lugn och spegelblank, skimrande i alla rägnbågens djupaste och glödhetaste färger. Och med sina medmänniskor vill han hälst lefva i fred och förtroende och gästfri vänskap.

Jag hade så när sagt att han är en man, som ej vill göra en mask för när. Så långt sträcker sig emellertid ej hans fridsamhet. Karl-Herman Bondeson är nämligen en ifrig jägare och fiskare, vadan bland andra också jordens krälande maskar äro utsatta för hans förföljelser. Jakten och fisket äro visserligen icke hufvudsaken, det är det fria lifvet under bar himmel, det glada äfventyrslifvet i skogarna och vatt-

nen. Men lyckas fångsten, så ger detta honom ökad njutning och är kryddan i maten. Och han har många varelsers lif på sitt samvete.

Karl-Herman Bondeson på Storgården var en gång på jakt i Gillermarken med sin svåger Alvar Gran, målaren, och Starbo skogvaktare.

Det var höst, mulen morgon, grått och tungt i luften. Dåligt jaktväder, men präktigt väder att se syner i och höra viskande röster och allsköns underliga läten. Natten hade varit dimmig, nu föll det tjocka ljusgrå töcknet som ett milt duggrägn; luften var fyld af ett fint silfrigt stoft, det hängde tunna slöjor och flor kring alla träd, och man såg inte långt mellan stammarna — diset stod öfveralt och skymde, än som vajande förhängen, än som dunkla skepnader i vida gråa mantlar.

Men man hörde! Tassande steg som af räfvar hörde man bakom sig, svaga kacklanden som af orrhönor hörde man runtom i blåbärsriset. Susande slag af osynliga vingar hörde man uppe i det gråa töcknet, det prasslade i alla buskar, det frasade som kläder, knäpte som klöfvar, smackade som ekorrar, det viskade och fnissade, det fnös och nös. Man stod och lyssnade och lyssnade, man vände sig hastigt runt och tittade hit och tittade dit och önskade att man haft ögon runtom skallen, men ingenting såg man och ingenting skulle man ha sett med hundra ögon annat än fallande

gula löf och glittrande vattendroppar och dunkla skepnader i böljande vida mantlar.

Hundarna hade snott som snurror för att få upp, och skogvaktaren hade svurit öfver väder och vind och dimma och jakttokiga härrar. Alvar Gran hade gått och smågnolat med vidöppna lysande ögon, det var något för målarögon att dricka sig rusiga af, alt det här glansiga gråa kring mörkgröna granar, bjärtgula björkar och blodröda rönnar. Och Karl-Herman hade gått och gnolat med och lyssnat.

Nu stod han på pass på en kolbotten och väntade. Drefvet hade äntligen kommit i gång; det hade slingrat fram och åter i närheten först, han hade stått med spänd hane och väntat att när som hälst få se en fyrbent ulltapp med ett par långa öron komma tumlande ur grådiset. Men det kom ingen; drefvet aflägsnade sig åter och drog sig alt längre uppåt bärgen — det var nog en gammal långbent storskalare, som var hemmastadd i terrängen och tänkte ta sig en liten spatsertur på några mil innan han återvände till nattens betesplatser.

Karl-Herman satte sig på en svartkolad stock att höra på drefvet. En sällsam sång — gnällande och gäll och dock klingande klar som en solig höstmorgon. Med något af trumpetklang i sig, något bjärt och lysande gyllene som vissnade björklöf och som blankskurade mässingsinstrument.

Det ljöd alt svagare och svagare. Nu kom endast

ett kort skall då och då med en vindpust, med alt längre mellanrum. Och nu gick det utom hörhåll och förtonade och tystnade långt däruppe i höjderna.

Och alt vart stilla och tyst, men Karl-Herman satt och lyssnade än. Och han hörde! Steg och viskningar hörde han, och vingslag och prassel och kackel och knäpp; det fnissade och fnös, det gäspade och nös. Och inne i dunklet skymtade konstiga saker; ett par ögon kikade fram bakom en stam, den vita spetsen af en räfsvans glimtade till i en buske; en stor svart fågelkropp satt orörlig djupt inne i en tät och yfvig gran — och därborta rämnade dimmans förlåt och en mörk jättegestalt skred med långa steg fram mot bottnen på en af de smala slingrande milstigarna.

Karl-Herman röck till och sprang upp, i det han spände hanen. Det var en älg. Det for igenom honom att han måste sätta i kulpatron; så kom han ihåg att han ingen hade, det var förbjuden tid. En konstig figur var det också; nog var det en älg, och det en riktigt kunglig en; höga smala ben hade han som fyra gråa alstammar och en kropp tung och mörk som ett väldigt aflångt stenblock; andedräkten stod som ett grått rökmoln ur den tjocka böjda mulen, och på hufvudet bar han den allra grannaste krona, två breda skoflar med väl tjugo spetsar var, tunga och mörkbruna, som gjorda af ett par tusenåriga trädrötter från urskogen.

Men det underliga var att han styrde rakt mot kolbottnen, fast han tydligt såg att där stod en man med en bössa. Han stirrade till och med hela tiden på jägaren, som om han ville tala om att han nog kände lag och förordning och inte nu behöfde frukta att titta in i en bössmynning. Och han lade sig lugnt i kanten af bottnen, vänd mot Karl-Herman och endast några steg ifrån honom.

Han slog sig ned på stocken igen och visste inte säkert om han drömde äller var vaken. I detsamma tassade steg bakom honom; han vände sig om och såg en ljusröd räf komma smygande öfver bottnen och sätta sig tätt bredvid stocken; han slickade sig om munnen, gaf jägaren en plirande samförståndig blick och såg ut att vänta sig något ovanligt nöjsamt.

Då hördes hastiga taktfasta tramp som af en springande hare. Jaha, där kom han genom ett led, och efter kommo hyndorna, Karl-Hermans egen Tjinona och Starboskogvaktarens Nätta. Men de tycktes ha tröttnat på att drifva; de varken skälde äller gnälde, utan kommo flåsande med hängande tungor och lade sig vid jägarens fötter, medan haren kröp ihop intill älgen.

— Vad är det här för en historia, flicka lilla? frågade Karl-Herman och drog Tjinona i svansen. Hon såg på honom med en lång blick men sade ingenting. I stället damp ett sträft skratt ned ur luften, det var en skata som kom seglande. Och med ens

ljöd ett brus som af en rasande nordanstorms vinande vingslag, och ett tjockt svart moln drog fram öfver gläntan — det var bildat af fåglar, de kommo från alla håll och slogo sig ned i träd och buskar runtomkring. Det var kråkor och skrikor, tjädrar, orrar och järpar, gökar och hökar, ugglor och ufvar, änder och lommar; det var hackspett och morkulla, skogsdufva och nattskärra, kornknarr och stare, och småfåglar af alla stånd och klasser.

Alla hälsade först på älgen, somliga med en nick, andra med ett kvitter äller en drill. Sen satte de sig att se på jägaren; vart han vände sig såg han ögon stirra ur det gula löfvärket, han började känna sig generad och önska sig bort — han tyckte sig se på alla dessa blickar att det var frågan om något tämligen allvarsamt.

Men han satt där han satt, liksom fastlimmad vid stocken. Och ögonen blefvo fler än; det började vimla af lefvande kroppar både i träden och på marken. En igelkott kom fram ur ett snår, en flottig smutsgrå gräfling kröp upp ur ett hål under en sten; råttor och sorkar och näbbmöss kommo kilande ur varenda tufva, grodor hoppade upp ur vattpussarna, daggmaskar och sniglar krälade om varann och en huggorm slingrade fram under stocken som Karl-Herman satt på. Därtill kastade sig åtskilliga ekorrar vigt mellan kronorna, smidiga mårdar klängde i granarna och en kattmjuk svartfläckig lo dök upp ur dimman, klättrade uppför

en hög tallstam och lade sig på en tjock gren däruppe. Och i luften fladdrade ett myller af myggor och sländor och tusen andra vingade kryp, och spindlar dinglade öfveralt i trådar som tycktes vara fästade i det gråa diset ofvan trädtopparna.

— Hur är det med Människan, är hon närvös? frågade någon helt nära Karl-Herman. Han sneglade åt sidan — det var räfven: det är inte slut än, tilllade han och såg ut som om han ville trösta och uppmuntra. Och på stigen neråt dalen kom en häst lunkande, bakom honom skymtade en ko, en skock getter och får samt en hufvudlös tupp, och sist kom en katta tassande med en unge i munnen. Karl-Herman kände dem väl allesamman; de hörde hemma på Storgården — kon skulle slaktas till jul, tuppen hade han själf halshuggit och kattungen hade han själf dränkt för ett par dar sen.

Han såg sig omkring för att upptäcka en bakväg att lista sig undan på, men han upptäckte ingen. Han stampade i jorden för att känna efter om den var gjord att sjunka ned igenom; men det var den inte. Han satt alt fortfarande där han satt.

Det var ett hiskligt oväsen omkring honom; det pratade ur näbbar och mumlade ur mular, det ven af svängda svansar och flaksande vingar, det tisslade och tasslade i gräs och löf. Under alt detta sorl makade sig räfven än närmare intill jägaren och började viskande förklara saken. Det var skogens högsta dom-

stol och allshärjarting, det här, påstod han. Domare var älgen, och han hade en hel skara nämdemän till hjälp; det var en gammal uf, så var det igelkotten och gräflingen och några andra. Och kärande och kärandenas vittnen vore de nästan allihop, så det såg nog ganska mörkt ut för Människan, tyckte räfven; ty hon var svarande, hon var åtalad för massmord och skulle nu ransakas och dömas. Men Människan skulle inte vara orolig; han, räfven själf, hade åtagit sig hennes sak, han hade tjänstgjort som fattigadvokat förr och skulle uppbjuda all sin kända skicklighet, det kunde Människan vara lugn för.

Han såg oskyldig och bottenärlig ut, men han blinkade till när han sade fattigadvokat.

Han hade just slutat sin förklaring, då höjde älgen sitt krönta hufvud, lät blicken glida öfver den församlade menigheten och upphof sin röst. En grann röst, tänkte Karl-Herman som aldrig förr hört en älg tala; lågmäld och dock mäktig, beslöjad och dock tonande stark, som bruset genom kronorna i en högstammig tallskog, högt öfver ens hufvud; Karl-Herman såg mot marken och sänkte pannan, han kunde icke annat. Det var dock endast några ord, älgen yttrade; han förklarade sammanträdet öppnat och uppmanade kärandena att framställa sina anklagelser och fordringar.

Och fram stego de, den ena efter den andra. Var och en berättade sin historia, och varje historia var

ett glödande kol på Karl-Hermans hufvud. Arma kålhufvud! vitsade räfven medlidsamt.

Det var haren som började. Han talade läspande med sin klufna nos och vickade fram och åter med öronen; han talade med ömklig röst och tårar i de skygga ögonen om mor sin och bror sin och fäm kusiner och trätton bryllingar, och alla hade de ljutit en blodig död, träffade mitt i sitt varma harhjärta af jägarens lömska lönmördarkula, drifna till dödsens ångest och trötthet af hans grymma blodhundar. — Det var en pik åt oss, det, viskade Tjinona till Nätta, och bägge sträckte stolt på sina smärta flickkroppar.

Efter haren kom en ekorre. Också han hade många fränder att sörja; och varför hade de gått en förtidig och våldsam död till mötes? För att sväfva till de sälla jaktmarkerna kanske — äller för att som en läcker spis glädja någon hungrande? Snack, snack, sade ekorren; de ha dött för att bli kräftbete — för att locka andra varelser i fördärf och förintelse.

Härvid upphofvo kråkor och skator ett skärande skrän, gräflingen grymtade bifall och grodorna kväkte. Bra, bra! skreko kråkorna, och boá, boá! sade grodorna.

Därpå fick en gammal tjäder ordet. Han talade såväl å egna som å andra skogs- och sjöfåglars vägnar. Han talade långsamt och allvarligt, med ett lugnt och djupt förakt; han berättade om bakhåll och smygskytte, om bulvaner och lock och snaror och andra

lumpna knep. Och orrar och järpar, änder och morkullor upprepade hans ord, var och en på sitt språk.

Så följde den ena talaren den andra. En daggmask ringlade fram i gräset och förtalde om spetsiga krokar, på vilka hans stamförvanter plägade trädas upp lefvande. En grann purpurröd fjäril satte sig på högsta toppen af älgens horn och berättade om vassa nålar, på vilka hans fränder brukade spetsas; och med honom instämde andra flygfän, både steklar, baggar och florvingar. En råtta gnälde om falska fällor och om blodtörstiga rofdjur, vilka den anklagade hade i sin sold. Det ska väl vara jag, det, tänkte kattan; men hon teg och höll fram sin döda unge, han kunde tala för sig själf, så död han än var. Och efter henne kom kon, som skulle slaktas, fram och råmade, och getter och får bräkte ängsligt, och tuppen hoppade omkring och flaksade med både vingar och ben, som om han aldeles tappat hufvudet. Ja, det hade han ju också gjort.

Under tiden hade en kräfta kommit kraflande uppför stigen som ledde ner till Rösjön. Hon kröp fram till älgen och anmälde sig som befullmäktigat ombud såväl för kräftsläktet som för fiskarna, vilka af flera skäl ej kunnat iakttaga personlig inställelse. Och när hennes tur kom, talade hon om burar och håfvar, om krokar och nät och allehanda pinoredskap, och ingen hade så många svåra klagomål att andraga som hon.

Karl-Herman satt fortfarande och såg mot marken

och sneglade då och då omkring sig. Det var först en kort tystnad, när kräftan slutat; så vart det dämpat sorl och viskande prat. Men alla tego när älgen fnyste till och ånyo upphof sin stämma — endast en kråkmadam och en skatkäring sutto ännu och sladdrade halfhögt och hest.

Och älgen, den konungslige, talade och sade:

— Människa! sade han. Mycket kunde mot dig anföras utöfver det redan sagda. Jag kunde väl ock själf tälja bloddrypande berättelser och gripande sannsagor af samma art; jag kunde väl ock frammana stupade bröders och fallna hjältars skuggor till vittnen mot dig. Men det må vara nog; blott om en sak vill jag ytterligare orda.

Han tystnade som för att tänka efter. Flåsade därpå tungt och fortsatte.

— Människa — du är åtalad för mord. Och icke ett, utan många. Och vilka äro dina offer? Dina egna fränder och släktingar! Se — har du icke själf en gång varit en kallblodig simmare i vattnen, har du icke en gång sväfvat vingad genom rymderna, har du icke varit en fyrbent löpare i skogarna!

— Kallt blod tycks han ha än, afbröt en hetsig blådufhane.

— Si si, pep en ung tornsvala — men var har han gjort af vingarna? — Och älgen:

— Har du icke varit en fjällig fisk och en krälande ödla, en flygande fågel och en svansviftande

idislare! Äller förnekar du dina fäder? Känner du icke deras blod i dina ådror, hör du inga ljusa minnen från din barndom susa genom din själ? Du kan ju dock härma alla luftens och jordens djur; du kan dyka i sjöarna, du kan gala som göken och vissla som järpen; du kan klättra i träden som ekorren, gräfva gångar under jorden som sorken, spinna som spindeln —

— Endast flyga har han glömt! inflikade tornsvalan igen. Och åter älgen:

— Är du då icke ett djur! Vad är din längtan ut i markerna, din lust åt det fria vildlifvet under himmelen annat än ekon och hågkomster från gångna tider! Och är du icke af samma ämne som vi, äro vi icke ett kött och en själ! Och du jagar oss, hetsar oss, dödar oss, och tänker icke på att det är dig själf du jagar, dig själf du hetsar, dig själf du dödar!

Älgen hade rest sig under sitt tal, nu stod han där hög och väldig och slungade fram slutklämmen med högburen krona och mulen lyftad mot rymden. Och det vart ett larm och ett gny; de ropade och flaksade, de stampade och applåderade på alla sätt.

När stormen var öfver hostade räfven, lade svansen tillrätta i en elegant båge framåt och begärde ordet.

Han ville yttra några ord till den anklagades försvar, sa han. De skulle kunna bli många, ty för ett tänkande djur var det ingen svårighet att finna ursäkter och förmildrande förklaringsgrunder för Människans

så blint och fördomsfullt klandrade handlingssätt. Men han ville fatta sig kort. Han ville då först påpeka den omständigheten, att de skinn många af anklagarna buro egde en i sanning utomordentlig skönhet och voro de allra präktigaste skydd mot köld. Hur ypperlig vore till dömes ej den högvördige Domarens egen hud, såväl till golfmattor som till slädfällar! Till vilken varm och vacker päls äller boa, mössa äller muff kunde ej harens, mårdens, ekorrens hårbeklädnad förvandlas! Och han ville ej tala om sitt eget enkla, men värkligen rätt tjocka och behagliga skinn.

— Nå, håll sig i skinnet då, tä-tä! fnittrade en pigg flugsnappare och klipte med vingarna.

— Han har nog ganska rätt, tyckte en ekorre och reste sin yfviga svans som en plym rakt i vädret.

— Hm, mumlade älgen — varma kläder kan man få utan att döda. Men räfven fortfor.

Han bad att få påminna om ett annat, därmed besläktat förhållande. Åtskilliga af kärandena vore en synnerligen välsmakande och sund föda. Den högvördige Domarens eget kött sades vara något ovanligt läckert; äfven kalf- och oksstek, get- och fårkött prisades såsom saftiga och närande. Och vad hare och skogsfågel äller kyckling och killing beträffade, så kunde han tala af egen erfarenhet. En färsk järpe, en fet höna — a! Han slickade sig vällustigt om munnen; Tjinona och Nätta gjorde halft ofrivilligt

likadant, och hundra röster pratade och ropade om varann.

— Det där låter höra sig! sade lon i tallkronan och skelade med gnistrande ögon på haren. Riktigt, riktigt! skrek dufhöken; en stor uf satte till ett tjut med örontofsarna resta på ända, en mård tog ett skutt efter en ekorre, och en kattuggla skrek något hemskt om feta råttor och sorkar, i vilket kattan jamande instämde.

— Småfågelägg smaka också maffens, sade ekorren.

— Än småfåglarna själfva då, huiu! visslade en sparfhök; och kattan jamade och spann.

— Och myggor och mask, och myggor och mask! kvittrade småfåglarna.

— Och fiskarna på djupen, de smaka bra i strupen! tjöt en lom, och en skäggig dopping flög tätt framför hästens nos och gnäggade som för att härma honom.

— Det är barbari, alt det där, sade hästen, lade öronen bakåt och visade sina vita tänder. En köttslig lusta som måste bekämpas.

— Mu, sade kossan, det betydde att hon till fullo delade kamratens åsikt. Och älgen höll med dem: När till och med vi, skogens och hagarnas största söner, kunna lefva och växa utan kött och mord och grymhet, sade han, varför skullen I då ej kunna göra det, I dvärgar!

Då flög en stare fram och satte sig på stocken

bredvid Karl-Herman. Han hade också ett ord till Människans fördel, sade han; han var tveksam angående den omtalade grymheten — aldrig hade någon stare dödats af en människa där i trakten åtminstone, tvärtom funnos alltid i träden kring gårdarna de trefligaste hus för fåglar att bo i, man kunde tänka sig, och de bygdes om äller lagades noggrant hvarje vår. Man kunde väl inte vara bättre fredad och omhuldad, tyckte han; det kunde för rästen både svalor och ärlor och flugsnappare intyga — de bygde och bodde alla i stora skaror vid varenda gård och stuga.

Ja, de intygade och vittnade. En husärla tillfogade att hon sett Människan skjuta en katt som tagit ett par ärlungar. Och en talgokse talade om vackert grönmålade lådor utanför fönstren, vilka fyldes med hafre och hampfrö och talgbitar om vintern, och om störar med halmkärfvar vilka stuckos i gårdens drifvor vid jultiden, när det var djup snö i skogarna och svårt att komma åt en matbit. Och hans utsago styrktes af grå- och gulsparfvar, af domhärrar och sidensvansar och mesar af flera slag.

— Låter bra, det där, pratade kråkfrun. Men jag då — mig har aldrig en människa bjudit en bit mat.

— Inte mig häller, pladdrade skatkäringen. Tvärtom -- vill jag snatta den minsta ostkant äller till och med bara en usel, osmältbar nysilfversked, så

straks köra de bort mig. Gifmilt och vänligt folk, va? Nej pack, snålt pack!

— Det var då ett sant ord, pep en liten mager husrått. Aldrig ha de satt ut några grönmålade lådor med talgbitar och ostkanter åt mig och mina stackars hungrande små, aldrig i lifvet!

— Det kanske har sina randiga skäl, tyckte en grannröd domhärre. Det är nog skilnad på djur och djur.

Älgen låg och tänkte. Ett egendomligt rättsfall, det här, mumlade han för sig själf. Högst egendomligt och invecklat! Så vände han sig till räfven och frågte om han hade något att tillägga. Men innan räfven hann svara, reste sig en stor mörkbrun och långhårig hund ur ett tjockt gransnår längst bort i ändan af bottnen. Ingen hade sett honom förut, ingen visste var han kom ifrån; inte ens Karl-Herman — en sådan hund fans ej på någon gård där i bygden. Ett ståtligt djur, härrlig lockig päls, kraftig och dock smidig kroppsbyggnad, stora kloka ögon.

Han gäspade ett tag, öppnade ett väldigt gap och yttrade:

— Närsynta och svagsynta ären I, djur — från låga och trånga synpunkter betrakten I dessa höga och viktiga frågor. Jag vill föra er till en ny utsiktsplats, med vidare syner och klarare belysning. Tänken efter och sägen mig hurdan den död är som I gån tillmötes, när I blifven dödade för att tjäna Människan

till föda. Jag säger Eder, djur, det är en ädel död, en död öfver vilken I kunnen vara stolta! Äller han I, annat än i sällsynta undantagsfall, sett ett djur af lägre stånd döda och äta ett af högre? Men högst af oss alla står Människan. Hon är vår härskare, vår gud, vårt mål. Alla skälfva vi af skräckfyld kärlek till Henne, alla sträfva vi i dunkel längtan att närma oss Henne, att bli som Hon. Djur — det är en ära och en lycka som vederfares Er, när I blifven kött af Människans kött och blod af hennes blod. I ingån därmed i en högre lifsform. I blifven klara tankar i Hennes hjärna, I blifven varma blickar ur Hennes ögon och klingande närvsträngar på Hennes själs harpa. Hälsans rosor på Hennes kinder blifven I, och styrkans svällande strömmar i Hennes muskler och senor! Är icke detta något att dö för — och är det icke på samma gång odödlighet och evigt lif? Djur — —

Han ville tala mer, men rösten svek honom, han såg mot jägaren med en glimmande blick. Jag har talat, sade han därpå, sjönk åter samman i gransnåret och var borta som om han aldrig funnits.

Det vart dödstyst ett ögonblick. Så sade kråkmadamen halfhögt:

— Prratmakare. Än jag då — på vilken harpa blir jag en klingande närvsträng, det skulle jag vilja veta? Mig äter ingen människa.

— Inte mig häller, sa skatkäringen. Och inte

mig häller! kom det från råttor och sorkar, från grodor och maskar.

— Det kanske har sina rutiga orsaker, tyckte domhärren. Det är nog skilnad på djur och djur . . .

De sorlade och stimmade, och ur sorlet hördes ord sådana som svärmare, mystiker, fantast och slika fula tillmälen.

Slutligen nickade älgen åt räfven. Han hostade åter och äskade ljud.

Han hade föga att tillägga. Han kunde visserligen i likhet med högvördige Domaren och andra lägga sten på börda och tala om saksar, blodhundar, förgiftade lockbeten med mera dylikt. Men han ville hällre uttrycka sitt förbindliga tack till den siste ärade talaren, vilken sig själf ovetande gifvit form åt hans egen innersta tanke. För öfrigt — hade de förföljda icke vapen mot sin fiende? Hade icke haren sina ben och tjädern sina vingar? Och än en sak: vad vore den anklagades s. k. mordlust annat än ett arf från hans fäder, äfven den? Det hade hans anklagare själfva tillfyllest bevisat; de föregingo alla med det bästa eksempel, han endast härmade dem äfven däri. Vad var hela deras lif och sträfvan annat än en strid för lifvet — en strid med betar och näbbar och klor och horn? Allas strid mot alla är lifvets första och sista lag och betingelse, sa räfven. Hur skulle det gå med dem, om de icke dödade? De borde för rästen icke tala om grymhet, de som själfva

kände stridens och täflans och dödandets njutning. Nej — låt oss slåss så blodet rinner rött och ångande, låt oss hata hett och sunt, låt oss döda, det är lifvet! — Den som är ren, kaste första stenen; jag yrkar på den anklagades fulla och omedelbara frikännande, sa räfven, tystnade och lade sig vid jägarens fötter.

Det skulle till att bli larm och oväsen igen. Men älgen afbröt det med ett kraftigt fnysande och talade därpå.

— Det ligger ett visst skal af sanning kring de tankar, vi nyss hört yttras, sade han. Men är striden nu en lag och ett lifsvilkor, vem vågar därför påstå att så alltid skall förblifva? Den är det redan nu icke för alla lefvande släkten och varelser — och jag väntar tecken och under. Jag anar en tid då lifskampen skall förvandlas och höjas till ett lugnt och ädelt samarbete för tillvaron. Den är innerst och i längden lifsfientlig, och lifvet själft låter sakta och småningom alt, som står det emot, förbrinna och försvinna. Det växer bort, det förtär sig själft. Så skall det äfven gå med allas strid mot alla, med krig och hat och dödande. Döden skall komma lugn och stilla, som en klar kväll efter en glad och rik dag — väntad och välkommen. Med samma njutning som vi somna efter en lång och lycklig vandring om sommaren, med samma lugna, rena njutning skola vi sjunka i den sista sömnen. Liksom vi älgar fälla våra horn om vintern, så skall

döden komma; de falla af sin egen inre lag och kraft, och nya växsa fram, större, starkare och skönare. Så skall döden komma — ej ett hämmande och en förintelse af lifvet, men en grund och jordmån därför, och på samma gång en följd och frukt däraf. Ur dödens frö skall spira blomman Lif, den härrliga, den aldrig vissnande!

Han gjorde ett kort uppehåll, liksom sjönk han i tankar, den konungslige. Hämtade så andan och vidtog.

— En lefvande räf är vackrare än en död, har någon sagt. Och den tid skall komma, då detta korta, snabba lif skall skattas som det dyrbaraste, det vackraste, det högsta af alt. Det är för att i min mån bidraga till uppnåendet af detta mål, som jag nödgas uttala en fällande dom, den anklagade själf till straff och androm till varnagel. Och det straff, hans brott som en naturlig följd framkallar, är — —

Karl-Herman kunde ej höra slutet af meningen, det dränktes i en rasande vild ström af rop och skrik och tjut och skrän, som kom störtande öfver honom. Han urskilde ett ord då och då, än ett ja än ett nej, än ett framvrålat skyldig! än ett klangfullt oskyldig! Några ropade på omröstning, andra ropade låt'en löpa! — och åter andra närmade sig honom i en alt trängre ring runtom med ilskna ögon och utspärrade klor och höjda näbbar, och redan kände han huggormen ringla uppför ena benet och en stor spindel

krypa in i ena örat och hundratals myggor och getingar borra in sina sugsnablar och gaddar i hans skinn, var de kunde komma åt en naken fläck — — —

Då ljöd ett sjungande klart skall uppe i bärget — det var två röster som skälde och gnälde, det var drefvet som närmade sig utför branten i ilande fart.

Karl-Herman rusade upp, gnuggade sig i ögonen och såg sig omkring. Himlen var klar, inte ett moln däruppe i höjden, bara blånande blått och strålande solsken. Dimman var skingrad, granarna stodo bjärtgröna, löfträd och buskar glänste våta och brinnande gyllenröda, och ur detta gullskimmer nalkades drefvet med en alt starkare klang af blanka trumpeter och smattrande mässingsmusik.

Han tyckte sig höra tunga vingslag af en bortflygande fågel och ett prassel i riset af någon som sprang sin väg med långa skutt. Han hörde en röst inom sig, aldrig döda mer! sade den; men han hann ej tänka en redig tanke, förrän drefvet var framme och haren skymtade på stigen helt nära kolbottnen. Inte döda! ropade någon inom honom — men en annan, utom honom tyckte han, tog tag i hans arm, röck upp bössan till hans aksel, siktade och tryckte af åt honom. Haren tumlade öfver ända, men vart ej liggande; frambenen voro afskjutna, men på bak-

benen tog han ett par väldiga hopp öfver bottnen. Än ett skott — nu låg han där orörlig i gräset.

Och jägaren för jakthornet till läpparna och blåser Allstot. Jösse är död, Jösse är död, Jösse är skjuten! klingar det genom skogen, och bärgen svara runtom. Jösse är död, Jösse är skju-u-u-ten! kommer det tonande klart och grant och glatt.

Och Tjinona och Nätta komma löpande, nosa och nafsa i harpälsen och sluka girigt de blodiga inälfvornas läckerbitar. Och Alvar Gran och Starbo skogvaktare komma springande, det blir prat och skratt och historier, och sen blir det en njutningsrik matsäcksfrukost i kolbottnens solfylda matsal med högvälft blått tak, mjuk matta på golfvet och skinande gyllenläderstapeter på väggarna.

Men på hemvägen går Karl-Herman Bondeson på Storgården för sig själf och tiger med rynkad panna, som grubblade han på en underlig och svårlöst gåta.

TRASTLÅT

Det satt en elak pojke och metade utanför Storgårdsnäset en sommarkväll, han hette Ola.

Han hade setat där hela eftermiddan, men ändå bestod fångsten bara af några usla aborrpinnar. Han var ganska slängd i att svära, fast han hade åtskilliga år kvar innan manbarhetens öfriga kännetecken kunde infinna sig; men aldrig hade han gjort så ymnigt bruk af nämda förmåga som innevarande aftonstund. Det var också en helsikes otur han hade; förbajat fint väder var det, det blåste en svag sydväst, jäklit bussig fiskvind, och tam fan någon hade så bra reda på vartenda metställe och aborrgrund, varenda risvål och stenhar i sjön som han. Men jäderannitta det ändå lönade sig att bjuda till; han hade setat och stirrat på flötet i timtal utan att det sattyget vippat till en enda gång, och fick han ett napp för ovanlighetens skull, så kunde han ge sig jäsingen på

att di rackarna bara tog af masken och kilade sin väg igen, utan att han fick se så mycket som yttersta stjärtspetsen af dem en gång.

Han hade slängt ut sänkstenen och dragit opp den igen minst fämtisju gånger. Han hade lagt i land och gått utefter stranden med spöna, och stött ut igen och rott hit och dit. Han hade pröfvat alla olika djup, och släpmetat och metat med och utan flöte; hade tagit sina fetaste och aptitligaste maskar — maskar som till och med en människa kunde haft njutning af, tyckte han — hade spottat på dem och gjort hemliga tecken och mumlat besvärjelser, men ingenting hjälpte, ta mig sjuttitusen ljusröda småsatar om något hjälpte.

Han hade setat i Vassviken och rott runt Bockholmen och varit ända ut till Sollharn, men nu satt han som sagt utanför Storgårdsnäset och småsvor. Han var vid ett ganska tråkigt och retligt lynne, hade gett hela fisket tusan och funderade på att ro hem; det var redan sent, solen skulle just till att sjunka bakom Fängenhällarna; men han kunde inte komma sig för med det häller, ville gärna visa de fjälliga kräken att han inte var en som gaf sig, och skämdes väl också för att komma hem så där tomhänt. —

I småskogen på Storgårdsnäset bodde en taltrast. Han hade just vid den här tiden fått sitt bo färdig-

bygt i en tät gran; den låg nära sjön, där han själf tog sig de härligaste bad varje klar morgon, och i vilken hans trogna maka hade den präktigaste spegel. Hon låg och rufvade nu i boet, han hade nyss sett om henne och serverat henne en stadig kvällsmåltid, och kunde ostörd ägna sig åt sina egna nöjen och betraktelser.

Han flög upp högst i toppen af en annan gran nära boet för att njuta af kvällens frid och uppstämma sin aftonhymn. Då fick han syn på pojken i ekan, och som han kände igen honom och kände sig vänligt och meddelsamt stämd mot hela värden, tyckte han att han kunde språka bort en stund med ynglingen. Metar du, metar du, Ola? ropade han därför och nickade.

Det dröjde en stund innan pojken upptäckte honom; han tittade sig omkring, såg arg ut och svarte ingenting.

— Nappar det, Ola? ropade taltrasten åter. Flytt dig, flytt dig — flytt dig, Ola!

Pojken svarte inte nu häller; det kokade i honom, och han satt och tänkte på alla historier de berättade om taltrasten där i trakten. Det var en pratmakare som kunde reta gallfeber på folk. Olas egen far hade varit ute för honom; han var road af jakt och fiske, han som alla karar däromkring, men det var just ingen som hade egna jaktmarker äller fiskevatten, och det tycktes taltrasten veta om. Smög man sig på

en orrkull, kunde man vara lugn för att han satt där och skrek; tjyfskytt, tjyfskytt! sade han tydligt och klart, och Förbjuden tid! hade han till och med ropat en gång åt en kolare. Rodde man ut en natt för att vittja andras ståndkrokar äller långrefvar, fick man också höra af den skrikhalsen; vittjar du, lymmel, vittjar du, lymmel! skrek han då — fy, fy, fy! Kom en pojke raglande och skrålande på vägen en lördagskväll, så gjorde taltrasten vad han kunde för att öfverrösta och skämma ut honom — du är full, ditt svin, du är full, du är full som en alika! ropade han; kom en brukshärre med sin skogvaktare och satte sina mordängelsmärken på stammarna, så predikade han sanningen för dem också — låt bli, låt bli, sade han, baggbölarskurkar, skurkar, skurkar! Och kom en käring med ett fång ved, så nog visste taltrasten var hon fått den ifrån — har du stuli, har du stuli, Stina, Stina, Stina!

För varje ny historia i denna stil som Ola kom ihåg, vart han alt argare och mörkare till sinnes. Men det visste inte taltrasten, han satt och språkade och ropade i all vänlighet. Dra opp, dra opp — dra opp, Ola! ropade han. Fick du ingen — fick du ingen? Spott på, spott på, Ola! —.

Då kunde inte Ola styra sig längre. Han rodde i land, gaf sig in i småskogen och började leta. Det tog en stund innan han fick tag i vad han sökte; men till slut hof han upp ett den onda skadeglädjens

hesa skatskratt, när han såg trasthonan flyga fram ur en yfvig gran. Han lyfte upp ett par breda, täta grenar och såg boet ligga därinne, fint rappat och väl skyddat mot både blåst och rägn och onda ögon; en fördold skattkammare, vars skatter utgjordes af fäm vackert blågröna och mörkprickiga ägg. Han drog fram boet, ref det i små bitar, stoppade ett af äggen i fickan och krossade de andra mot en sten. Så gick han sin väg, sköt ut ekan och rodde hem öfver det rödskimrande vattnet.

Trasthärskapet flög efter honom en bit och kvittrade och pep. Sen flögo de tillbaka till granen, som för att titta efter om inte altihop ändå bara var en hemsk dröm, om inte boet när alt kom omkring fans kvar därinne. Nej, där fans bara mörker och tomhet; taltrastens trogna maka satte sig just där boet legat, jämrade sig och såg dyster ut. Taltrasten talade tröstens ord till henne — de skulle bygga ett nytt bo i morgon dag, det skulle gå i ett nafs, och hon skulle snart ha en hel hop nya ägg att ligga och rufva på. Det halp föga, hon var lika nedstämd och förtviflad; men hon följde honom i alla fall, när han flög bort och såg ut en plats för deras nya hem ett stycke därifrån.

Äfven där i närheten stod en hög gran, den högsta på hela näset — en den rakaste och smäckraste tornspira mot rymden. Taltrasten svingade sig upp i toppen på den, och aldrig hade han setat så högt

och fritt och härrligt, tyckte han; det var en plats för en spelman! Och det var en syn för en fågel, den man såg däruppifrån; solen hade sjunkit nu bakom bärgen, men hela synranden flammade röd både i väster och öster, som om en skogseld ginge fram öfver bärgen runt omkring; högre upp lyste rymden klargrön och därofvan stod det höga valfvet utan ett moln, klarblått och fullt af ett blekt men dock varmt ljus. Och under sina ögon hade man sjön, utan en krusning, blank och lysande som rött siden, och kring den de skogklädda höjderna, gröna, blå, violätta — ja Härre Gud vilka färger, vilken glans, vilken glädje i himmel och på jord!

Det var mer än som behöfdes för att ge en taltrast det sanna heliga diktarvansinnet. Hans hjärna var också yr och het af de senaste upplefvelserna, och hans själ bräddfull af en hop starka, stridiga känslor. Det var sorg öfver boet och äggen, och oro för hans hjärtas älskade, som satt därnere i snåret i saknad och svårmod; det var bitterhet mot fridstöraren och hela hans släkte, och med den blandade sig hat till alla falska smygande rofdjur och krooknäbbade tyranner. Och sist var det hög fröjd öfver all jordens skönhet och sommarens däjlighet, öfver solnedgångens prakt och rymdens klarhet och skogens doftfylda, susande stillhet.

Alt det där trängde på och ville fram. Det ville ut ur sitt trånga fängelse i hans själ och sväfva

vida öfver jorden som klara starka toner och som fria lefvande sånger.

Han kvittrade först några enstaka lågmälda takter för att pröfva rösten och göra strupen klar. Så klämde han till med ett par klangfulla rop och en smattrande fanfar — spel opp, spel opp, tjurititú, tjurititu — tjurititu!

Han satt och lyddes till hur tonerna sväfvade bort öfver sjön. - Men då inträffade något egendomligt; när de hunnit ända bort till Mässan, bärget på andra sidan sjön, förtonade de icke där utan kommo tillbaka — spel opp, spel opp! svarade det klart och tydligt, och tjurititu tjurititu! kom det klangfullt som från ett jägarhorn.

Taltrasten lyssnade och funderade. Jaså, han hade fått en medtäflare till trakten: och en farlig medtäflare tycktes det, det var nästan lika stark och fyllig klang i den där andra stämman som i hans egen. Men vi ska väl höra efter vad han duger till, tänkte han och stämde upp sin fanfar på nytt, nu än klarare och kraftigare — spel opp spel opp, tjurititu ti tu!

Och den andre svarade, och äfven nu kommo hans egna ord tillbaka med aldeles samma klang och melodi. Han undrade och undrade. Vad var det där för en klåpare som bara sade efter och inte hade några egna melodier att svara med? Den saken borde man ta reda på, tänkte han och ropade: vem är dú, var är dú ifrån, vem är dú, vem är dú?

Men vem är dú, vem är dú? sjöng det bort i bärgen, och sen blef det tyst igen.

Då vart taltrasten ond. Han började spela på allvar, han drog alla sina låtar och melodier, han visslade och drillade, slungade ut alla sina starkaste och gladaste toner i rymden som en hop små runda trillande ägg och lät dem fladdra bort öfver sjön som en skara dunmjuka kvittrande fågelungar. Och varenda drill fick han igen likadan som han själf slungat ut den, och varenda låt sjöng den andre efter från början till slut.

Härma kan du, stjäla kan du, tjyf ska du heta — tjyf, tjyf! sjöng trasten på Storgårdsnäset; härma kan du, tjyf, tjyf! sjöng trasten i Mässans skog. Envis och tjuri är du, tjuri, tjuri! sa den ene; tjuri, tjuri! sa den andre. Tjut lagom, tjut lagom — tig du, tig du! ropade Storgårdstrasten; och tig du, tig du! ropade Mässtrasten efter.

De höllo på så där hela natten, alt vildare, alt klangfullare och grannare. Och ju mer högröstad Storgårdstrasten blef, dästo högre och stoltare sjöng också den andre. Och runtomkring lågo himmel och sjö och skogar tysta och ljusa och lyssnade leende på de klara ropande rösterna.

Storgårdstrasten hade aldrig sjungit så vackert förr, han kände det själf. Han hade väl aldrig häller haft så mycket att sjunga om som den natten; han slutade snart att munhuggas med rivalen, alt det där

andra låg altjämt och sjöd inom honom och bröt så småningom fram — och först då fingo de två stämmorna sin allra djupaste och mäktigaste klang. Ty den andre var fortfarande med; Storgårdstrasten tyckte nog att han kunnat få ha åtminstone dessa sina bästa och innersta känsloutbrott i fred, och undrade om den andre uppleft aldeles samma sorger och fröjder som han själf, eftersom han altjämt sjöng samma ord och tongångar. Men han var icke vred äller hatfull längre, alt det där var bisaker, bara han fick sjunga ut med vad han kände och bar inom sig; och underligt varm och glad gjorde det honom också att så där höra alla sina tankar och melodier upprepas af en annan, en som han aldrig sett, en som satt och spelte för sig själf långt bort i skogen.

Han fick alt starkare lust att se och lära känna kamraten, han var värkligen nyfiken på honom. Till slut kunde han inte längre stå emot; just som solen gick upp öfver Lekombärget, utstötte han af all sina lungors kraft ett sista jublande tjuritítu—ti—tu! — kastade sig ut i rymden och flög bort öfver sjön.

På andra stranden stod också en hög gran. Han satte sig där i toppen för att vila och ge sin ankomst tillkänna med ett ljudligt rop. Men ingen svarade, endast några småfåglar kvittrade i buskarna. Han ropade på nytt, gång på gång, och höjde stämman; nej, inget svar. Då flög han in i skogen på Mässans sluttning och började leta.

Han flög af och an och ropade alt emellanåt, men där fans ingen trast. Han träffade många andra fåglar, talltitor och tofsmesar, trädkrypare och svart hättor, men ingen hade sett äller hört någon taltrast där i skogen. Vi ha bara hört en på Storgårdsnäset, sade de, och det var en baddare att spela. Vi ha setat och lyssnat på honom hela natten, det var en sann fröjd att höra honom, och det var just ingen som tänkte på att sofva — maken till flöjtkonsert får man minsann inte höra många gånger i lifvet.

Taltrasten var både glad och undersam, det här gick helt och hållet öfver hans förstånd. Han skulle just till att flyga hem igen, då fick han se en gammal uggla i en tall, hon satt tätt intill stammen och kisade mot dagsljuset. Det var nog en klok gumma, hon såg ut att känna till lösningen på åtskilliga gåtor och hemligheter, tyckte han och berättade hela historien för henne.

Hon såg bort och tog på sig sin djupsinnigaste min, när han slutat. Så talade hon, tyst och mumlande, han fick anstränga sig för att höra. Hon sade något om att lefva fullt och starkt — och om en rik och sjungande själ — och om att lägga hela sitt lif och sin själ i sitt spel — och att hela jorden spelar med och bärg och skogar besvara ens sång med ett samfält eko.

Sen teg hon och tänkte visst försjunka i sina

egna grubblerier igen. Men så tycktes hon erinra sig något, bligade skarpt på taltrasten och fortsatte:

— Men han ska inte bli högfärdig nu — inte tänka mer på hela saken — utan spela på snält och ödmjukt som förut, det är nog det bästa han kan göra.

Hon tystnade åter, vände blicken inåt och slöt ögonen.

Taltrasten sade tack och farväl och flög därifrån. Han sväfvade tankfull öfver sjön; inte begrep han hela meningen i ugglans ord, tyckte han, men så mycket förstod han att det inte var en taltrast han hört på andra sidan vattnet.

När han kom hem, höll hans hjärtas älskade redan på att samla ihop kvistar och mossa till det nya boet. Då glömde han alla nattens händelser och började hjälpa henne; och när kvällen kom, flög han upp i sin grantopp igen för att uppstämma sin aftonhymn och njuta af solnedgångens prakt, af sommarens däjlighet och kvällens höga frid.

Ekot i Mässan sjöng med, han gjorde en paus ibland och lyssnade. Det var inte en trast — men vem var det då? Bärg och skogar och hela jorden, hade ugglan sagt; de upprepade hans tankar och sjöngo efter hans tongångar. Ja, man kunde bli högfärdig för mindre; men egentligen vart man nog mindre högfärdig än glad — så där glad så man både ville skratta och gråta, så där hissnande och galet glad åt solen och jorden och lifvet och altihop.

Det var en elak pojke som hörde honom spela den kvällen och många andra kvällar samma sommar, han hette Ola. Jag kan tyvärr inte svära på att han svor mindre syndfullt hädanefter, men säkert är att han aldrig sen dess rifvit ner ett fågelbo äller äljes begått några svårare förbrytelser. Och själf påstår han att han varken hört äller sett något vackert och trefligt i lifvet förr än han fick höra den där trasten spela; det var inte bara spel för rästen, sa han, det var en predikan och en salm som man inte får höra maken till i någon kyrka här i landet och kanske inte i något annat land häller.

ORRMOR

I Storgårdsskogen ligger en gammal kolbotten bland många andra. Det fins gott om gamla kolbottnar öfveralt i skogarna däromkring.

Det är åtskilliga år sedan röken från milan böljade där mellan träden och sedan fåmälda, sotiga allvarsmän sutto i kolkojan och stirrade in i brasan under de långa vinterkvällarna. Men kolkojan står kvar än, fast skröplig och förfallen; blåsten slingrar sig obehindrat genom de breda springorna mellan stockarna, både rökfånget och dörren gapa vidöppna mot rägn och solsken, det växer gräs i liggbänken och stora al- och björkbuskar på väggar och tak.

Äfven ute i bottnens svarta stybbe växer gräset alt tätare och högre, och runtom står en mur af tät ljung och smågranar; den tränger alt närmare, och en gång i kommande tider skall skogens gröna haf

åter sluta sig öfver gläntan och begrafva både kojan och bottnen i sina mörka djup.

Skogens väsen ha redan tagit platsen i besittning, sedan människan öfvergifvit den. De drogos nog dit förut också, det kunna kolargubbarna berätta; mer än en af dem hade påhälsningar om nätterna och upplefde äfventyr med underliga kvinspersoner emellanåt, så att de blefvo smått konstiga i knoppen af det. Men trollpacket kom på den tiden smygande en och en, sakta och försiktigt; nu komma de i stora hopar dansande på skogsstigarna och husera fritt och vilt på bottnen. Man behöfver inte vara ovanligt skarpsynt för att se spår efter dem; går man förbi där tidigt en morgon, kan man se aftryck af fina fötter i stybben, grässtråna äro brutna och nedtrampade, och här och där har ett långt glänsande gullhår äller en flik af den tunnaste spindelväfsslöja fastnat i en buske.

Men det var inte om den sortens varelser jag skulle tala. Där fins en hel mängd andra, både med och utan vingar. Det står en stor gammal tall straks bredvid bottnen, där tycka ekorrarna om att sitta och skala sina kottar, och hackspettarna klättra upp och ned för stammen och leta efter larver. De blåa skogsdufvorna slå sig ofta ned där i gräset för att kuttra och kurtisera; hararna ha öfvertagit de gamla igenvuksna milvägarna och gjort allmänna stråkvägar åt sig af dem, och räfven kommer stundom

tassande genom snåren och lägger sig på lur inne i kolkojan. Därtill är luften full af surrande sländor, gräset af spinnande gräshoppor och buskarna runtom af kvicka kvittrande mesar; en rödhake sitter i ett gransnår i närheten och spelar i skymningen, och på sensommaren ligger en orrkull gömd i ljungen i gläntans kant.

Det är Orrmor själf, så är det tre unghönor och tre tuppkycklingar. De ha det lugnt och bra där, det behöfs en räfnos för att lukta sig till dem och hökögon för att få syn på dem i den tjocka ljungen. Orrmor kacklar och pratar, det är ett riktigt trefligt ställe det här, tycker hon; sällskap har man också, ekorrarna äro ena språksamma och skojfriska småttingar, och blådufvorna äro ganska älskvärt och belefvat folk, fast en smula lättsinnigt förstås, aldrig är det annat än kyssar och smek och famntag.

Ibland kommer en unghare skuttande på någon af korsvägarna, han är vackert ljusgrå och tar sig bra ut i grönskan. Han stannar mitt på bottnen, sätter sig rakt upp och tittar sig omkring; pigga ögon har han, de sno runt och kasta sig hit och dit. Han får syn på Orrmor, hälsar och frågar hur det står till. Han slickar sig om tassarna och släpper några små runda kaffebönor i stybben; så vänder han hastigt på hufvudet, kastar öronen bakåt och skuttar bort igen som ett rullande nystan.

Han hörde väl något misstänkt, vad det nu

kunde vara. Lugnt att ha rotgeln i närheten, det är en vaktare som aldrig sviker. Hör man på — ropar han inte borta i gransnåret. Titt titt! kvittrar han varnande, och si-siii! piper han. Någon kommer, vem det nu är; hackspetten hör upp att hacka och visslar till — tys tys! — dufvorna sluta med sitt kuttrande, ekorren kryper tätt intill stammen och gör sig så liten han kan, som om han ville inbilla folk att han bara är en utväxst på den rödbruna tallstammen. Och sii-sii! ropar rotgeln igen; en räf är det säkerligen inte, kanske en hök, äller möjligen en människa . . Det klack till i Orrmor — ja människan är det, människan går genom skogen; kvittret tystnar i varenda buske, drillar och rop tystna i luft och kronor, prasslet och pratet tystnar i tufvor och snår. Darrande stå alla träd, blad och barr skaka och skälfva; småfåglarna krypa skräckslagna in i grenvärkets mörkaste gömslen, näbbmöss och skogsråttor kila brådskande ned i sina mäst fördolda smyghål, och orörliga ligga alla kryp på marken. Alt är stilla, alt håller andan och lyssnar i bäfvan — människan går genom skogen!

Nu höras hennes steg borta på stigen — lätta och smygande, men tunga nog ändå för att bryta torra grenar och komma fallna löf och barr att prassla och knastra. Nu nalkas de snabt — en dufva flyger upp, klatschande med vingarna som tecken till upp. brott, och de andra följa och försvinna alla mellan

träden. Orrmor är tung och klumpig och har svårt att få luft under vingarna; men det går så småningom, då stegen äro helt nära — hon lyfter med buller och besvär och ropar åt kycklingarna, stammande af ängslan: ko-ko-kom, kom kom! Ett par följa henne, de andra flyga skrämda åtskils åt alla håll. Ack-ack-akta er! ropar Orrmor — kära ni, kära ni, ack-akta er! Hon ser sig ångestfullt om efter dem, så flyger hon in i skogen och slår ned i lingonriset några vingslag bort.

Hon sitter där en god stund utan att röra en fjäder. Hon bara lyssnar och lyssnar och törs knapt draga andan. Det är fortfarande tyst runt omkring, inga steg höras häller längre, men faran är nog inte förbi ändå, det skulle rödhaken aldeles tvärsäkert ha talt om. Hon tittar försiktigt omkring sig, men ingen af ungarna kan hon se; måtte de bara hålla sig väl gömda och inte våga sig fram för tidigt, de ha inte varit med om mycket än i lifvet.

Bäst hon så sitter och tänker och lyss, hör hon ett ljud bortifrån kolbottnen — en dämpad ängslig vissling. Skulle det kunna vara någon af småkräken, redan — — Ja, det upprepas, det är nog en af ungtupparna, dem hjälper det då inte att predika försiktighet för! Hy-u, hy-y-y-u låter det gång på gång. Orrmor kryper några steg framåt, stannar och lyss. Hy-y-u! visslar det åter; då svarar hon halfhögt och ännu stammande af rädsla — ko-kommer,

ko-ko-kommer! säger hon och vandrar iväg genom buskar och ris. Långsamt går det, hon trycker kroppen tätt till marken, sträcker på halsen, spejar omkring sig med stora ögon och kacklar då och då till svar. Men så stannar hon på nytt och står orörlig; det är högeligen sällsamt, det är emellanåt som om hon inte skulle känna igen rösten; den är än en smula för grof, än något för fin. Men det måste väl ändå vara en orrkyckling; det fins ingen annan varelse i skogen som visslar just på det viset, de konstiga skiftningarna bero nog bara på skrämsel. När hon blifvit öfvertygad härom, sätter hon sig åter i gång och svarar högre på locklåten.

Snart hör hon ett prassel i riset en bit bort; det är troligen ett par andra af småttingarna, de ha också hört visselsignalen och äro som hon stadda på vandring till samlingsplatsen vid bottnen. Hon vänder näbben åt dem och reser sig sakta — jaha, där ser hon en brunspräcklig kropp i grönskan, det är en unghöna, och där en svart med glänsande djupblå skiftningar, han är grann med sina blodröda fläckar öfver ögonen, minsta ungtuppen, och lik far sin från näbb till stjärt! Hon nickar åt dem och kacklar, ack-akta er! och de nicka tillbaka och alla tre krypa sakta vidare. Orrmor är lugnare nu, faran tycks vara lyckligt öfverstånden, snart äro de nog samlade igen hela kullen.

Då smäller ett skott genom tystnaden — och ännu

ett — Det ekar i bärgen, det brusar genom kronorna, och ett blått moln sväfvar upp öfver kolbottnen.

Orrmor blir med ens tyst, sjunker ihop och trycker sig så djupt ned i mossan hon kan. Göm er, göm er! ropar hon halfhögt till de närmaste ungarna.

Men det var för sent. Där flyger en upp — minste tuppen — och där en unghöna — Båda höja sig en bit — då ljuda åter två dånande skott — och de falla med ens mot marken, tungt och stelt som stenar.

Orrmor är vimmelkantig och skall just själf till att lyfta, hon vet inte till sig och kan inte tänka en redig tanke. Då hör hon nya ljud bortifrån bottnen och blir liggande orörlig; det är ett högt skratt, och ett par hårda röster ropa och prata. De närma sig först, hon väntar att bli upptäckt när som hälst; så draga de sig åter bort, höras allt svagare och förtona slutligen i skogens tystnad.

Hon ligger länge stilla, nu tror hon ej ens tystnaden längre. Hon känner sig trött och tungsint, inte ett prassel hörs i riset, kanske hon är ensam kvar, det är inte lönt att göra sig några förhoppningar.

Men när en stund gått, kommer ett kort och skygt kvitter dykande ur tystnaden. Si si — ge er hit, ge er hit! säger det; det är rödhaken i gransnåret. Och Orrmor far upp som ur en tung sömn; nu kan man vara lugn, det börjar också tissla och tassla runtom, i gräset och tallkronan, i ljung och

buskar och lingonris. En gräshoppa spelar upp på sin fiol, ekorren tittar fram ur barrvärket, smackar ett tag och tar fatt på en ny kotte, och hackspetten kommer flygande och sätter sig att hamra på tallstammen.

Det dröjer inte länge förr än Orrmor åter ligger i ljungen bredvid kolbottnen. Men nu har hon bara två kycklingar omkring sig; hur de än leta och locka, kackla och vissla, så äro och förbli de andra borta.

— Det gick illa, det där, säger ekorren. Beklagar sorgen.

— Tack tack, svarar Orrmor och ser dyster ut. Så ser hon på kycklingarna med en på samma gång barsk och sorgsen min: Men vem var det som visslade — var det någon af er så bekänn bara!

Kycklingarna tiga, men ekorren svarar i stället.

— Nu hugger ni i sten, Orrmor, säger han. Det var ingen orre som visslade den här gången. Det var Människan. Jag såg själf hur hon låg på lur bakom granbusken där och spetsade sin nos; jag såg också hur era småttingar kommo krypande i ljungen och ville så gärna varna dem för fällan, men jag tordes rakt inte. Var och en är sig själf närmast, som ni vet, säger ekorren och börjar gnaga på kotten igen.

— Stackare, kacklar Orrmor för sig själf och ser bortåt stigen med en blick, som Människan kanske skulle haft gagn af att se.

ETT NYTT TRÄD I SKOGEN.

— Nej titt, nej tittili, nej tirrilititt! ropade en drillsnäppa som kom hoppande med darrande vingar öfver vattnet i Sandviken och slog ned på en sten vid stranden.

— Va ä dä om? frågade en stor gädda som stod och sturade under vattenytan.

— Tirrilititt, det har kommit ett nytt träd i skogen! svarte drillsnäppan. Och därborta står ett likadant — och titt, där på andra sidan står också ett. De funnos inte här i går. Tänk att de ha skjutit upp och blifvit fullvuksna på en enda natt!

— Dä angår mej inte, sade gäddan, vände stjärten till och seglade bort utefter stranden.

— De ha inte vuksit upp här, upplyste en gammal gran uppe på land — det stod en tät dunge tallar och granar där ofvanom strandens sandbank och alsnår. De ha planterats.

— Det kunde jag nästan tro, tyckte drillsnäppan. Men vad i all värden kan det vara för slags träd, aldrig har jag sett såna förr!

— Inte jag häller, sade en tall. De ha rak och reslig stam, nästan som tallar. Men de ha ingen bark, se ju aldeles hudflängda ut.

— Fullkomligt skinnlösa, instämde en annan. Och ingen krona ha de häller, tillade han och skakade sitt yfviga mörka hår.

— Fula träd, sade en gran och bredde ut sina täta vida grenar. Nakna och magra och spinkiga.

— Riktiga stackare till träd, ansåg en ekorre. Inga kottar ha de, och inte kan man bygga bo i dem.

— Men larver måtte det väl finnas i dem, skrek en gröngöling som kom farande och högg fast klorna i stammen. Knack knack — nej, inte ett lif. Och hör en sån död och torr klang — knack knack.

En sork stack upp nosen ur ett hål i marken.

— Inte ha de rötter häller, mumlade han. Konstiga träd — de höra inte hit, de ha intet fäste i jorden. De blåsa nog ikull vid första storm. Och hur skola de få saft och kunna växsa, när de inga rötter ha. Uschla träd.

— Men de ha vackra vita blomklockor i toppen, sade en liljekonvalje vid det nya trädets fot. Riktiga jätteklockor, en hel klase.

I detsamma kom en humla sväfvande rakt fram till konvaljen.

— Struntblommor, surrade han, det var en yngling. Aldeles doftlösa äro de och hårda som sten, och varken honung äller frömjöl fins det i dem. De äro troligen redan vissna. Inte kunde jag häller upptäcka några gullkläppar i deras klockor som i dina, Maja-Lisa lilla!

Så kröp han in i en konvaljeblomma, och stängeln vaggade och gungade så att alla de vita pinglorna ringde.

— Den här musiken kan min gadd de där jätteklockorna inte göra efter, surrade humlan.

Drillsnäppan hade under tiden gjort en utflykt, en stor båge öfver den krusade vattenytan. Nu kom hon tillbaka och slog sig ned på stenen igen.

— Nej titt tirrilitt! ropade hon. Äro inte spindeltrådar spända mellan vartenda träd, titt så de glitt-glitt-glittra!

— Åja, svarte en spindel, han satt mitt i sitt sirkelrunda silfverhjul, vilket var skickligt och prydligt upphängt mellan två enbuskar. Men såna långa dinglande trådar — dem sliter ju minsta vindpust af som ett intet. Undrar i alla fall vad det är för en jättespindel som spunnit dem.

Då kom en skock sparfvar dragande och satte sig på trådarna, och de höllo gott.

Och en vindpust kom susande, och trådarna svängde och gungade, men brusto gjorde de ej. Och en storm kom brusande, han skakade stolparna och satte än

starkare fart på trådarna, men stolparna stodo säkert och ej en tråd slets af.

— Det här var en kilig gunga, kvittrade sparfvarna. Här sitter man utmärkt.

— Här ändå bättre, sade en annan fågel, som flugit upp på högsta toppen af en stolpe; en främmande fågel med en egendomlig teckning på bröstet — en blodröd fläck, från vilken några gyllenglänsande blikstlika streck utstrålade. Ingen kände honom äller visste ens vad han hette.

— Och vill ni veta vad det är för en jättespindel som spunnit de här trådarna, fortfor han, så kan jag berätta det; det är Människan. Och lyssnar ni, så skall ni höra att det är klang i de här träden också — lefvande klang, inte torr och död. Hör hur det tonar både i stammar och trådar och klockor! Det gnolar och mumlar — det spelar som orgel och fioler, och sorlar och talar. Hör — det är ett dämpat ackord af många tusen toner. Det är en aflägsen sång af många tusen röster.

Han teg, och alla lyssnade och förundrade sig storligen.

— Jag skulle nog också kunna tolka den sången för er, vidtog den främmande fågeln. Jag kan människornas språk. Hör — nu ljuder det varmt och fullt; jag hör en mors stämma långt i norr och en klar gossröst långt bort i söder.

— Ja minsann, pep en sparfhona. Det låter

riktigt varmt och vackert. Se det där förstod hon, hon hade själf en hel hop småttingar.

— Men hör nu, sade främlingen. En mörk och tung klang, som en sorgmarsch. Det är berättelsen om ett dödsfall som drager fram genom trådarna.

— Hemskt, susade en tall. Det brusar som när nordan kommer rusande om hösten och bryter grenar och vräker ikull stammar.

— Och det kvider och jämrar sig, gnälde en strandpipare som satt på en stock i vattenbrynet.

— Det brusar och klagar, upprepade fågeln på stolpen. Men nu kommer en annan visa. Hör — det är som om tonerna trillade fram genom trådarna utan uppehåll och utan häjd.

— Tjä-tjä-tjänis, den låten kä-känner jag igen! skrattade en skata i en grantopp.

— Jojo, sade främlingen. Det är nog ett par gamla skatfröknar som hålla i var sin ända af tråden nu. Och de skulle troligen aldrig släppa, om man inte röck tråden ifrån dem. Hör, de hålla på än.

— Det var ett fasligt pratande och tjatande, tyckte en allvarsam och tystlåten domhärre inne i gransnåret.

— Nu är det slut, sade den okände. Det var alt någon som tog från dem tråden. Jag hör en arg och knarrig och obehaglig röst, och en annan svarar, ödmjuk och ängslig och ynkligt gnällande. De säga något om pängar.

— Pängar, vad är det? frågade en sparfjänta.

— Ett slags flugor äller frön äller något annat matnyttigt, tänker jag, svarade en sparfyngling.

— Ingalunda är det något matnyttigt, sade han med blodfläcken. Men ett slags flugor är det; spanska flugor, dem människorna äro vurmiga på att samla — se de inbilla sig att dessa flugor skola suga ut sjukdom och sorg ur kroppen på dem, men de suga i stället lif och själ ur de stackrarna, och förgifta och förlama dem så småningom aldeles. Ett slags frön är det också; trätofrön vilka hastigt gro och väksa och vilkas blommor heta hat och afund och mord och elände. Ni hör själfva — de här båda rösterna ha ingen glad äller vänlig klang.

— De ha en falsk och ful och oren klang, sade en gran. En sån klang ljuder aldrig i lefvande och väksande trädstammar.

— Det kommer en annan tonart nu, afbröt främlingen. Hör — den skulle jag tro är äkta och ren och klar! Det är två röster nu också, den ena tillhör en ung man och den andra en ung kvinna. De äro skilda åt af skogar och bärg, af höga murar och långa långa vägar. Men de äro ändå samman och talas vid.

Alla lyssnade, och de hörde en hög och sällsam musik, en enkel och entonig men stark och jubelfyld melodi i dur.

— Kilit, kilit! ropade sparfvarna. Så det sjunger i trådarna, så de dallra och glittra och gunga!

— Jag misstog mig, surrade humlan och flög upp på en af de vita blommorna. De här klockorna kunna värkligen också ringa. Det var själfva tussilago så grant och ljufligt det klingar.

Gröngölingen kom åter flygande och slog fast vid stolpen.

— Knack knack, sade han. Så lade han hufvudet intill stammen och lyssnade. Underligt. En sån sång har jag aldrig hört i ett riktigt träd, varken gran äller tall.

— Nej nej, sade den främmande fågeln. De äro nog underligare än gran och tall, de här nya träden, så nakna och fula de än äro.

Härmed lyfte han och flög bort öfver sjön, ner mot bygden.

— Uschla träd är det i alla fall, muttrade sorken. De ha inga rötter. Ufven tage mig om de inte blåsa ikull en vacker dag. —

Träden stå kvar än, och har inte ufven redan tagit sorken, så gör han det nog vad det lider.

EN PRISTÄFLAN.

På en björkbeväkst kulle bortom Storgårdsåkrarna skulle den gå af stapeln, den stora täflingen.

Det gälde vem som kunde flyga bäst, och täflingen stod öppen för alla fåglar som hade lust att visa sin konst och vedervåga ett nederlag.

Starten skulle ega rum från en glänta mellan björkarna högst upp på kullen. Den begränsades på ena sidan af en gammal gärdsgård, och mitt på stod en hög höhäsja.

Prisdomare voro kråkorna. Det var ingen som hade gett dem detta uppdrag, påstodo de andra fåglarna, utan de hade tagit sig det själfva, men som de voro en stor hop och höllo envist samman var det inte gott att ta det ifrån dem.

Några hade redan infunnit sig på den fästligt grönklädda och solbelysta platsen, de sutto i björkkronorna och på häsjan i väntan och dämpat samkraks.

Och flera kommo altjämt i talrika skaror från alla håll, redan på långt afstånd hördes deras susande vingslag och deras högljudda sträfva rop. Äfven andra fåglar lockades dit af skränet, stora och små, och slogo sig ned i buskar och träd, på gärdsgården och marken. Täflingen tycktes röna en storartad tillslutning och lofvade att bli synnerligen nöjsam och lärorik.

Åtskilliga deltagare hade också anmält sig; somliga sutto redan beredda i trädtopparna, andra gjorde en sista snabb utflykt kring björkdungen för att pröfva vingarna, kanske också för att visa sig för domare och åskådare, det kunde nog inte skada.

— Ett förtju-u-usande väder! sade en stare bland åskådarna, han satt uppflugen på spetsen af en gärdsgårdsstör.

— Det finaste flygväder man kan önska sig, svarte en lärkhona på en annan gärdsgårdsstör. Men ska ni då inte vara med och täfla, härr Gulnäbb, eftersom ni slagit er ner här bland publiken?

— Jag är för gammal. Men ni själf, fru Lärka — ni är ju ännu mitt i er drillande ungdom?

— Jag är maka och mor, min ärelystnad riktar sig på andra ting. Men min man är med; det är han som sänker sig därborta vid häsjan.

— Å jaså. Då deltar ni ju ändå på sätt och vis. Jag önskar lycka!

— Tack. Jag har värkligen förhoppningar. Fins

det någon rättvisa, så bör han aldeles säkert få första priset.

— Jag litar inte riktigt trygt på kråkrättvisan. Nå, vari består första priset?

— Jo, det gick en tokig kar genom hagen, han var utstyrd i kransar och bukätter af blommor och blad, och på bröstet bar han ett visset björklöf i ett snöre; han råkade tappa det, och straks kom en kråka och tog upp det. Det skall nu hängas om halsen på den bäste flygaren; det är ju inte mycket att få, men det lyser grant som guld och syns på långt håll, och äran är ju hufvudsaken.

— Visst. Det är ju endast en symbol — och en ganska god symbol af den blänkande men snart förvissnade äran, syns det mig. Nå, andra priset?

— Det är en död näbbmus. Åtminstone något ätbart, fast valet förefaller mindre lyckligt.

— Det priset tycks vara afsett uteslutande för kråkor och deras gelikar, och inte för oss mindre glupska och mer kräsmagade varelser. Så utdelas väl ett obegränsat antal hedersomnämnanden, kan jag tänka mig?

— Troligen. Men tyst — nu ser det ut att börja snart.

De sågo mot häsjan. En stor kråka, det var själfva ordföranden, höll ett kort inledningskraks; det blef tyst runtomkring, både åskådare och deltagare sutto i spänd väntan — och så började det.

Det var en äldre kråka som öppnade täflingen. Hon lyfte med ett hest skrik, flög en bit rakt bort, straks öfver trädtopparna, vände och kom samma raka väg tillbaka. Hon var gammal och van, hade öppnat många dylika täflingar förr; hade altid flugit samma sträcka fram och åter, altid med samma tunga, långsamma, enformigt regelbundna vingslag; och hade altid fått hedersomnämnande för besväret, och det var hon säker på att få nu också, det såg man på henne.

Några ungkråkor uppträdde sen. De flögo alla åt samma håll och på samma sätt som den första.

— Litet omväksling skulle inte skada, menade staren.

Men prisdomarna voro mycket nöjda; de och alla andra kråkor gåfvo till höga skrän af bifall och uppmuntran.

Så kom en skata. Hon flaksade litet hit och dit, vippade med stjärten och skrattade som om hon skojat med hela tillställningen. Men kråkorna kallade henne en humorist, skrattade med och voro fortfarande belåtna.

Några småfåglar följde henne. En kärrmes och en kungsfågel kastade sig kvickt och pigt från det ena trädet till det andra, en gråsparf och en pilfink trippade ikapp på marken, flögo upp ett stycke, sänkte sig åter och hoppade omkring jämfota på backen.

Kråkorna ropade ej längre. De sågo ointresserade och smått sömniga ut.

— Rätt nätt, sade de. Det visar anlag.

Det vart litet mera lif i dem, när en lom kom skjutande högt öfver kullen. Hans vingslag påminde om deras egna, de voro endast snabbare och starkare; hans snatter liknade också kråksång, det var endast åtskilligt renare och klangfullare.

— Han flyger för högt och för fort, sade kråkorna. Han ropar också aldeles för starkt och vilt. Annars vore det inte illa.

Lommen sjönk mot den närbelägna sjön och försvann bakom skogen.

En skogsdufva flög i stället upp ur gräset, och efter henne kommo en morkulla, en snöskata och andra.

— De flyga ju inte dåligt, sade staren. Men en värklig konstnär ha vi ännu ej sett.

— Vi få se en nu, svarte lärkan. I detsamma hördes en gladlig drill, och upp flög lärkhanen, liksom ur jorden. Han höjde sig lodrätt mot skyn, snabt och skickligt, öppnade famnen och såg mot solen — vingarna darrade som asplöf och hela tiden spelte han, slog de gladaste och galnaste drillar och gjorde de yraste löpningar.

— Ja, den kan konsten, sade staren och stirrade upp i luften.

Lärkhanen steg hastigt alt högre och högre i solskenet, nu var han endast en liten svart punkt däruppe, och nu syntes han ej längre. Men han hördes ännu; altjämt ljöd hans spel, än kom en en-

sam klar ton droppande, än trillade en drill liksom i kullerbyttor ned ur det tomma blå, än föll en lång löpning som en rad genomskinliga runda pärlor, uppträdda på en solstråles gulltråd.

När det hållit på så där en stund, blef det med ens tyst — och ett tu tre kom något som liknade en småsten dimpande rakt mot jorden i svindlande fart. Men det var en småsten med vingar och lif — han häjdade sig plötsligt tätt öfver marken, och där satt lärkan på en tufva och tittade sig omkring med ett drillande skratt.

En vild bifallsstorm bröt lös, småfåglarna pepo och kvittrade, hackspettarna knackade mot stammarna och dufvorna klappade vingar.

Endast kråkorna sutto tysta — moltysta.

— Vad är det åt kråkorna? viskade lärkhonan. Äro de blinda och döfva — äller *kan* någon låta bli att hänföras af en sån flykt och en sån sång!

— Hänföras! upprepade staren. Tala inte om kråkor och hänförelse på samma dag, fru Lärka. Men se nu är det tornsvalans tur. Hon är alt ett strå vassare till och med än er härr man. Naturligtvis endast som flygare betraktad.

— Hon är nog det, svarte lärkan. Men drilla kan hon i alla fall inte.

Så satte sig båda att betrakta tornsvalans konststycken.

Hon kastade sig ut från toppen på en hög sten

invid gärdsgården. Hon sköt med ett vin tätt efter marken, höjde sig i en härligt mjuk och vacker båge och tumlade sen om däruppe i rymden en god stund. Än sväfvade hon stilla en bit, än slog hon några snabba, behagfulla vingslag; än lade hon sig på sidan och sköt blikstsnabt snett nedåt, med vingarna slutna intill kroppen — än gjorde hon en halsbrytande volt och steg åter. Som en smal och smäcker kappseglingsbåt med stora spetsiga segel och den långa klufna stjärten till styre gled hon fram i rymdens gränslösa haf; som en vass och smidig pil susade hon mot jorden — som en lätt boll svingade hon upp mot det blåa valfvet i en djärf och grann lyra. Och nu jagade hon en trollslända öfver björktopparna, och nu högg hon en mygga i flykten. Och hon gjorde de mäst öfverraskande och kvicka kast och vändningar, och rätt som det var kom hon pilande öfver gläntan och slog ned på stenblockets spetsiga topp, som om hon fastnat där i förbiflykten.

— Förtjuusande, förtjuusande! visslade staren och smackade. Och de öfriga åskådarna instämde alla, det var en stor kör af ropande och hänryckta röster.

Endast kråkorna sutto tysta — moltysta.

— Men vad är deras mening? viskade lärkhonan. Anse de ej ens detta vara god flykt?

— Deras mening visar sig nog så småningom, svarade staren. Jag misstänker att jag känner den förut.

Nu återstodo endast några få täflande. Det var en orrtupp; en ovig och tungrodd en, flykten var ej hans starka sida, han skulle ha nöjt sig med att sitta i en grantopp och spela, ty det kunde han. Men kråkorna funno honom vara en ypperlig flygare, hans spel hade de ej öra för.

Det var vidare en kattuggla, som vågat sig fram mitt på ljusa dan för en gångs skull för att skryta med sin mjuka, ljudlösa flykt. En sparfhök kom också singlande, och en tornfalk satt högt öfver kullen med viftande långsmala vingar och stjärten utbredd som en solfjäder.

Ingen af dem låtsades kråkorna om. Men det vart en annan låt när slutligen en af deras egna åter uppträdde.

Det var en medelålders hona. Icke flög hon bättre äller ens annorlunda än sina släktingar; tvärtom, hon håfvade med vingarna i presis samma säfliga, enformiga takt, hon höll stjärten aldeles lika stelt och rakt, och följde troget den räta fåra som de föregående kråkorna plöjt genom luften tätt öfver trädtopparna.

Icke hade häller hennes kraks någon annan klang äller tankegång än de andras. Det var bara ändå kärfvare och fräckare och egenkärare.

Men icke förty, äller kanske just därför, hälsades hon af hela kråkhopen med ett starkt skrål af beundran och hyllning, när hon vände åter från sin

tur. De omringade henne flaksande och kraksande, de bugade och krånade sig, de pratade och smickrade.

— Det där var flykt! sade ordförandekråkan. Kraftig, präktig flykt!

— Men hur ljuf och oskuldsfull på samma gång! sade sekreterarkråkan och såg på henne med lystna blickar; ty hon var en fullmogen och yppig kråka, retande yppig.

— Det var flykt som man kände igen, tyckte en annan. Ordentlig regelrätt flykt. Vartenda vingslag på pricken lika långt och starkt som alla de andra.

— Gammal välkänd och ädel flykt, instämde en tredje. Inga onödiga och fåniga nyheter, inga oväntade svängar och nyckfulla kast äller andra obegripligheter.

Och en fjärde:

— Det var aldeles som det ska vara. Hon bör ha första priset.

— Hon ska ha första priset! skreko alla kråkorna efter och satte sig åter i kronorna och på häsjan för att skrida till prisutdelningen.

Men när kråkorna tystnat, togo de andra fåglarna vid. Detta var dock altför skriande orättvist, ropade de. De ämnade ej finna sig i ett dylikt domslut. Det kunde ju vem som hälst se att en hel rad af de täflande vida öfverträffat kråkan; därtill tarfvades ej ens någon grundligare kännedom om flygkonstens

lagar och hemligheter, endast ett par vanliga fågelögon. Fick hon björklöfvet, så skulle de aldrig mer deltaga i någon täflan.

— Aldrig i tiden, jäken anknacka! intygade en grönspett och gick lös på en häsjestång.

Men det förargliga var att de ej kunde ena sig om någon motkandidat till kråkmamsällen. Svalorna föreslogo tornsvalan, lärkorna ville ha sin representant belönad och sparfhökarna sin. Hade de kunnat samsas, är det ju möjligt att kråkorna måst ge med sig.

Bäst de sutto där och grälade, såg staren mot himlen och visslade till. Där kommer den som skall ha björklöfvet! ropade han.

Alla höjde näbbarna och blickarna. Det var en dufhök som kom seglande långt borta, högt öfver jorden. Kom sväfvande på breda spända vingar, som om han bars af den blåa luften, lugn och stolt som en gud.

Han gled öfver kullen, flöt stilla runt i en krets, höjde sig och vart osynlig en kort stund; kom åter inom synhåll, stannade och hängde mitt öfver gläntan, fullkomligt orörlig, som en stor svart droppe i det blå.

Fåglarna kände på sig att hans skarpa ögon späjade nedåt. Kråkorna började skräna, en och annan småfågel gaf till ett ängsligt pip, men ingen rörde sig.

Då lossnade droppen däruppe — föll hastigt mot jorden, svängde åt sidan i en brådstörtad båge och

slog till i en hög och tät björk, den största på hela kullen.

Där satt den fruktade tyst och bister. Hans sylvassa krökta klor grepo hårt om en tjock gren, hans stora runda ögon stirrade rakt fram som under rynkade ögonbryn, och den korta, kraftiga kroknäbben hade han borrat in i bröstets tjocka, strimmiga fjädertröja.

Det var ganska stilla omkring honom. Då tog staren mod till sig och upphof sin röst.

— Där är första pristagaren, sade han. Ingen kan täfla med honom i flygandets konst.

— Han är den snabbaste i rymden, medgaf tornsvalan. Ingen undgår honom.

— Ingen flyger häller högre än han, tillfogade lärkan. Han är en vilde och röfvare, men det kan inte hjälpas. Han flyger vackrast af oss alla. Han ska ha björklöfvet.

— Han ska ha björklöfvet! upprepade många röster, både fina och grofva.

Kråkorna skriade och pladdrade, det var inte lätt att höra vad de hade för åsikt om saken. De flästa höllo nog argt fast vid mamsällen, men några tycktes hålla på dufhöken. Och till slut flög en fram till honom, på vederbörligt afstånd förstås, och frågade om det varit hans afsikt att delta i täflingen; i så fall skulle hon nog laga att han och ingen annan dekorerades med det gyllene löfvet.

Se, den kråkan var en unghona som också varit med och flugit och som var afundsjuk på den yppiga medelålders. När hon ej själf kunde vinna löfvet, skulle åtminstone inte den där harpan ha det, tänkte hon, bättre då att höken fick det.

Men det var kärt besvär förgäfves. Dufhöken betackade sig.

— Jag täflar inte med kråkor, sade han. Jag erkänner inte er förmåga att fälla omdömen om mig och min flykt. Jag bryr mig inte häller om era pris, har ingen användning för dem. En lefvande höna äller hare kunde vara något att anstränga sig för. Men ett visset löf och ett näbbmuskadaver, vad är det för mojs.

Så flög han upp, rusade förbi kråkan och gaf henne ett ljungande slag med ena vingen, så att hon hals öfver hufvud tumlade ned i en buske — höjde sig därpå och försvann snart högt i solluften.

Nu blef det som kråkorna ville. De gåfvo björklöfvet åt den medelålders mamsällen, hedersomnämnande åt alla ungkråkor som deltagit, och näbbmusen åt gamlingen som öppnat täflingen; inte var han värd den, det tyckte ingen, men det var väl inte så kinkigt, och man kunde inte hålla på att ge honom hedersomnämnande i evighet häller.

Under prisutdelningen samlade sig de andra fåglarna afsides på och omkring gärdsgården. De voro

alla misslynta, några flögo omkring muckande och knorrande.

— Det är en skandal, mente staren. En häpnadsväckande skandal.

— De kunde åtminstone ha bestått dig ett hedersomnämnande, sade lärkhonan till sin make.

— Jag är hälst utan, svarte han. Vi mena inte detsamma med heder, de och jag.

En gammal kråkmamma hörde deras knot och flög bort till dem.

— Bråka nu inte, pratade hon. Det gälde ju att flyga *bäst*, det var inte als fråga om att flyga vackrast äller högst äller snabbast. Inte häller om att drilla och kvittra, sånt klingklang bry vi oss inte om.

— Nå, men vad betyder då att flyga bäst? frågade tornsvalan.

— Det betyder naturligtvis att flyga som en kråka, svarte kråkmamman. Lär er nu det till nästa gång, så få ni nog också pris. —

Men nästa gång fingo kråkorna flyga ensamma, och någon värklig flygkonstnär deltar numera aldrig i deras täflingar.

JÄGARE

De ha två hundar på Storgården. Den ena är en stor, svart, glad och klumpig Newfoundlandsvalp vid namn Tjohej; den andra en ljusbrun, finväkst och flicksmidig stöfvartik, lydande det klingande namnet Tjinona.

En klar solmorgon på eftersommaren, kort före jakttidens början, låg Tjohej raklång i gräset på gården och slöade i solskenet. Han låg på sidan, med benen och svansen rakt utsträckta; det gick understundom en ryckning genom hans kropp, och emellanåt viftade han på svansen och gaf till ett halfhögt glatt gläfs, som om han pratade i sömn och drömde om muntra skutt och vilda lekar.

Då steg Tjinona ut på stora bygningens stentrappa, sträckte på sig, gäspade och såg ut öfver gården med en trött och likgiltig blick. Tjohej vaknade och

sneglade på henne varmt och kärleksfullt; men hon endast gäspade till svar och såg upp mot rymden.

— Fy katten vad här är trist, sa hon. Ska man då aldrig få lufta på sig och röra på bena! Det här husdjurslifvet blir outhärdligt i längden. Ligga och dåsa i solhettan dag ut och dag in, och äta och sofva och räcka vacker tass och leta på handskar och näsdukar åt tvåbeningarna. Jag längtar efter harlukt och varmt blod, jag längtar ursinnigt!

Hon skakade på sig, grinade så att de bländvita tänderna lyste i solen, såg bort mot skogen på sluttningen ofvanom gården och gick ner för trappan, stilla som i tankar.

Tjohej reste sig och gick emot henne. Han fick tag i en gammal skosula och svansade omkring henne med denna trefliga leksak i munnen; hon brukade i vanliga fall finna mycket nöje i att slita den ifrån honom, men nu bara rynkade hon på nosen och såg öfverlägsen ut.

— Barnsligheter, sa hon. En gammal torr skosula. Nej, kom med ett varmt och ludet harskinn i stället!

Tjohej kände sig snoppad, svor inom sig öfver könets nyckfulla lynne och grundade på ett annat sätt att gaska opp henne. Han försökte med ett ben, som han hade gömt i en jordhög — hon såg inte åt det. Han föreslog att de skulle ta ett bad i viken, äller rulla sig i rabatterna i trädgårn, knycka

något välsmakande i skafferiet äller gräfva efter sorkar i rågåkern. Men hon stod tyst och såg själssjuk och lidande ut.

Då gick han in i köket och kom ut igen i vild karriär, med en kattunge dinglande mellan käkarna och förföljd af en äldre rödspräcklig katta med gnistrande gröna ögon och svansen i vädret. Han lade rofvet för sin älskades fötter och stod intresserad och glatt förhoppningsfull och afvaktade resultatet.

Det inskränkte sig till att kattan fräsande högg tag i sin telning och bar in honom igen. Tjinona stod oberörd och kall, utan att ens vinka med yttersta svansspetsen.

Då kände Tjohej sig smittad af sin kärestas mörka tungsinne och började förtvifla. Han ville emellertid göra än ett försök; det var ju hans plikt att trösta och stödja, och han närmade sig henne och lade milt och smeksamt sin vita tass på hennes rygg.

Men han röck snabt bort den igen. Hon bara blängde till och morrade till tack för hans trånande välvilja.

— Nå låt bli, sa hon. Jag är inte lifvad för smek och sentimentalitet just nu.

— Va ä hon lifvad för då, lilla vännen? frågte Tjohej. Och då yppade hon sin lust och sin längtan. Hon stod inte ut med detta ovärksamma, dådlösa, tama lif längre, sa hon; hon *kunde* inte längre vänta

tills tvåbeningen, tyrannen, behagade lösa hennes bojor och ta henne med sig ut i skogen, i striden, i lifvet! Hon föreslog att de skulle smita för en dag och ge sig ut att jaga på egen hand; och hon skildrade i glödande färger jaktens njutning och utlade för sin älskare den ädla konstens lagar.

Tjohej är nämligen ingalunda någon jägare; han är en glad och klumpig Newfoundländare som tycker om vatten och aldrig sett skymten af en hares vita ändalykt och inte kan skilja en älg från en ekorre. Men han ville inte göra sin käresta ännu mer nedstämd och nevrastenisk än hon redan var; därför lofvade han att följa och åhörde under andäktig och förvånad tystnad hennes utgjutelser.

När hon ansåg honom tillräckligt invigd, kastade hon en späjande blick uppåt stora bygningens fönster. Ingen syntes till, och sakta vandrade hon bort mot lagårdsknuten, såg sig omkring, stannade då och då och nosade, som om hon letade efter något ätbart och visst inte hade några rymmarplaner äller andra ovanliga tankar i sin hjärna.

Och Tjohej följde, valpaktigt glad åt det väntande äfventyret, sprang runt i bukter och skuttade omkring henne, än på ena än på andra sidan.

— Nå håll dig lugn, gläfste Tjinona dämpat. Låtsas som det rägnade, de kunde få syn på oss och misstänka nånting.

Så svängde hon om lagårdsknuten. Såvis! ropade

Tjohej, men i detsamma skrek tuppen till uppe på gödselhögen, sak-sak-sakta i backarna, y-y-yyy! — och hönorna stämde in, sak-sak-sakta i backarna, era rack-rack-rackare!

Tjohej morrade ett tag. Ska vi inte ge dem ett tjyfnyp? frågte han. Men Tjinona svarade inte utan satte iväg bort öfver åkrarna i vinande galopp, och han efter, skumpande och flåsande.

Bortom åkrarna låg tät småskog. De rusade in där, Tjinona började sno omkring i buskarna och Tjohej följde så gott han kunde.

De höllo på med det en dryg timme. De snokade igenom snåren, klättrade uppför branta kullar och störtade utför igen, hoppade öfver gärdsgårdar, rusade hit och dit och kommo tillbaka till samma fläck gång på gång.

Tjohej började undra och hade svårt att följa. Då hörde han Tjinona ge till ett kort gnällande skall, det upprepades ett par gånger, han hörde tunga flaksande vingslag och såg några mörka kroppar skymta i luften mellan kronorna.

Så vart alt tyst, endast Tjinona gnälde ett tag ibland. Han skyndade dit; hon stod under en hög tall, såg upp mot toppen, vred och krängde på kroppen ängsligt och otåligt och krafsade på stammen med framfötterna.

Han tittade uppåt och försökte gnälla som hon, men han varken såg äller hörde något att gnälla för.

— Ä haren däroppe? frågte han halfhögt.

— Dumbom! snäste hon till, slängde en sista blick mot höjden och lade iväg på nytt, och han efter.

Uppför branten bar det, genom buskar och stenrösen, öfver gärdsgårdar och bäckar, öfver kärr och fall.

Så kommo de till en äng högt i bärget. Och där fick Tjinona slag; hon började vädra och smälla med näsborrarna, hon nosade och nosade i gräset, hon kilade härs och tvärs öfver ängen, in i skogen och ut igen. Och Tjohej gjorde som han såg henne göra, luktade och luktade på grässtrån och tufvor, fläsade och pustade. Men hur han vädrade kunde han inte känna någon särskilt ovanlig lukt, och han började finna hela äfventyret tämligen enformigt och tvifla på sin kära Tjinonas begåfning.

Då slutade hon med sina slingerbultar och rusade beslutsamt bort efter en smal gångstig rakt in i skogen. Och han efter, tjohej vad det gick.

Han tappade henne snart ur sikte, men han följde stigen, trött och smått arg. Det bar altjämt uppför, öfver gärdsgårdar och stenmurar, öfver myrar och kärr. Så ljusnade skogen, han kom fram till en glänta där fyra skogsvägar möttes — och där sprang hon runt och nosade, fram och tillbaka och ut och in.

Han ställde sig att se på henne och funderade på någon mild spydighet. Men hon förekom honom.

— Här är ett utmärkt pass, sade hon flämtande, utan att släppa marken med nosen. Ställ dig här och gå inte härifrån, det säger jag dig! Du behöfver bara stå still och vänta, jag ska nog laga att harpalten kommer hit, han kan inte vara långt borta. Och hugg'en när han kommer och släpp'en inte, såvida du sätter värde på min aktning och vänskap!

Hon hade knapt fått sista ordet ur nosen, förrän hon dök in i ett snår och var borta.

Där stod Tjohej och tittade. Han var ganska belåten med att få vara i stillhet och ta igen sig en stund. Han gick sakta omkring gläntan och gjorde sig hemmastadd, åt några smultron som lyste i gräset, och tog några skutt efter en eldröd gräshoppa med svarta täckvingar som hoppflög bland ormbunkar och ljung, knarrande som en harskramla.

Så satte han sig mitt i gläntan för att ha utkik åt alla håll, vred hufvudet runt, gäspade och lyssnade. Han hörde ykshugg långt borta, hörde ett pip från en småfågel ibland, ett prassel i riset inne under granarna, ett entonigt surr från en myggsvärm. De värkade söfvande, alla dessa dämpade ljud; han gäspade än en gång och kände ögonlocken sjunka blytunga.

Då röck han till och blef med ens klarvaken. Tjinona skälde inne i skogen, gnällande äfven nu, men gällare, nästan jämrande. Han gjorde ett hopp och tänkte springa efter henne, hon hade troligen råkat illa ut, fastnat i en gärdsgård äller något ditåt. Men han

häjdade sig; skallet fjärmade sig, gnälde oafbrutet, än närmare än åter längre bort, än mer till höger än till vänster. Och klarare och klarare lät det, det klang riktigt grant, och ekon svarade från ett par håll.

Han satte sig åter och lyddes. Hur sablar och gevär bar hon sig åt för att få fram ett sånt läte. Han försökte själf, han gnälde och tjöt, men det fastnade i halsen och lät så han blef rädd och tittade sig omkring skamsen, ifall någon skulle ha hört sångöfningen.

Så satt han och väntade och väntade. Underligt, det här; såg nästan ut som hon tänkte lura honom — hit kom ingen hare, de tycktes tvärtom aflägsna sig mer och mer. Nu hördes endast dämpade skrik långt bort i fjärran, och småningom dogo de bort och alt vart åter stilla och tyst.

Endast myggor och gräshoppor surrade och sisade, entonigt, söfvande. Det kunde väl inte vara farligt att ta sig en tupplur; han valde ut en lämplig plats i gräset, snurrade sakta runt ett par varf och sjönk ihop. Tänkte inte sofva på allvar, bara blunda ett ögonblick.

Det blef i alla fall ett rätt långt ögonblick. Det blef tio och tjugo och en hel hop.

När de gått, slog han upp ögonen med en känsla af att någon stod och storglodde på honom. Han plirade yrvaken mot skogen; hade glömt jakten och

Tjinona och altihop, trodde att han låg hemma på gården — och såg ett litet grått kreatur sitta på bakbenen endast några steg bort och stirra på honom storögt och undrande.

Aldrig hade han sett ett så småtrefligt kräk. Märkvärdigt långa öron hade hon — ty han liksom kände på sig att det var en hon — men det måste väl ändå vara en släkting. Bäst att inte skrämma lillan, tänkte han; välfde sig makligt på rygg, sparkade med benen i luften, viftade svans och såg på henne gladlynt och leksamt.

— Va ä du för en liten wowwow? frågte han sen med sitt blidaste och varmaste tonfall.

Då gjorde kräket ett väldigt hopp — skuttade rakt in i en buske och var försvunnet.

Tjohej rusade upp. Han hörde drefvet igen, nu närmare, och det nalkades snabt och klang starkare och starkare.

Han stod och väntade, yr och förbluffad. Och han såg Tjinona komma kilande på stigen, hon låg som en rem efter backen, rann öfver gläntan, slängde åt honom ett ilsket ögonkast i förbifarten och försvann i buskarna, hon också.

Hm, tänkte han och skämdes.

Det höll han på med en stund. När han så varken hörde skall längre äller fick se en skymt af hund äller hare, gaf han sig hemåt i sakta lunk.

Tjinona hann upp honom på vägen, men slank förbi utan ett ord äller en blick.

När han kom hem, låg hon i sin korg och såg bitfärdig ut. Han närmade sig ödmjuk och ångerfull och tog tigande emot en lång morrning samt en helig försäkran att intet slags förhållande dem emellan hädanefter kunde komma ifråga.

Men dan därpå talte hon om för honom att det ändå var ganska uppfriskande att komma ut och andas skogsluft ett tag, om jaktlyckan också kunde ha varit bättre. Varpå de gemensamt letade rätt på en gammal torr skosula, grepo tag i var sin ände af den och sleto den i stycken under varjehanda egendomliga danssteg och låtsat ursinniga, men i själfva värket hjärtligt vänskapliga morrarior.

DALHÄSTEN

Sorgesamt är att se något gammalt förgås och försvinna, när man alt sedan barndomen sett det lefva och vara till i solen, och så fått det kärt.

Nu fins det förstås olika slag af ålderdom. Det fins en som står i vägen för ungdomen, som måste offras för det nya och lämna plats för barn och blomma. Somliga älska äfven den och kunna ej med torra ögon se hur den lägger sig att dö; men om de bara tänkte efter aldrig så litet, skulle de snart lugna sig och förstå, att det inte är meningen att vi skola sitta svartklädda och sucka här på jorden. Att den ålderdomen slocknar och går hädan, det är uppfyllelsen af en evig lag, en helig plikt; och endast dårar sörja öfver att en plikt uppfylles och en sanning bekräftas. Icke är häller denna död någon värklig död; det är det gamla själft som lefver upp i det unga, det är samma gubbe som blir barn på

nytt, samma gamla tall som åter skjuter upp ur mullen i en plantas skepnad; och det är det eviga lifvet.

Det där kom för mig en gång, när jag trodde mig se skogens lik. Det var en vinterdag, det var tö och droppade från träd och buskar, äljes ej ett ljud i den gråa skymningen. Då spelte bjällerklang genom tystnaden; jag klef upp i en drifva på vägkanten och väntade, och spelet nalkades och snart såg jag ett långt tåg komma glidande framåt vägen. Det var en rad kolryssar, och de tycktes mig likna ett begrafningståg, där de tyst och långsamt skredo förbi i det tunga grådiset; det var skogens lik som fördes till grafven, det var stympat och bränt, svart och dött, och varje släde hade ett stycke däraf, det tarfvades många kistor till den jättens lik. Vägen var i stället för med granris strödd med ett svart stoft, som smutsade den fina vita snön; vid varje skrinda gick en man med trötta släpande steg, med läpparna hårt slutna och kläder och ansikte svarta af sot; och bjällrorna de ringde, ding dinge dång, entonigt och doft, som klämtande grafklockor.

Jag tyckte att buskarna omkring mig suckade, och dropparna som runno ned för stammar och grenar voro som tårar. Jag tog ofrivilligt af mig mössan och stod med den i hand, tills den sista släden glidit förbi; då nickade jag ett sista tungt farväl till den döde jätten, den store, härlige gamle.

Men när jag gick vidare och såg att det ännu fans träd omkring mig, och såg ungtallar trängas i de snöhöljda morasen och smågranar käckt skjuta upp ur drifvorna, då förstod jag att sorgen är ett brott och en styggelse på jorden. Låt sågarna härja, låt yksorna stympa, låt dvärgarna hugga och bränna och förgöra — förr skall skogen döda dem än de honom, ty utan honom skola de ej kunna lefva, och där skall alltid väksa nytt där det gamla faller. —

Dvärgarna äro annars starka och mäktiga nog, när de slå sig ihop. Hur mycket ont ha de inte redan gjort, hur mycken skönhet och härlighet ha de ej sköflat, hur många gamla jättar och hjältar ha de ej slagit och förjagat! Åldringar vilka ej i sig själfva ha denna kraft till förnyelse, vilka måste vika för pöbelns samlade öfvermakt och vilka det gäller att räcka en hjälpsam hand och blåsa nytt ungt lif i.

Det kom i vintras ett rykte till dalen att vargar blifvit sedda i vildmarkerna längst norr i socknen. Traktens jägare gåfvo sig iväg på skidor för att söka upp fridstörarna; men de kommo snart hem igen och berättade att en nybyggare slagit sig ned på Bråthöjden, och några vargar hade de inte sett men väl ett par lapphundar som nybonden fört med sig. Ryktet hade i alla fall spritt oro i dalen, och gubbar och gummor drogo fram med historier och skräcksagor från sin barndom, då björnen luffat omkring där i

skogarna och vargen tjutit tätt utanför knutarna. Stiliga gamla historier — jag hörde dem som pojke i skymningen om vinterkvällarna, och de voro med mig på mina första skogsvandringar. Jag såg breda djupa fotspår i den mjuka mossan, såg vilda ögon brinna i dunklet och en hop mörka skuggor närma sig öfver snön i susande fart.. Jag visste ju att det bara var fantasier, och svarar inte för vad jag skulle ha gjort om de blifvit värklighet; men de gåfvo i alla fall en rysande ljuflig spänning åt varje skidtur och gjorde varenda sommarutflykt full af äfventyr — tills jag började tycka att det var en dålig skog, där det varken fans björn äller varg. Det tycker jag nog än, men jag har fått andra orsaker att hålla styft på skogen ändå, som den är.

Men hur skall den bli i en framtid. Nu klättrar knapt en lo äller mård i granarna djupast inne i storskogen, och långa vägar får man gå om man vill höra en tjäder spela. Och älgen? Ja, han drifs ihop i stora hjordar och motas tätt framför höga härrars bössmynningar och mördas massvis, rygg vid rygg. Äller jaga småpojkar ut honom i strida strömmar och ta hans stolta hufvud till skottafla och stena honom. Stena honom!

Men dalhästen — det var ju den jag skulle berätta om, det hade jag så när glömt. Det föregående kan ju tyckas ha litet äller intet att skaffa med honom, men jag tror nu att det är lif i alting, till

och med i en trähäst, och att alt lefvande hänger ihop på ett äller annat sätt. Och då är det ju inte så underligt att jag också kom att tänka på dalhästens släktingar, skogen och skogens gamla kungar. Det tycks mig nu nästan som om jag också haft dem till leksaker en gång likaväl som trähästen; och de liksom han höra ju, Gudi klagat, till det där gamla som dvärgarna sammangaddat sig att utrota och förinta.

Se det var så, att min barndoms by i Wästmanlands bärgslag varje vinter brukade få besök af främlingar — långväga tyckte vi småfolk, men ändå endast från närmsta landskap i norr. De voro dalfolk, ett par tre slädar i följe; ofta en hel familj, far själf körde första släden, bredvid den traskade mor med stickstrumpa i hand och lisselbarnet i en kunt på ryggen; älsta pojkarna körde de andra slädarna, och på lassen sutto ett par små masar äller kullor uppflugna.

Det var en fröjd när de tågade in i byn. Deras gula skinnpälsar, deras knäbyksor med röda tofsar, deras brokiga ullvantar med blommiga broderier — de voro ett sagofolk som kom dragande från något underland bortom skogarna, på andra sidan bärgen. Men mäst lockande voro slädarna med alla sina skatter; det var stora skrindor, de voro fylda af laggkärl och andra husgeråd, slöjdade under de långa höst- och vinterkvällarna — det var fram på nyåret äller

eftervintern de kommo. De hade nog alla lagt hand vid det arbetet; och nu drogo de ut i värden för att sälja sina händers värk, ut på en lång vandring i snön och solen, genom tysta skogar och öfver höga bärg, ned mot de vida vita slätterna. För att vända hem igen mot våren med tomma lass och fyld pung, en lång, glad vandring!

Det var inte bara laggkärl de hade med sig — bykkar, byttor och tinor, degtråg och smöraskar, mjölkstäfvor och diskbaljor — det bästa och trefligaste af altsamman, det var dalhästarna.

Härre Gud, de små brokiga springarna. När jag nu samlar dem i minnet — alla som försvunno under årens lopp, som bröto sina ben, som dogo och högtidligt begrafdes äller helt enkelt glömdes och kastades ut på sopbacken — då har jag ett helt stall fullt. Där stå de på sina grofva, klumpiga träben utan hofvar, med sina breda fyrkantiga hufvuden, i sina bjärta, galet lifsglada färger — eldröda, himmelsblå äller snövita kroppar, granna mångfärgade sadlar och schabrak, ståndmanen målad på halsen, vass som en knifsägg, och svansen målad på den platta akterspegeln!

Jag hade en docka, det var också en mas i skinnpäls och knäbyksor, han hette Lars Olsson. Jag vet inte vem som gladde sig mäst, Lars Olsson äller jag, när vi sågo dalslädarna åka förbi, när vi skyndade ner till torget med en tjugufäm- äller fämtiöring,

knyckt ur sparbössan, och kommo åter hem med en ny dalhäst som luktade oljefärg, färsk, blank oljefärg, luktade ljufligare än blomsterdoft och sigarättrök!

Då fick Lars Olsson göra. Det skulle sys seldon och betsel och grimma åt den nya Grålle — namnet berodde på färgen, var han gul döptes han till Blacken, var han vit så var »han» en märr och hette Kulla, men var han röd så var han en hingst och hette Prinsen. Nå, så skulle han profköras, först för kolryss och höskrinda, så för stora parsläden — och så skulle han ridas in. Det var det egna med dalhästen att han passade lika bra till alt; han var den bästa arbetskamp med sin starka grofva kropp, han drog det tyngsta lass som ett intet; men gick han som ett lam framför malmsläden så krånade han sig som det stoltaste fullblod under slädnät och skaller. Och när han fick Lars Olsson gränsle öfver sin granna sadel och satte iväg i vildaste galopp öfver golfvets slätter, uppför soffornas bärg, utefter gångmattornas breda vägar — då var han ingen vanlig bondkamp, då var han den äldigaste stridshingst som någonsin burit en glänsande riddare mot diktens underbaraste luftslott och lyckoland. Och riddaren var Lars Olsson och lyckolandet var förmaket, fullt af dårande hemsk skymning och lurande faror inom de slutna dörrarna och de till hälften nersläpta gardinerna, fullt af förtrollade skatter och fångna prinsässor af porslin, som

stodo och längtade på spegelbordets slottstak af marmor.

Det skulle kunna berättas en hel bok om dalhästen. Hur han dresserades i frihet till de konstigaste konststycken, när det en gång kom en sirkus till byn — de där riktiga hästarna voro klåpare mot trähästarna i min sirkus. Hur han i dansande traf bar Lars Olsson på sin rygg öfver ungdomens alla solbelysta höjder — och i sakta trofast lunk drog honom genom skogarna, när han på ålderdomen satt hopsjunken i släden, trött och ledbruten. Hur han kördes i enbet och par, i tandem och spann; hur han tumlade om på trädgårdens gräsmattor, dit han släptes på bete om sommarnätterna — det var en fäst för ögonen att se hans brokiga kropp lysa i gröngräset! Och hur han understundom kom fram till min säng om natten, gnäggande och frustande — hur han växte och stegrade sig, stampade med gullsko och skakade sitt purpurtäcke, tuggade sina silkestyglar och spelte med sina klara silfverbjällror — tills jag kastade mig upp på den breda starka ryggen och gaf honom sporrarna och sträckte ut genom dalen, öfver bärgen, långt, långt bort. — —

Jag kom nog öfver bärgen så småningom, fast inte på hans rygg. Jag kom långt bort och drömde icke längre slika drömmar.

Ofta tänkte jag dock på dalhästen och letade efter honom därute. Honom fann jag aldrig, men väl en annan; en som är smidigare och vackrare och naturtrognare på alla vis, men som ändå inte är vad dalhästen var. Han har smäckra fina ben och riktiga hofvar, men ändå kan ingen få mig att tro att han springer ikapp med dalhästen. Han har både man och svans af äkta tagel, men hans hud är svart äller mörkbrun, han har icke dalhästens granna glada färger. Han har ögon af glaspärlor som blänka och spegla ljuset, men det är ändå intet lif i dem. Ty han är född i en stor mörk fabrik och aflad af en död maskin, han är icke slöjdad framför brasan i en stuga i skogen under långa vinterkvällar.

Och jag sörjde dalhästen som en död vän, och jag fick hat till dvärgarna, vilka förjagat och utrotat honom. Jag gick min väg och vände åter till skogarna.

Jag flyttade in i en gammal rödmålad gård några mil norr om min hemby — inne i Dalarna; det var som om något drog mig öfver gränsen, drog mig närmare dalhästens fosterbygd. Och se — där fann jag honom åter; där kommo en vinterdag några slädar på vägen, körda af masar i skinnpäls och lastade med laggkärl, och där i halmen låg en hel hop små brokiga springare — eldröda, snövita, himmelsblå!

Jag köpte dem alla, jag har nu som en gång förr ett helt stall fullt af hingstar och ston. Och må nu sågarna härja och yksorna skövla och dvärgarna

komma ridande på sina glasögonshästar; när de jagat bort alla dalhästar ur landet och sitta där och undra, varför jorden med ens vart så tom och grå och ful, då skall jag ta fram mina Grållar och Kullor och Prinsar, och då skola de förstå att utan dalhästen kunna de ej lefva.

LEK

— Si på grubblaren, hej och goddag — vad säger du om vädret? Att vintern äntligen är slut, att det äntligen, äntligen lider mot vår!

Vad mumlar du i ditt gråa skägg? Snön ligger djup i skogarna, isen ligger tjock på sjöarna; björkarna stå ännu bara, bruna, risiga — bärgen bära ännu vita bräm på sina mörka mantlar, och haren bär än sin vita vinterpäls?

Det är sant. Men ruska af dig dvalan, gamle björn — kom ut ur idet, slå upp alla din själs portar och fönsterluckor på vid gafvel, och se mot skyn! Ser du solen — känner du icke något nytt i luften, något sällsamt lättsamt, något smeksamt, leksamt? Och hör du icke sång och strängaspel ur skogen, och leker icke lifvet för dig och hoppar icke hjärtat i ditt bröst?!

Jo du gamle — vi ska till att leka nu, alla vi som lefva. Solen har redan börjat; han vrider sig i stilla dans kring jorden, han närmar sig sin brud, alt hetare af åtrå. Hon gömmer sig på lek under sitt vita täcke, hon lyfter en flik och tittar fram och ler, och kryper ner igen. Men si, han nalkas i glans och glöd, snart sliter han täcket bort och sjunker i sin älskades sköte rusig af fröjd, rusig af fröjd!

Vi ska till att sjunga nu och spela på pipor och strängar, alla vi unga. En har redan börjat; en spelman och lekare, han vandrar genom skogarna och dansar öfver bärgen. Han är osynlig för vanliga ögon, men jag har ett par röda glasögon, sätt på dig dem så ser du honom. Tyst — där är han. Hur syns han dig? Ung och härlig, ja! Han har en blågrön orrfjäder instucken i hattbandet, si hur djupt och sammetsmjukt den glänser, och en refva af lummer lindad kring kullen, si hur stänglarna stå rakt upp som tända ljus, äller som kraftiga ståndare, det är som en krona kring hans hjässa. Och en fiol har han klämd mot bröstet, har du sett en sån färg, den är röd som bestruken med blod och formad nästan som ett hjärta. Han stryker den och gnolar och ler. Och bärg och skogar och djur som icke kunna se honom, de höra dock hans spel.

Den är ett präktigt instrument, den fiolen. I den finnas alla värdens melodier. Djupa mörka toner finnas där och höga ljusa — gälla drillar i dur och

dofva mollackord. Där ligga valser och polskor och längta att få virfla fram i ljuset. Där ligga höga visor och lofsånger, och blodröda kväden om kamp och hat och vilda dåd i mörkret.

Hör du skogen susa, gamle björn? Det är lekaren som spelar. Och var han går fram med sina låtar, där blir rymden blåare, där smälta himlens vita skyar och jordens vita drifvor i solskenet. Där häfver sig jorden som en hög barm, suckande af välbehag, furorna vagga som för att skaka af sig vintersömnens tunga slöja, och alla lefvande varelser slå upp ögonen, lystra till hans röst och söka gnola med, var efter sin näbb.

Lyssnar du noga till dessa melodier, skall du finna att de alla innerst äro en och samma. Valser och visor, polskor och salmer, stridssånger och längtans låtar — de gå alla på samma melodi, det är endast takt och tonart som växsla. Å, den melodin! Det är en gammal lek — en sånglek, en tjäderlek i vårens milda väderlek! — Du har nog lekt den någon gång, annars kommer du att få göra det, det kan jag lofva dig. Du har nog också hört orden till den; när var tar sin så tar jag min, och stackars den som blir utan! sjunga några. Andra sjunga så här: Och du ska heta Far och du ska heta Mor, och denna leken heter Kärlek!

Kan någon sitta slö och stirra på sin nafle, när dessa toner komma tumlande ur skogen! Det är lekaren,

han spelar i höjderna. Han spelar gråt och skratt, skymning och tung trånad, och sol och alla himlars salighet. Kan någon ligga ensam i mörkret, när dessa toner susa genom rymderna!

Nu går han förbi en stor myrstack i Stensboskogen. Det börjar kräla och krafla därinne, och snart tittar ett litet brunt knappnålshufvud fram i vartenda hål.

Nu klättrar han genom ett vilt moras i Björnbärget. Där ligger en snöhöljd rishög, det hörs en lång gäspning och ett doft brummande ur den — så reser sig en väldig mörk kropp i ett brak af kvistar och ett yrande moln af snö, och börjar sakta snurra runt på bakbenen i takt med fiolmelodin. Hoho, gamle björn, si din broder dansar!

Nu vandrar han genom Löfmarken. Där rinner en bäck — han saktar sitt lopp under drifvan för att höra bättre och söker få fiolens porlande klang i sin sång, när han sen kastar sig hufvudstupa utför branten, ned mot dalen och sjöarna.

Och nu klänger han upp på Hillklinten. Där sitter en vind och vilar sig i en gran — du kan se honom också genom mina röda glasögon. Han rycker till och lyssnar, när fiolmusiken närmar sig; han kastar sig ut i fria luften och söker härma de brusande ackorden, när han i orolig, liksom raglande flykt sväfvar bort öfver vidderna.

Den osynlige står kvar däruppe vid foten af en skyhög torr tall, som skjuter mot rymden lik ett spjut.

Han ser ut öfver skogarna, trummar med stråken mot fiolen och ger till en trillande vissling. Och det svarar långt bort, ett klingande skarpt tri tri tri! — och den svarta spillkråkan kommer flygande i vinande hast. Det är en hane, han sätter sig högst i talltoppen och ser sig omkring med snabba kast på hufvudet, hans eldröda mössa lyser grant i solen. Så slår han en genljudande trumvirfvel mot stammen med sin långa starka näbb, en signal som hörs vida omkring. Och nya vingslag närma sig, och hon kommer, hon som han kallat uppå.

Lekaren ler och går utför sluttningen. Han stannar på stranden af en skogstjärn nedanför klinten; den sofver under tjock vit is, alarna stå svartbruna på stranden och alt är tyst. Men han stör stillheten med ett sjungande stridsrop; schy-o-ysch! blåser han, schyoysch! sjunger det ur skogen till svar, och orrarna flyga tungt fram mellan kronorna. Hönorna slå till i strandens tallar, men tupparna slå ned på isen, en efter en. Och där blir spel och dans, och där blir strid! De lyfta stjärtarnas lyror, de flaksa med de spända vingarna, de trycka den öppna näbben mot isen och springa omkring och virfla runt, uppblåsta, ruggiga och vilda. De klucka och spela, klo-o-ho klo-o-ho-ho, de röda fläckarna öfver ögonen flamma och deras blickar söka hönorna på land. Så drabba de samman, schy-ooo-ysch! — vita och svartblågröna fjädrar flyga, bloddroppar stänka, isen blir rödfläckig

runtom. Och hönorna på stranden sitta och vänta var och en sin segrare, tysta och orörliga, som gjutna i brons, som vuksna där i tallarnas täta kronor.

Det kallas lek, det där, du gamle allvarsman. Härlek kallas det, och rimma kan du själf!

På stranden står spelmannen och ler. Han hetsar stundom lif i spelet med ett väsande schyooo! — så dyker han in i snåren och vandrar vidare.

Han vandrar och går. Och kväll och morgon gnider han sin fejla, för stråken åter och fram, gnolar och ropar. Tusen läten kan han frambringa, med läppar och fingrar, med strängar och stämband. Och solen lyser på fejlan, och strängarna glittra som strålar.

Varje vingad själ i luften och varje krypare i jorden hör sång inom sig och känner oro i blodet, när de lyssna till hans spel. Morkullorna komma sträckande i skogsbrynet, locka på varann, jaga varann, ort ort pisp! Horsgöken kommer pilsnabt skjutande förbi hans hufvud, häftigt gnäggande, med skälfvande stjärtpännor. Blåa dufvan sitter i en asp och ropar, hoo hoo, mörkt och tjockt och hett. Och i en björk sitter göktytan och kväder sin trollsång, ty-ty-ty hon vill vända till sig sin älskades håg — hon spelar med kropp och själ, vrider sig som i kval, breder ut stjärten och vänder ut och in på ögonen, tyi tyi!

Lekaren skrattar och låter stråken löpa alt vildare. I stora osynliga skaror myllra tonerna fram ur fiolen,

svinga sig mot rymden, draga bort öfver höjder och dalar som skimrande skyar, bort mot söder.

De vända åter inom kort, men nu i synlig gestalt. Se — sky efter sky, skara efter skara kommer dragande sunnanifrån. De sväfva fram öfver lekarens hufvud — han står nu i en hage på sluttningen af Lekombärget och ser mot himmelen och spelar, spelar. Några susa förbi, än längre mot norr; de se honom ej, men de höra honom och ropa en hälsning i flykten. Andra stanna, kretsa i luften öfver honom, slå ned i kronorna runt omkring.

Och hör, hör — ett regn af drillar haglar i klara droppar ur rymdens fulla, varma sköte, och en handfull kvitterpärlor trillar fram ur var ljusgrön björkkrona och vart dunkelt granснår.

Det är lif det här, du gamle döddansare! Det är en jätteorkäster, vilken som bäst är i färd med att stämma; han, den osynlige, är anföraren. Det är alla möjliga toner och klanger och instrumenter; men här skrika de ej mot varann och skära ej sönder varann — det är ju innerst och egentligen bara en enda melodi, ett enda instrument — här är välklang, här är samklang, här är frid och fröjd och harmoni!

Kuck-ku, här blåser göken klarinätt, nickar med hufvudet och slår takten med stjärten. Och gökhonan nalkas och svarar plitt, plitt!

Tju-tu, här blåser taltrasten flöjt för sin maka i en gran och lärkan piccola för sin högt i skyn —

pipipi tirili tirili, piu piu piu, suitiu suitiu — piudeli piudeli piú!

Huit huit, här hoppar löfsångaren omkring på grenarna och visslar till sin käras fröjd, och här fladdrar trädlärkan omkring sin älskade och jodlar sitt dudili ditt, och här sitter trädgårdssångaren inne i sitt solfylda gröna hus och låter sitt jollrande klockspel klinga till bröllopp, till bröllopp!

Här ljuda gitarrer och sittror, fioler och violonseller. De spelas af grönsiskor som flyga från träd till träd med utbredd stjärt, och af steglitsor som lysa grant i vårgrönskan och sjunga sisisjúhiu sisjuhitt! De trakteras af trädpiplärkan, som kastar sig rakt upp i luften från en topp för att riktigt visa sig och tjusa sin åtrådda, och af svartvita flugsnapparen som bjuder sin utvalda en hamn och ett hem och säger sitt sitt, si jag, si jag! Och de spelas af bofinken med i hänryckning lyftat hufvud och rödstjärten med af sinnesrörelse darrande stjärt; båda lyssna de till lekarens stråkdrag och öfva sig att härma dem så klangfullt och rent som möjligt, alt för att behaga sina kärestor när de äntligen värdigas infiuna sig på mötesplatsen.

Och här skratta skator, här skria skrikor, här snacka snöskator, här prata rönntrastar — schack schack kärrekärre kräkrä, rattata tärrtärr tätä! Hör på dem, sorgespelman — det är glädje och klang till och med i deras hesa, torra gummskratt. Men ock-

så de strömma ju ursprungligen fram ur lekarens röda fiol! —

Han vandrar ner i dalen nu, mot en gård på Wessmans strand. Det är tidig morgon än, både stora byggningen och de röda uthusen sofva. Alt är stilla — endast en katt kommer smygande öfver gräsplanen och jamar klagande och trånsjukt, när han hör fiolens soliga klang. Och när den osynlige går förbi lagårdsdörren, knäppande en vallarlåt med rop och skällpingel på strängarna, blir det lif därinne; en tupp ger till ett gält galande, en bock bräker groft och en tjur råmar. En mäktig röst — det låter som ett fulltonigt orgelackord, det börjar med en mullrande åska djupt nere i basen och slutar högt uppe i falsätt med ett vilt och lidelsefullt skrik.

Där sitta hålkar i träden och på husknutarna. Spelmannen ställer sig under en björk och låter strängarna vissla och locka. Och det kvittrar till svar långt borta öfver sjön, och där komma de, stararna, ärlorna och svalorna.

Stararna äro alla hanar. De flyga in i hålkarna för att granska lägenheten och se efter om den är tät och varm och beboelig; den måste vara bygd af gamla mörka, tjocka bräder, äljes duger den ej åt härskapet. De komma ut igen, sätta sig på hålkpinnen äller en gren att vänta på de efterblifna älskarinnorna, vissla och spela under tiden — en lång och längtansfull sjunkande ton, tju-u-u-u-u! — smacka

med näbben, skaka på vingarna och se otåligt mot söder.

Svalorna få bygga sina bon själfva. Men de äro inte lessna för det; de utse en lämplig plats på en stock under vedbodtaket, och så börjas det. De ha redan under hemfärden ingått hjonelag, nu komma de flygande två och två, med ler och strån i näbbarna, sätta sig på stocken mitt emot varann, fästa leret och stråna med kvicka, hastiga rörelser af näbben, och språka under tiden. De ha inte litet att tala om; de kvittra och fnittra, kvitt kvitt pitt pilleritt, prata i munnen på varann och hugga ibland med näbben efter varann, men det är bara på lek. Så flyga de bort ett tag, skjuta ut och in genom gluggar och hål, singla utefter marken, runt kring husen, ned till sjön och upp i skyn — träffa bekanta, titt tilleritt, flyga efter varann i vild fart med rop och kvitter och leka tafatt och hök och svala. Göra en lof ner till åkern och ta en lerklump i förbifarten, komma tillbaka och singla runt och hacka fast lerklumpen i boet, också i förbifarten, och flyga ut igen och jaga varann och svinga sig mot skyn.

Vad säger du, gamle — är det arbete äller lek, det där? Det är båda delarna, och det är så det ska vara. Det går inte fort, men boet växer så småningom och till slut är det färdigt, runt och varmt och vackert, med ett litet hål till dörr — du kan se ett litet hufvud sticka fram där emellanåt, ett riktigt

innerligt fint litet hufvud i vit krage och svart sammetshätta.

Hon får hålla sig hemma i stillhet nu, unga frun; hon ligger därinne och kvittrar och språkar för sig själf, dan i ända. Och hennes härre och man kommer då och då susande med en godbit, hänger ett ögonblick på kanten af boet, kvittrar till ett par toner, si hit, si hit!, hör efter hur det står till med lilla frugan och kastar sig ut igen i solluften.

Han står och ser på dem, lekaren. Står och ser på dem länge och spelar och ler.

Så går han ned till stranden. Han spelar en låt som härmar vågskvalp och säfsus och gnolar en värs till den — djupens själar stumma, bleka, upp att leka, upp att leka! — Och det börjar plaska och gölja i vattnet, och gädda efter gädda hoppar upp öfver ytan med mjuka spänstiga böjningar på den slanka kroppen; den vita buken lyser, den gröna gulfläckiga ryggen skimrar i solen.

Längst in i en vik är strandängen öfversvämmad. Lekaren stannar där, och han har knapt knäpt en ton på alten, förr än grodhufvuden sticka upp i vattenbrynet som en hop flytande korkar. De stå stilla så och lyssna, sola sig och må gott; kväka understundom kärligt, simma iväg och förfölja varann med kvicka, smidiga, vackra simtag.

Och ett andpar kommer dragande, sänker sig i en göl mellan strandbuskarna och flyter omkring där-

inne sakta snattrande, och långt ute på sjön, under stranden af någon ödslig holme, upphäfver en lom sitt tjutande nödrop, besjungande sin unga kärlekslycka. —

Det lider mot kväll nu; den osynlige går öfver åker och äng och gnider en entonig melodi, än fin och sisande, än gröfre, surrande. Och det börjar sisa och surra i gräset och i luften; det är gräshoppor som gnida bakbenen mot vingarna — det är deras sätt att spela fiol och tolka sina hjärtans åtrå; det är sorkar och näbbmöss som pipande jaga varann genom sina mörka gångar och utkämpa rasande envig på lif och död i sina svarta hålor, alt för sin heta älskog, alt för sitt hjärtas dam. Och det är myggor och sländor som svärma och leka i kvällsolens blodröda glans.

Men solen går ned, och luften skymmer; de röda skyarna blekna, och det mörknar öfver dalen.

Lekaren går landsvägen fram. Där ligga två stugor på sluttningarna, en på var sida om vägen; han stannar mitt emellan dem, gömmer sig i en buske vid vägkanten och spelar sin vackraste vals, dämpat, lockande, sakta vaggande.

Då öppnas ett fönster i den ena stugan. Det skymtar något ljust därinne, det sitter någon där och lyss till skogens sus och tycker att det klingar som fiolspel, att det lockar och längtar och bedårar.

Och den andra stugans dörr går upp, och någon

smyger ut — smyger öfver vägen, fram till det öppna fönstret, och glider in där.

Och fönstret stängs, och alt blir tyst, endast skogen susar; det är lekaren, han dansar vägen fram i trestegsdans och stryker strängarna i tankar. —

Men nu skiljas våra vägar. Farväl med dig, och tack för denna dag! Jag skall hem, där sitter en och väntar mig och gnolar stilla på en hög och glad melodi. Du känner den nog, det är en gammal lek; och har du icke lekt den än, så skynda dig att leka den — gå ut i denna ljusa natt och sök dig en lekkamrat, sorgespelman, och vet du icke vägen så följ den osynlige, han leder dig nog rätt!

SUNGSUNG

1.

SUNGSUNG OCH JÄRGEN.

Flugorna i stora salen hade sorg.

Där satt i ett fönster ett stort spindelnät, gömt i ett hörn bakom gardinen, där de slarfviga människorna inte ens hade sett det, än mindre kommit åt det med en damtrasa äller borste. Ett grant slott, bygt med den alra sinnrikaste konst, hängande i luften vid de finaste silfvertrådar och glittrande i solen med en glans som aldeles bedårade flugorna och gjorde dem blinda både på punktögon och fasättögon.

Nog visste de vem som bygt det och hur han såg ut såväl till yttre gestalt som till inre karaktär och sinnesbeskaffenhet. Han satt visserligen väl dold i en tornkammare af ogenomskinlig vit silkesväf längst upp i hörnet, men de hade sett honom när han altemellan kom framkilande för att vitja sina snaror och

hämta sitt rof; han bet ihjäl det med sina vassa giftkrokar, tog det med sig upp i tornkammaren och sög ut det där ända till sista bloddroppen. Det var en kunt-järg, en lat och vämjelig vällusting, en bakslug och feg och ljusrädd gammal syndare. Och otäck var han att se på; en hisklig drake med en skinande klotrund mage till kropp, stor som en böna, och med fyra par långa, håriga, hemska ben.

Men tror ni inte att den ena flugan efter den andra ändå gick och fastnade i nätet. Det var som förgjort, de kunde inte hålla sig därifrån; de surrade runtom, drogos alt närmre af slottets bländande glans, flögo bort men kommo tillbaka — tills de sutto där och sprattlade med bojor om vingar och ben, och ju mer de sprattlade dess mer trasslade de in sig, och alla deras krängningar och ryckningar hjälpte lika litet som deras förtviflade pipande surr. De måste sitta där och se, hur draken tittade fram ur sin glugg, hur han kom kilande som en blikst och kastade sig öfver dem — så kände de ett häftigt bett, det gick som en syl genom hela kroppen, men sen kände de ingenting mer.

Så där hade odjuret redan plockat en hel skara af samhällets mäst lofvande ungdomar, och alt stinnare och otäckare hade det blifvit. Men det måtte i trots häraf haft någon hemlig makt att locka och tjusa, hur otroligt det än kunde synas; man skulle nästan kunna tro att det hade ett visst fruntimmerstycke, ty det var hufvudsakligen honor, unga och gamla, som

fångades i dess fina garn. Om de nu förblindades af slottets prakt, af den smidiga kraft som omotsägligt utmärkte odjurets ben, äller af det lysande, af talrika pärlor och annan grannlåt omgifna ordenskors vilket prydde dess svälda isterbuk; gud vete för rästen vilken bragd som förskaffat det detta kors — flugornas konung visste det icke.

Han hade många hundra gemåler och många tusen söner och döttrar, kung Moskus. Men Sisa Singila var den alra skönaste och mäst älskade af alla prinsässorna; ingen hade så smärt och fin kropp, så ädelt format och mjukt sammetsbrunt hufvud äller så vackra blå och skära skiftningar på de genomskinliga vingarna som hon, ingen kunde surra så själfullt och klangfagert. Hon var värkligen mycket musikalisk, men ändå var hon inte det ringaste högfärdig, varken öfver sin sång äller sin skönhet. Därför kan man förstå kungens och hela folkets sorg, när slutligen till och med hon, deras däjligaste och gladaste och mäst dyrkade prinsässa, lät locka och lura sig och föll i den fasansfulla drakens våld.

Han hade ej kastat sig öfver henne än, satt tydligen och njöt i tankarna af sitt läckra byte. Äller kanske han var mätt och slö och inte ville besvära sig för en så späd varelse, utan vänta tills han kunde få hämta ett par på en gång; hon satt ju i alla fall säkert där hon satt, tänkte han väl. Hon tycktes nog också göra så; hon lefde vilt i början för att bli

fri, sprattlade och slet, vände och vred på sig, och pep och kved så det var en ynkedom. Men hon satt fast, och till slut tröttnade hon och vart sittande tyst och orörlig, liksom död.

Och runtom flögo flugorna, kröpo på rutor och fönsterposter, sneglade upp mot slottet, surrade och pepo. Det var för sorgligt, men vad kunde man göra, att flyga dit och söka hjälpa henne var ju detsamma som att störta sig själf i fördärfvet, och hon blefve ändå inte hulpen. Kanske var hon till på köpet redan död, det såg nästan så ut. Man kunde surra och jämra sig för att uttrycka sin sorg och sitt deltagande, men det var också alt.

— Sirr sirr, jaså det är alt! surrade en ung fluga som kom flygande genom fönstret, utifrån fria luften. Det vore skräp.

— Vad är du för en äfventyrare? frågade flugkungen, närmade sig och titade på nykomlingen.

— Sungsung är mitt namn, svarade ynglingen och gned frambenen mot varandra — och en äfventyrare är just vad jag är. Nu närmast kommer jag från en krog därnere (det var ett punschglas som stod på en hylla i köket i nedra våningen) — jag kunde inte låta bli att ta mig en klunk, men mer blef det häller inte. Där lågo väl fämtio flugkräk och krälade om varann, somliga flöto omkring dödfulla med bena i vädret, så jag tänkte det var säkrast att smita. Jag är inte en som ämnar sluta på det viset, sirr sirru.

— Jasjå, inte det, sade kung Moskus. Han kunde inte säga s, han sade altid äsj i stället.

— Sällan, fortfor ynglingen och började gnida det mellersta benparet. Jag har egentligen gett mig ut för att skaffa mig en fästmö, sirru — men en fin ska det vara, hälst en prinsässa.

— Å sjutton, sade kungen.

— Jojo men, svarte Sungsung och gned bakbenen. Och här tycks det finnas en som passar mig. Jag fick se henne därutifrån genom fönstret, när jag flög förbi, och jag såg tvärt att det var henne jag skulle ha. Det är också lite äfventyr med att få henne, annars skulle jag nog inte ha brytt mig om henne. Hörru, är det du som är kung här?

— Jag själf, sade kung Moskus.

— Nå, om jag nu befriar henne ur drakens klor så ger du mig henne själf till belöning, förståru, tyckte Sungsung och viftade med vingarna för att få dem fina och damfria.

— Hum, sade flugkungen. Det är mycket begärt. Det måsjte jag fråga folket om. Hvad sjäger folket? frågade han de andra flugorna, som krupit närmare och samlat sig i en ring omkring de båda.

De tego först, men så sade en yngling:

— Usj usj, en främling. Vet man vad han är för en? Han kallade sig ju själf en äfventyrare.

Och en gammalfluga tillade:

— Usj usj, en pojkvasker. Ska vi kasta vår Sisa Singila i famnen på en sån?

— Nå, kasta henne i famnen på Järgen då, om ni har större glädje af det, sade Sungsung.

Nej, det hade de ju ej lust till. Och så bestämdes det, att den som kunde inte bara befria Sisa Singila utan också rifva ner slottet och förjaga Järgdraken, han skulle få prinsässan.

Det var Sungsung nöjd med. Men kanske det var någon annan som ville försöka sin lycka, tyckte han, han kunde nog vänta.

— Äsj äsj, han är rädd! väste de inhemska ynglingarna.

— Synbarligen, sade en äldre. Visa honom vad mod vill säga, gossar!

— Å, gör det! pep en liten ungfluga. Men skynda er, kära ni, Järgen kan komma!

— Järgen kan komma, ropade flera. Skynda er, skynda er!

De sågo litet skamsna ut, flugynglingarna; ett par smeto sin väg, men en stor svart en flög upp mot slottet, och en och två och flera följde honom.

De närmade sig försiktigt, flögo litet af och an och vände om igen.

— Jaså hon är fri nu, det var roligt, sade Sungsung.

De blefvo åter skamsna och gjorde en ny utflykt ditupp. En fastnade i en tråd i nätets yttersta kant, men kom straks lös och damp skräckslagen ned i fönstret. En annan smög uppför posten, ända upp

till hörnet; men plötsligt kom han också hufvudstupa nedtumlande, och alla de andra med honom.

— Jag såg Järgen, sade han, som klättrat på posten, andfådd och darrande. Han tittade fram i dörren till tornkammaren. Han var fruktansvärd. Nu tar han henne nog snart.

— O, o, nu tar han henne! gnälde småflugorna.

— Hon är säkert redan död, sade en annan. Hon satt aldeles stilla och stel, rörde varken vingar äller ben äller antänner.

— O, o, hon är redan död! pepo småflugorna efter.

Då slog Sungsung ett par slag med vingarna.

— Jag tror inte det, sade han. Jag ska åtminstone undersöka saken närmare.

I samma ögonblick kröp Järgen fram, så att alla sågo honom. Men han gick ej ut, utan satt kvar däruppe i dörren och glodde.

— Nu tycks min tur vara kommen, sade Sungsung, uppstämde en ljudlig surrvisa och höjde sig med några raska vingslag mot slottet.

Öfveralt på rutor och poster sutto de andra bäfvande och sågo efter honom. Han flög djärft rakt fram till palatset, saktade farten däruppe och sväfvade in tätt öfver nätet; en gång fick han en tråd om ena benet, men slet af den med ett häftigt ryck. Så kom han fram till prinsässan ; de väntade att han

skulle hugga tag i henne och dra henne lös med detsamma — men han vände tvärt om och sjönk en bit.

— Ä, han ä alt rädd ändå! hånade en fluggrabb i närheten, han hade klättrat uppför öfversta rutan och hängde där och tittade.

— Inte, svarte Sungsung. Bara blikstkär. Har inte sett henne på nära håll förut — trodde inte hon var så sabla grann.

Så steg han ånyo, och flugorna väntade och stirrade. Nu vågade han sig än närmare — röck hastigt af ett par af de trådar, hon var insnärjd i, och sjönk som förut.

— Går inte fort, det där, tyckte fluggrabben.

— Sakta men säkert, svarte Sungsung och upprepade manövern. Så höll han på en stund; vilade sig emellanåt på rutan, stormade så an på nytt. Och för var gång brusto och lossnade ett par maskor i nätet.

— Är hon död? ropade kung Moskus nedifrån fönsterbrädet.

— Bara afsvimmad! ropade Sungsung till svar.

— O, o, hon är bara afsvimmad, hon lefver! pepo småflugorna.

— Skynda, skynda! ropade kungen igen. Järgen sjer hotfull ut!

— O, o, Järgen kommer, Järgen kommer! gnälde småflugorna.

— Låt'en komma, sade Sungsung och svingade

in mot nätet. Men Järgen kom ej; han satt kvar i sitt hål och kikade, antingen var han väl för stinn och däst för att röra sig, äller väntade han på att Sungsung också skulle snärja in sig och fastna.

— Tror du det, din dumklump, sade Sungsung. Det tror inte jag. Samtidigt slet han af än några trådar, så att prinsässan vart hängande i luften som i en hängmatta, och flög förbi Järgen helt nära; det odjuret rörde på palperna och sträckte redan fram ett par ben.

— Kors en sån kluns, sade Sungsung. Nu får du alt raska på, om du vill ha något med af henne.

Men den uppmaningen var öfverflödig. Järgen var med ens framme ur sin kammare; han gled ned i nätet som ett klot i en utförsbacke, alla åtta benen gingo som trumpinnar — nu nalkades han henne, nu tog han sats för att kasta sig öfver henne —

— O, o, o! gnälde småflugorna och trängde sig tätt intill varann. Usj usj, surrade gubbarna och lupo i ett virrvarr nedför rutorna, och kung Moskus bland dem, han sprang af och an och snurrade runt af förtviflan. Men drottningarna och de andra fruarna blundade och vände sig bort för att slippa se det förfärliga.

De kunde likväl icke undgå att höra. Och de hörde först ett jämmerligt fint pip i det alra högsta registret, ett riktigt dödspip, och ett prassel som af dödsryckningar.. Så hörde de ett gröfre surr, det lät

både ångestfullt och argt — det var Sungsung. . Och just när de väntade att alt skulle bli tyst och att han skulle komma fladdrande blek och eländig, med vingarna hängande som sorgflor, hörde de hans röst på nytt — men vad hade den nu för klang — den lät ju nästan glad — kunde det värkligen vara möjligt — —

De vände sig om, men då kunde de knapt tro sina ögon. Där kom han sväfvande — och han hade något i famnen — han hade henne i famnen, han höll henne fast och varmt med de fyra främsta benen, och däruppe satt Järgen och svängde palper och giftkrokar i ilska och stirrade nedåt med alla sina vilda, onda ögon!

Sungsung lade ned sin börda på fönsterbrädet. Hon var aldeles omspunnen och inlindad i fina trådar, liksom svept i en tät grå silkesslöja; han började milt och varligt plocka bort trådarna, och ikring honom trängdes de andra, surrande och stimmande.

— Är det värkligen sant, o, är det sant! ropade de. Lefver hon, lefver hon . . . Ja, nu ser hon — si hur det kommer lif i ögonen . . . Och nu rör hon på sugröret, si si — Och nu sträcker hon ut benen, de fina, smidiga benen, si den linjen, den böjningen, å! . . . Och nu lyfter hon sakta på vingarna . . . Lefve Sungsung, lefve Sungsung, hurra, hurra!

Då hysjade kung Moskus, och när det vart tyst, sade han:

— Sji, sji, jag är mycket glad. Tag henne, min käre Sjungsjung. Du är visjerligen en utlänning och af ringa börd, men det gör detsjamma. Du sjkulle ocksjå enligt besjtämmelserna rifva sjlottet och förjaga draken, men det skänker jag efter altihop. Tag henne, det har du ärligt förtjänt. Nå, Sjisja lilla, tag din befriare i famn — här sjkall bli bröllopp på fläcken!

Det vart åter surr och stim. Några ynglingar af dem, som försökt befria henne men vänt om, mumlade och knotade; det är olagligt, tyckte de — han ska jaga bort Järgen, om han ska få henne. Se, alla ville de ha prinsässan och hoppades att Järgen skulle befria dem från den besvärlige rivalen. Men deras mummel nedtystades och drunknade i glädjeropen, och prinsässan själf satt på bakbenen, öppnade strålande sin famn och sträckte frambenen mot sin brudgum.

Men Sungsung såg bort.

— Jag är inte färdig än, sade han. Jag ska fördrifva Järgen och rifva hans håla först, för det har jag lofvat.

Han teg och ställde sig att se upp mot nätet i tankar; tysta stodo ock de andra och skådade mot höjden. Järgen hade lagat den söndertrasade väfven och krupit in i sitt gömsle; man såg ett par ben sticka fram ur hålet, och de skakade ibland som af ursinne och hotfull hämdlystnad. Det såg inte rådligt

ut att komma i räckhåll för honom; till och med Sungsung kände sig klenmodig och visste inte hur han skulle bära sig åt.

Då kommo två människor in i rummet, en man och en kvinna. Flugorna uppstämde ett lofsurr när de gingo förbi; se, de dyrkade dessa storvuksna varelser som gudar och kallade dem härrar öfver alla flugors lif och död. De inbillade sig att all föda gafs dem som skänk af dessa gudar, att det var de som knåpat ihop det första flugparet på jorden, att de rent utaf voro en sorts flugor, fast i oerhört förstorad skala, och hade åtskilliga dylika trossatser, vilka en gammal torr grubblarfluga till och med satt i system; och det var ett mycket invecklat och knepigt filosofiskt system, och gudnåde den fluga som inte ville tro på det, den kördes bums ut genom fönstret.

Nå, gudaparet varken såg äller hörde den dyrkan som ägnades dem; *han* gick och satte sig vid skrifbordet, och *hon* ställde ut blomfylda vaser på bord och hyllor, gick omkring och plockade och ordnade. Flugorna glömde dem också straks; alla utom Sungsung — han slog till med vingarna som om han fått en briljant idé, surrade och lyfte; de andra sågo förvånade efter honom, där han sväfvade bort genom rummet.

Han flög fram till gudinnan och kröp in i hennes högra öra. Sjungsjung! surrade han, men mer hann han ej säga, bortmotad af en ruskning på hufvudet.

Han kröp in i vänstra örat i stället; det gick ej bättre, nu slog också en stor hand efter honom — det vill säga, stor var den endast efter flugornas måttstock. Men Sungsung var ej van att ge sig; än var han i ena örat, än i andra. Det var en envis krabat, sade gudinnan, och till slut fick han sitta nog länge för att hinna framföra sitt ärende.

— Sjungsjung! sa han. Jag är inte här för att kittlas och skoja, och inte häller för att leta efter matvaror. Jag är här för att få hjälp, sirru.

Så berättade han hela historien. Det tycktes nästan som om gudinnan hörde och förstod den; när den var slut, gick hon åtminstone fram till fönstret, blef varse spindelslottet, sopade ner det med en röd fjäderviska och hifvade ut Järgdraken på gården.

— Sirr sirru, nu är jag färdig! sade Sungsung till kung Moskus.

— Skönt! svarte kungen. Nu sjka det vid alla jordens Järgar bli bröllopp!

Och Sisa Singila surrade och log.

2.

SUNGSUNG RÄNSAR RIKET FRÅN JÄTTAR OCH TROLL.

Men de infödda ynglingarna mumlade och brummade äfven nu, och en af dem steg fram för kungen — han var en af de första som vänt och smitit, när de drogo mot Järgen.

— Vi måste opponera oss, sade han. Härr Sungsung har ej själf rifvit drakslottet. Han hade hjälp och har således ej uppfylt vilkoren. Vi fordra att han till gengäld skall döda äller äljes oskadliggöra alla landets odjur. Först då kan han sägas ha gjort sig förtjänt af den höga belöningen.

Kamraterna instämde med ett hotande surr. Men äfven nu öfverröstades de af hela det öfriga folket; nu hade Sungsung fullgjort sitt åliggande och kunde få vila sig, ansåg man allmänt.

Det var bara en utom unghärrarna som inte tyckte detsamma, och det var Sungsung själf.

— Det är sant, sade han — det hördes att han var retad, fast han sökte hålla sig lugn och kall. Jag

tror visserligen inte att man någonsin kan bli värdig en så hög och rik belöning som prinsässan Sisa Singila, men jag ska göra vad jag kan. Jag ska ränsa alla era hålor och snår från drakar och troll, om det räcker till. Men jag vill ha med mig ett vittne på att jag inte fuskar. Jag vill ha en af mina rivaler med mig.

Det var egendomligt att se, hur ynglingarna drogo sig tillbaka och sökte försvinna i hopen. Men en knuffades fram igen — det var just han som talat — och kunde för skams skull inte neka att följa.

Så tog Sungsung farväl af Sisa Singila — hon hade tårar i alla punktögonen, stackars liten — och så bar det iväg.

Färden skulle endast omfatta deras eget rike — det vill säga stora salen — men det var ett ganska vidsträckt rike från flugsynpunkt. Infödingen flög före och visade vägen, så länge de voro i kända och fredliga trakter, men så snart de förirrade sig det minsta, höll han sig beskedligt efter och följde Sungsung tätt i hälarna.

De gjorde först en tur kring väggarna, ilade fram öfver tapeternas blekgröna stepper och vandrade igenom taflornas landskap. Där funnos bärg och skogar, sjöar och haf, hagar och åkrar; Sungsung sprang omkring och skådade och beundrade.

— Vackra trakter det här, sade han. Men hörru, få vi inte träffa några troll snart?

— Ts, svarade infödingen och stannade i närheten af en tafla. Där är ett, akta dig!

Men Sungsung flög fram öfver taflan och slog ned mitt på glaset. Där låg en väldig jätte raklång på backen i en tät och högstammig skog och sof i den gröna skymningen; han höll igen ögonen, gapade vitt så att hans stora betar lyste, och snarkade så det brusade som en storm genom skogen, tallkronorna gungade och stammar och grenar knakade och knarrade.

— Han sofver ju, sade Sungsung och kröp hit och dit öfver honom, öfver de knotiga händerna vilka lågo slapt utbredda på magen, öfver den gapande munnen och de vidöppna näsborrarna. Och mitt på näsan satte han en liten svart fläck till ett minne.

— Rör han inte på sig? viskade flugynglingen ängsligt.

— Inte, svarte Sungsung och flög vidare. Han sofver som en stock, och skulle han vakna så är han instängd bakom glaset. Den tar aldrig en fluga, var lugn för det.

De råkade ännu ett par jättar, båda hade länge varit alla flugors förskräckelse, men de voro också väl inburade bakom glasrutor. Rübezahl hette den ena, han sprang i träskor genom skogen, det klampade och dånade; den andra hette Promethevs, och han låg dessutom fjättrad på en bärgås, så han var aldeles ofarlig hur vild och svart och hemsk han än såg ut.

Sungsung och hans kamrat sänkte sig nu, klättrade öfver de grönklädda möblerna — det var mosstäckta äller skogiga bärg — ströfvade fram öfver flossamattans brokiga ängsmarker och knogade igenom ett yfvigt räfskinns vilda urskog. Och Sungsung sprang härs och tvärs, surrande och kvick i benen, kamraten hade svårt att hinna med och vart ofta ett långt stycke efter.

Nu var han inne i ett djupt veck på en gardin och dröjde där en god stund. Infödingen började hoppas att han råkat i klorna på något otyg, men då kom han ut igen, pigg och oskadd, flög ner i långsoffan och kröp in i en dunkel grotta bakom en kudde.

Där stannade han än längre; nu är han väl ändå fast, tänkte kamraten. Men han hade knapt tänkt ut, förrän Sungsung kom flygande från ett helt annat håll; han hade smugit sig ut vid kuddens andra ända.

— Sjungsjung, ett rasande trefligt land, det här, surrade han. Grottor och klyftor och vildmarker, det är i min smak. Men inte fins det några drakar äller andra bestar i dem, det är det enda som fattas.

— Här kanske det fins, sade rivalen, flög bort till det öppna pianinot och satte sig på öfversta kanten.

— Sirru, ett sånt svart slott, sade Sungsung och tittade ned i dess mörka inre. Här måtte väl ändå en väldig Järg bo, därinne sitter ju ett riktigt jättenät.

Han störtade ned i djupet; nu! tänkte kamraten — han hörde ett klingande surr därnerifrån, trodde

att Sungsung fastnat i jättenätet och att det var hans dödssurr, och skulle just flyga hem till folket med den glada underrättelsen.

Men Sungsung hade ej fastnat. Det var bara strängarna som dallrade och klungo, när han balanserade omkring på dem, och där kom han uppsväfvande igen frisk och färdig.

— Inte fans där någon Järg, sa han. Men stiligt och lifvat var det i alla fall.

De höjde sig åter, svingade tätt under taket och flögo fram till en bokhylla.

— Det är också ett trollslott, upplyste infödingen. Ett riktigt spökslott med många hundra kamrar. Ibland om nätterna kan man höra ett sorl därinnefrån, och det fins gamla flugfröknar som ha sett luftiga väsen flyga fram ur kamrarna och sväfva omkring i luften med ett hemskt mumlande surr. Det är säkert aflidna flugors själar, det tro åtminstone de gamla.

— Hörru, det var skojigt, tyckte Sungsung och rusade in mellan hyllorna. Han surrade om därinne länge, kamraten hörde honom än här än där. Ett par gånger blef det tyst, då lyssnade han i spänd väntan.

Sungsung kom förstås till slut ut igen fullkomligt helskinnad.

— Det där om själarna är bara skrock, sade han. Gjorde en sväng, fick syn på ett par småbjörnar på

en vägghylla — lurfviga och stadiga klumpar, snidade i trä — och satte sig mitt på den enas nos.

— Lefver du så rör på dig, din kloss, ropade han; men båda björnarna stodo orörliga. Dåliga vilddjur ni har här i landet, tillade han och flög vidare.

Hit och dit flög han, kvick och munter och belåten, och alt som kom i deras väg tittade och luktade han på. Han rände ner i lampglasens djupa grufvor, han smög sig in i ett jakthorn som hängde öfver en bössa på väggen — det var en spännande mystisk och stämningsfull labyrint — och han kilade omkring bland småsakerna på hyllor och bord.

Rivalen började misströsta. Där fans gott om odjur och vidunder öfveralt, en sfinks med stirrande ögon på skrifbordet, en hisklig sjöorm på karusällbordet — han dök upp ur en våg vilken tjänstgjorde som sigarrkopp — och andra skräckinjagande skepnader. Men Sungsung tycktes vara hård; kanske var det hans glada mod och hans outtröttliga lust att undersöka alting, som förlamade trollen och betog dem makten att skada, tänkte rivalen och kände nästan en fläkt af aktningsfull beundran för den utbölingen.

Men han ville ej helt och hållet uppge hoppet än. Ett troll hade de kvar att uppsöka, och det var ohyggligast af alla. Det var en sparbössa på en hylla; ett grinande eldrött ansikte med vassa horn i pannan, gnistrande vilda ögon, en lång krokig snabel till näsa och en svart springa till mun. Och den

springan var porten till själfva helvetet; af den uppslukades alla onda och syndiga flugors andar efter döden, trodde man — men som onda och syndiga ansåg man egentligen endast sådana, vilka öppet och ärligt sade ifrån att de inte kunde surra med på grubblarflugans filosofiska system. Vad man emellertid säkert visste, var att ett par dumdristiga flugor som en gång själfmant vågat sig in genom denna port, aldrig kommit åter.

Infödingen stannade också på vederbörligt afstånd. Men Sungsung styrde raka vägen fram till munspringan — trängde sig genom den och var försvunnen.

Nu kunde man vara trygg, tänkte rivalen. Nu var Sungsung i fällan, och Sisa Singila skulle lyckliggöra en af rikets egna ädlingar, kanske honom själf. Han satt kvar en stund och väntade; men då ingen Sungsung kom, flög han upp och begaf sig hem med nyheten.

Där vart sorg och förstämning. Drottningarna och prinsässorna suckade, de gamle nickade och sågo vist undergifna ut. Endast ynglingarna flögo omkring och fröjdade sig.

— Sjynd, riktigt sjynd, sade kung Moskus. Det var en präktig pojke.

Och Sisa Singila gick bort i ett hörn och grät.

Men bäst hon stod där, hörde hon vingslag i luften. Och när hon vände sig om, såg hon någon komma

flygande i full fart. Och när han kom närmare, såg hon att det var Sungsung själf.

— Men nu är jag färdig! ropade han på långt håll åt kung Moskus.

— Kors, sade kungen.

— Ja säg det, tyckte Sungsung. Ni trodde förstås att den där röda sarafan redan hade både svalt och smält mig. Men jag var visst för hårdsmält. Jag kan för rästen berätta att jag upptäckt en fördold skattkammare — just därnere i ert helvete. Där fans både guld och silfver, och vad bättre är, stora hopar af de läckraste rätter.

— O, så intressant! pepo småflugorna.

— Jo något, fortfor Sungsung. Och ett rikt och vackert land har du, kung. Men inte fins här några farliga troll. Ni är skuggrädda, flugor — det är er egen rädsla som är faran. Nu kan ni i alla fall utan fruktan snoka igenom minsta vrå i hela riket, det svarar jag för.

— Tack sjka du ha, sade kung Moskus. Men nu sjäger jag för tredje gången att det sjka bli bröllopp, och nu är det allvar!

Och Sisa Singila log och surrade och var mycket lycklig.

3.

BRÖLLOPPET.

Och bröllopp blef det. Det varade i timmarna tre, om inte längre, och det var en fäst som alla deltagarna mindes i hela sitt lif.

Själfva stora salen var fyld af sommarglad fäststämning. En bred flod eftermiddagssol strömmade in genom de öppna fönstren, i spisen stod en hel björkdunge och öfveralt på bord och hyllor lyste och doftade tjocka snår af blomster och löf. Och det var alla högsommarens praktfulla blomster, blåklint och prästkragar, nattvioler och vallmo, nyponrosor och stjärnblommor. Gossen och Flickan i det gröna stodo där, han bugade sig och hon neg. Fackelrosor och blåeld och ögonljus lyste bland darrgräs och lönnlöf, och dagen till ära fans där kärleksört och gyllene ringblommor, gula flugsporrar, violätta brudsporrar och doftande färskt brudbröd.

Gäster kommo ock i stora skaror. De sväfvade in genom fönstren, de kröpo fram ur springor och hörn, ur löfsnåren och blomkalkarna, både bjudna och

objudna. Det var fjärilar af alla slag i fina och dyrbara balklänningar; grannast var en ståtlig gul och blå parasollfjäril, men apollofjärilen hade också en elegant kostym, vit med svarta och röda fläckar, och den rödbruna nässelfjärilen och de vita kål- och hagtornsfjärilarna behöfde inte häller skämmas för sin utstyrsel. Det var vidare nyckelpigor i styfva lackröda äller gulbruna sidenrober, och det var små backfischar till bladlöss, de hade luftiga tyllflor öfver sina löfgröna klänningar. Så var det flera sländor, och en jungfruslända ansågs af de flästa vara balens drottning; hon hade ett par gnistrande gullprickar till ögon, hon hade vingar af den tunnaste silfverväf med de vackraste blåa, violätta och blekgröna skiftningar, och hon bar en magnifik, tätt åtsittande ljusgrön klänning med en gul kant längs efter ryggen. A, vilken kropp, vilken smidighet, vilken charme! sade en gammal ungkar till jaktspindel som satt för sig själf i blomklasen på en nattviol; han hade höljt sin feta lekamen i en rock af nattviolens gulvita färg, för att inte väcka altför mycken uppmärksamhet, förstår ni, och satt nu och väntade att någon oerfaren ungmö skulle komma fladdrande och bli hans byte.

Det var för öfrigt olika åsikter om, vem som var balens drottning. Några röstade på parasollfjäriln, andra på en stor blå trollslända, åter andra på en mörkklädd skymningsfjäril med både kjol och vingar beströdda med ett fint gullstoft, hon var en riktig

nattsvärmerska men hade redan vågat sig fram för att få vara med på fästen. Ett mygghärskap höll före att deras drottning var den sköuaste af alla — ingen var så luftig och lätt och finbildad som hon.

— Nej hörru, sade Sungsung, såna blindstyren! Se han tyckte förstås att ingen kunde jämföras med Sisa Singila, och detsamma tyckte kung Moskus och många andra.

Människorna hade gått ut, så att flugfolket och deras gäster voro aldeles ostörda. De höllo också ett lif därinne; de surrade och hurrade, de dansade och lekte. Det gick en virflande vals kring varenda blomvas, andra skaror dansade i fönstren — de blanka rutorna voro utmärkta dansbanor, fast de stodo lodrätt — och andra dansade under taket, det gick också an. Och spelmän fans det gott om, myggorna spelte första fiol och ett par syrsor spelte andra, och humlor och bromsar spelte basfiol och violonsäll. Det var spelmän som kunde spela och dansa på samma gång, det där!

Mellan danserna förfriskade man sig med allsköns godsaker som voro uppdukade här och där — honung och väkstsafter, frömjöl och damkorn och sånt.

— Vi ä så lessna att inte Människan är här, sade flugorna till myggfruarna. Då skulle vi kunna bjuda på varmt och gott blod. Men hon kanske kommer, då ska ni vara så goda och ta för er, kära ni!

Ibland var också en föreställning anordnad till

främmandets förströelse, medan det vilade sig från dansen. Där uppträdde flugakrobater vilka stodo på hufvudet, slogo fri volt med mera sådant; en knäppare lade sig på rygg, hoppade högt i luften och kom ned på benen igen; en tjock tordyfvel, en riktig Pälle Jöns, skulle göra efter konststycket, men hur han sparkade och kraflade kunde han inte välta sig rätt, och det hade alla mycket roligt åt. En bladvecklare visade hur det gick till att rulla in sig i ett löf, och en grön mätarelarv gjorde åtskilliga viga och halsbrytande konster på ett långt grässtrå, som hängde gungande i luften. En annan larv, brun som bark, ställde sig rakt ut från en björkkvist, och då var det stört omöjligt att upptäcka honom, till den grad liknade han en torr kvist själf, det var bra märkvärdigt.

Där uppfördes också en särdeles lustig pantomim mellan Helga Högben, väggspindeln, och en harkrank. Långbenta och smalbenta voro de båda och äfven för öfrigt lika varann, enda skilnaden var att harkranken hade vingar men Helga Högben var utan. Hon hade naturligtvis kommit dit för att få sig en bit mat, men det slapp hon. Harkranken gjorde sig till att fria till henne, han var så förtviflat kär, kunde inte lefva om hon inte blef hans och följde honom ut i värden, i solen, i fria luften! Den tokan trodde honom, fick tag i en gammal tråd i taket — själf kunde hon ju inte spinna — och sväfvade ut efter

honom; men då tog han fatt i tråden och började svänga den af och an i vild takt — hon satt där och dinglade och snurrade runt tills hon blef aldeles yr i mössan, och när tråden slutligen brast seglade hon ned mot golfvet och löpte sin väg på alla åtta under åskådarnas jubelsurr.

Så följde nummer efter nummer, det var ett rikhaltigt och omväxlande program, och för vart nummer ringdes det med blåklockor och linnéor; det var en gammal broms som skötte detta klockspel, och han skötte det öfverlägset, det klang hänförande klart och fulltonigt, tyckte alla.

Där speltes äfven på andra instrument och sjöngs solo af framstående förmågor, och en hofskald hos kung Moskus läste upp ett långt kväde om Sungsungs strid mot Järgen och om Sungsungs och Sisa Singilas kärlek.

— Det var sjutton så grant, sade Sungsung till Sisa Singila och gäspade. Men det är roligare att vara med i leken än att höra den beskrifvas. Och beskrifvas af en som aldrig varit med själf! Nej hörru, låt oss titta på omgifningarna ett slag.

Det var Sisa Singila med på.

De flögo upp på spiskransen för att se på utsikten — den var värkligen storartad däruppifrån. Man hade golfvets gränslösa slätter och möblernas bärg djupt under sina fötter, och runtom såg man in i taflornas landskap; vackrast var ett stort och varmt

solnedgångslandskap mitt emot, öfver långsoffan, med en skimrande sjö som bitvis låg blank och bitvis krusades af lätta brisar, med gröna holmar och blåa bärg och flammande gullröd rymd. — Och vasernas trädgårdar blommade och lyste på bordens platåer och högslätter, och det fästliga sorlet steg ditupp till höjden dämpat och hopsmält till ett milt och fullt ackord i dur.

— Ett härrligt land, ett härrligt land! sade Sungsung.

— O ja, sade Sisa Singila. Och se solen!

Solen var mässingskronans lysande klot, som hängde där en bit öfver deras hufvuden. De flögo dit, kröpo omkring och speglade sig i den blanka kulan.

— Nu kan vi inte komma högre, sade Sungsung och såg på Sisa Singila.

— Nej, nu kan vi inte komma högre! sade Sisa Singila och log.

Och sen flögo de hem till det fönster, som kung Moskus gett dem rätt att bebo och besitta — det var samma fönster där Järgen haft sitt slott. Och där lefde de länge lyckliga och nöjda samman och fingo sjuttitusen barn — äller så omkring, det var nog ingen som hade räknat dem.

WESSMAN

(UR SKISSBOKEN)

När jag säger Wessman, är det inte själfva sjön, utan den som bor i sjön, jag menar och talar om.

Han är ett underligt djur. Han kan antaga många olika skepnader, kan förvandla sig till en stor sjöorm som ringlar med skvalp och böljgång mellan öarna, till en skön kvinnoliknande varelse, som ligger naken och flyter i solskenet en varm sommardag äller glider fram öfver den glittrande vattenytan en månskensnatt; till en jätteguldfisk som göljar och slår inne i vikarnas vass, och till en förtrollad anddrake med granna gröna och blå skiftningar på bröst och vingar — i den skepelsen lockar han med sig jägaren långa vägar, och när båten kommer i skotthåll, dyker han plötsligt på hufvudet och är borta i djupet.

Jag har sett honom i alla dessa gestalter och i flera därtill, jag har sett honom lekande om sommaren och sofvande om vintern. Jag har sett hans själ storma i oro och raseri och sett den ligga lugn och

klar som en spegel under himmelen; jag har sett honom klädd i mörker och i ljus, i strålande glädje och i svart sorg.

Härligt och vidsträckt är hans rike. Ni skulle se det en solgrann julidag, när himlen välfver sig högblå och skälfvande af värme öfver bärgen! Det sträcker sig därnere i dalen, inbäddat mellan de skogklädda, kraftigt gröna sluttningarna, begränsat af de rökblå bärgåsarnas stora våglinjer. Det blånar med en färg, den mäktigaste, saftigaste, friskaste ni kan tänka er: vattnet värkar mörkblå oljefärg, tjock och glänsande. Och det sluter sig mjukt efter stränderna, famnar varmt öar och holmar, slår starkt sina armar kring uddar och näs och glider in i vikarna lent och förfriskande.

Det är ett rent och klart och ljufligt vatten. Så kommer det också från höjderna; det rinner upp i bärgen runt omkring, det samlas och blandas till i en mängd däjliga småsjöar däruppe — vackra, djupa och starka käril, gjutna af själfva bärget — Gäddtjärn och Ödetjärn, Rösjön och Gusjön, Uftjärn och Trollputten och vad de alt heta. Så dansar det utför sluttningarna i åar och bäckar, genom skogar och hagar — en tumlande, ringlande ringdans runtom Wessman! — och kastar sig slutligen som en hop

muntra bråkmakare till småpojkar hufvudstupa i hans vida, öppna famn.

Man förstår att landet gärna vill sköljas af ett sådant friskt och behagligt vatten. Det kryper också så långt ut det kan, det bildar gröna uddar och tungor och dyker upp mitt ute i sjön som skogiga öar och holmar. Riktiga lycksalighetens öar, präktiga att göra lustresor till om sommaren i löfvade, flaggprydda båtar, med riklig matsäck och fioler och valthorn. Obebodda öar, härrliga att leka Robinson äller sjöröfvare på — där finnas tjocka snår och vilda marker, där finnas klyftor och grottor, lugna lummiga vrår i lä bland klipporna och mjuka långgrunda sandstränder. Vackra namn ha de också: Granön och Löfön, Bockholmen och Bärholmarna — de äro två, helt nära varann, och lika varann äro de som bär —. Sollen får icke häller förglömmas; den är Wessmans största ö, den ligger och sträcker på sig som en väldig drake med en hög och vass kam på ryggen, beklädd med en tjock mörkgrön päls, sträf och taggig.

Och runt om på stränderna ligga röda stugor, vita gårdar, stora och små byar strödda. Människor lefva och bo kring Wessman och ha sin fröjd åt hans glans och svalka, åt hans rika och djupa skönhet.

Ett undrens rike är den sjön, fullt af lif och musik, fullt af väsen och sagor.

Somliga säga att han som bor i Wessman är ett ont odjur, som varje år skall ha sin skatt af ett människolif. Och säkert är att den skatten skoningslöst utkräfves.

Det var en fiskare från Stensbo i fjor. Stormen kom öfver honom, ekan dref i land mitt för hans egen stuga, men själf kom han aldrig igen.

Oftast är det dock om senvintern, odjuret hämtar sina offer. Det alra sista var en kolkörare från Räfvåla; han hade fördröjt sig i svalg och dryckenskap i byn, det var kolmörkt när han gaf sig hemåt, och han sjönk snart ihop och somnade i den tomma skrindan. Kampen hade nog reda på vägen ändå, men det led mot våren, och plötsligt segnade hela skjutsen ned genom isen och sjönk som en sten. Kampen sparkade nog emot i det längsta, men det halp inte, och han föll ur den ena sömnen i den andra utan att vakna emellan. Och det var bara ett bubblande hål i isen efter dem.

Jag satt och tänkte på historien om odjuret och dess rof en gång, när jag rodde öfver sjön. Det var lugnt och varmt, men en tung, kvaf värme och ett lugn som var hafvande med storm och åska. Ett ofantligt, mörkt gråblått moln stod öfver sjön, och

den var ej fyld med vatten utan med en tjock vätska af en vidunderlig färg, doft svartviolätt, hård och kall.

Så kom stormen, vinande, ljungande. Vattnet ljusnade och började röra sig, blef glittrande stålgrått med skiftningar i violätt och kallt gelégrönt. Molnet jagade bort öfver bärgen, tungt och mörkt som en hopträngd skara elefanter, och myriader af snövita gäss ilade fram tätt öfver vattenytan.

Jag vilade på årorna, lät båten rusa med blåsten och såg upp mot höjderna, där åskan mullrade bakom en giftigt gulgrön molnvägg. Då hör jag ett skrik i närheten, som en drunknandes sista vilda rop på hjälp; det är en lom, tänker jag — i detsamma tycker jag mig se kölen af en kantrad båt skymta bland vågorna och straks därpå spolas öfver och sjunka — och är det icke en hand som sticker upp därbredvid . . .

Jag ror skyndsamt dit, kommer i sista ögonblicket för att hinna få fatt i några gråa hårtestar; så gripa två seniga händer med fingrar som klor i min arm och rycka till så att jag själf faller öfver bord. Jag lyckas med ena handen hugga ett säkert tag i båtkanten; känner de benmagra fingrarna trefva kring min strupe och en arm krampaktigt lindas om lifvet på mig; sparkar till så att jag blir fri, lyckas efter många fåfänga försök krafla mig upp i båten och efter ännu flera draga upp honom efter mig.

Det är en gubbe, trasig och drypande våt; tofvigt grått hår och skägg med några skumvita testar här

och där har han, och små tomma fiskögon med blodsprängd, gulskiftande vita, vilka stirra rakt in i mina. Han småskrattar så att hans spetsiga gäddtänder titta fram, och börjar prata medan båten skär fram genom vågorna, vilka vältra alt högre och skumma alt vitare.

— Tack för hjälpen, säger han med ett besynnerligt leende. Det var nära nog att vi blef kvar båda två. Men det var väl inte meningen — han har ju redan fått en i år.

— Han har så, den besten, svarar jag, medan jag raskt ror mot land.

— Hm, ja nog är han en best, pratar gubben vidare och småskrattar. Men en om året är då annars inte just för mycket betalt. En får både ett och annat för det priset; en får så mycket klart vatten och grön och vacker is en vill ha och ljufliga bad och fin och fet fisk. Och någon lön ska han väl ha för all sin tjänst; för att han bär ångbåtar och skutor och timmerflottar om sommarn och malmforor och kolryssar om vintern, och för det han tvättar dam och svett af folk och sjunger och spelar för dem både dag och natt. Det är egentligen ingen obillig lön för all möda han har — bara en om året.

Han teg — båten törnade i samma ögonblick mot land, jag vände mig häftigt om, och när jag åter såg mot aktern var han borta. Jag såg endast den upprörda jäsande sjön, och den tycktes mig lik en gammal

jätte, svept i trasor, med tofvigt grått och vitfläckigt hår och skägg, där den låg och vred och kastade sig mellan de svartgröna bärgåsarna.

Det är fler än jag som ha sett honom. Hytt-Frans och Stor-Johan sågo honom bägge två en gång, när de vintermetade på Solviksfjärden.

Det var en mörk och dimgrå dag; de hade huggit en hel mängd vakar och hål, och gingo hit och dit mellan dem. Så kommo de att resonnera om Wessman och undrade bland annat hur djup han kunde vara; men det fans nog ingen som visste, trodde de. Då hörde de ett pluskande i en vak ett stycke därifrån; de tittade dit och sågo något mörkt och lurfvigt sticka upp ur hålet. Stor-Johan tyckte att det såg ut som ett jättelikt tjurhufvud med stora horn, men Hytt-Frans höll på att det mer liknade ett kvinfolk med rufsigt hår och armarna uppåtsträckta. Båda hörde en röst, den lät bara som ett råmande säger Stor-Johan, men Hytt-Frans ger sig näcken på att han hörde tydliga ord: Gå Sollen runt, så djup är Wessman, sade skepnaden och dök ner i vaken igen.

Nu är Sollen nära en mil i omkrets, och så djup kan Wessman väl knappast vara. Men det är inte

gott att veta, han bör ju ha bäst reda på den saken själf. —

Gädd-Lars är en, som han uppenbarat sig för åtskilliga gånger.

Han rodde drag en sommarkväll och höll refven med tänderna, som man gör när man idkar detta slags fiske ensam. Då fick han rätt som det var ett napp, som hart när röck ut ett par tänder på honom; och han till att dra, det var en bahäjare att vara tung, en pundgädda minst; konstigt att refven höll. Han lekte med henne, drog och släpte efter och drog igen; så fick han henne ända fram till ekan, han såg henne redan skymta i vattnet och undrade öfver att hon höll sig så lugn och medgörlig, och inte slog och bångade och väsnades som slika kreatur för sed hafva. När han så med ett raskt grepp lyft upp henne öfver vattnet — inte hel och hållen, bara en bit bakom hufvudet, rästen såg han som en ändlös grön strimma nere i djupet — då slet hon sig, spottade formligen ut svirfveln, gaf till ett högt skratt, ett ordentligt, riktigt otäckt mänskligt gapskratt — och försvann som en blikst.

Gädd-Lars rodde hem. Han visste nog vem han haft på kroken, och kände sig inte hågad att ro drag mera den kvällen.

Att han ikläder sig många skilda skepnader och dräkter, Wessman, har jag redan talt om. Han kan vara klädd i grå vadmal, riktiga vardagskläder, färglösa och tråkiga; han kan också uppträda i svarta begrafningskläder, dyster och högtidlig. Hans dräkt växlar med hans lynne och sinnesstämning, och hans lynne växlar med himmelens, med väder och vind.

Vid sitt bästa humör är han under klara sommar- och höstdagar. Då tar han på sig en blå arbetsblus, och då bär han segelbåtar och flottar, ekor och pråmar lätt som vore de leksaker.

Kommer så en stark och varm västlig blåst, då skall ni se att han leker, han och hela hans folk. Vattnet böljar och skvalpar, vita vågor dyka upp än här än där ute på fjärden; vita smidiga väsen som sticka upp än en arm, än en rygg, än fliken af en slöja öfver den gungande djupblåa ytan, som simma efter varann, famnas, vältra öfver varann i lek och dyka ned igen. Ibland följa de med vågorna upp mot stranden, glida långt in i de långgrunda vikarna, för att plötsligt skrämda sjunka och försvinna, äller slungas mot holmarnas klippväggar så att skummet stänker och blänker.

Därute i fjärden ligga öar och holmar lugna och säkra. Runtom dem går leken — vindarna ta en långdans genom kronorna, vågorna ta i ring kring stränderna. Som gamla hyggliga och frodiga farbröder ligga de makligt och bekvämt mitt i det vilda lifvet,

njuta af den ljumma blåsten och det sjungande bruset, låta vågorna blöta deras fötter och stänka vatten högt upp i deras gröna skägg, och låta vindarna rifva och slita i deras yfviga hår.

— Di ä ena vildbasare, di här småttingarna, säger Bockholmen till Sollen.

— Ena riktiga tjyfpojkar, svarar Sollen. Men det är friskt lif i dem, och det är en ljuflig luft idag.

— En himlaluft, säger Bockholmen. Och vilken behaglig känsla när vattnet plaskar kring foten!

— Än solskenet då! ropar en af Bärholmarna på andra sidan fjärden. Det är så man formligen sväller och ångar af välmåga.

— Det gör man, instämmer den andra Bärholmen. Formligen pöser och ryker af välbehag. —

På eftermiddagen mojnar blåsten, vattnet blir lugnt och genomskinligt så att man ser den fina gulbruna sandbottnen långt ut i vikarna, och de vita varelserna äro försvunna i djupet. Nu är det andra varelsers tur att leka; svalorna skjuta i stora skaror upp och ned i luften, myggor och andra flygfän sväfva i täta svärmar öfver den blanka ytan, och under den ströfva småfiskarna i tallösa stim utefter stränderna. Och stundom kommer en gädda pilande, jagar hela stimmet framför sig — de hoppa kvickt upp i solskenet, smidigt böjda som glittrande stålfjädrar — och slår själf en pluskande klumpig kullerbytta i vattenbrynet. —

När så kvällen kommer, vidtar den egentliga fästen. Då drar han en annan kostym utanpå blusen; en lysande maskeraddräkt, han har gott om sådana, granna och brokiga skrudar af siden och sammet, i alla möjliga färger och stilar. En är en vid mantel som faller i långa mjuka veck, mörkt och varmt gråblå, med smala gulltrådar slingrande mellan vecken. En annan är af ett tyg vilket ömsom är krusigt och silfvergrått, ömsom tecknat i de finaste mönster, en myllrande rikedom former och färger, en hop rundlar och snirklar med svarta konturer kring lysande oljiga fläckar — röda, gröna, skära, gyllene, mäst gröna i klara kvälltoner.

Så ligger han där och gnolar, äller dansar och sjunger högt under aftonrodnaden. Och när solen går ned går månen upp, ljus tändas i gårdarnas och stugornas fönster, och kräftmetarnas röda bloss flamma i skymningen runtom på stränderna. Då tänder också han alla sina ljus och lampor, under stränderna hänger han eldröda och brandgula lyktor, här och där låter han stora stjärnor tindra i sina mörka salar, och en måne har han också; den ligger som en gullklimp på bottnen af hans svarta djup, och kastar man en sten i vattnet så smälter den till en skvalpande massa af glödande gul metall, för att åter stelna till en tung och orörlig gullklimp när vattnet sen blir lugnt.

Man kan höra ett par starka skott därnerifrån

ibland, en dof knall utan eko — plong! — som en jordbäfning på sjöbottnen. Det skjutes fästsalut i djupet.

Man kan äfven höra musik och sång, om man har goda öron — harpklang och höga sopraner, alt dämpat, som bakom en tjock förlåt, som ur en annan värd. Kanske kan man till och med se honom själf, där han ligger och flyter i månskenet, en lång ormlik gestalt med glittrande gullfläckig rygg. Och omkring honom dansa djupets vita väsen, de ha stigit upp nu ur de dunkla salarna och glida pilsnabt och ljudlöst fram öfver vattnen, insvepta i fladdrande lufttunna slöjor och flor.

Det är en svår sak att gå hem och lägga sig, när man har roligt och fästligt. Wessman tycker så, han med; han vill inte gärna lägga sig i ide förrän framemot jul, ofta först ännu senare.

Det måste vara lugnt och mörkt och mulet den natt han skall sjunka i vinterdvala. En klar och vacker natt kan ingenting förmå honom att stänga in sig och krypa under täcket. Täcket måste ju också väfvas och stoppas, och det tar tid.

Det börjar med att dalen en morgon är full af vit dimma. Man ser ej stranden på andra sidan viken, ej höjderna runtom. Alt är gråvitt, dimman

öfver sjön, åkrar och skogar på land. Bockholmen står med alla sina tallar och granar rimströdda, en dunkel skepnad i svartgrön kappa med vitt spetsvärk. Ett ögonblick förtunnas dimman borta vid Sollen, och solen tränger igenom; öns skogskontur skymtar fram som ett sagoland genom en gyllene sky, för att ögonblicket därpå åter försvinna.

Så klarnar det i senit; endast runt kring horisonten ligger dimman tjock, vältrande vit och ogenomtränglig. Straks under öfverkanten, där slöjan är tunnare, står solen — skiner fram blekvit och sirkelrund som en porslinstallrik. Och därifrån breder sig öfver halfva rymden en ofantlig solfjäder af snövita strålband, ett norrsken mitt på ljusa dan.

Köldens fe sitter gömd däruppe bakom dimväggen, högst på Mässans topp. Det är hon som håller solfjädern, hon fläktar sakta, nästan omärkligt med den, och luften blir alt klarare och kallare.

Öfver vattnet ligger ett böljande tunt flor; det är köldens fe, hon har stigit ned från höjden och sväfvar öfver djupen. Hon kramar Wessman i sitt starka famntag, han ligger där stelnad och kallsvettas så att det ångar och ryker om honom.

Så en morgon nära jul äro vikarna isbelagda, och här och där ute på sjön täckes vattnet af en skör ljusgrå skorpa. Men endast fläckvis, däremellan ligger det mörkt och blankt. Himlen är klar, men dalen är full af vitt töcken.

Då går solen upp. Man ser den som ett gulrött bål någonstans inne i töcknet. Den stiger — töcknet blir en brinnande gulddimma, Bockholmen står höljd i vältrande gul rök, och öfver sjön sväfva de luftiga varelserna fram, för sista gången i år, sväfva vilande i de vida utslagna slöjorna, snuddande vid den glasblanka, svarta, orörliga vattenytan.

Och solen sjunker i moln, och morgonen därpå slumrar Wessman tyst och lugnt under ett tjockt vitt täcke, ett fast och tätt tak.

Nu njuter han en vilans tid. Han ligger som död i sin djupa bädd, sänkt i tung dvala.

Men gagn gör han och glädje sprider han äfven nu. Från morgon till kväll draga malmslädar och kolskrindor fram därute öfver slätten längs vintervägarnas mörka band, liksom en lång rad små svarta sniglar. Skidspår korsa varann öfveralt på det vita snöfältet, och någon gnistrande klar soldag glider ett slädparti med spelande bjällerklang och sjungande skratt öfver djupen; åker upp till någon gård på stranden, glider hem igen om natten i strålande månsken och tankfull njutande tystnad.

Är isen blank och snöfri, ristas den snart full

af runor och allahanda tecken, och stundom ilar ett skridskosegel fram öfver det glänsande glastaket som en stor vitvingad fågel i svindlande flykt.

Men alla dessa fröjder vet han föga om, gamlingen i djupet. Han bara sofver och sofver.

Det händer dock ibland att han vaknar ett tag, sträcker på sig och drar ett långt andedrag; man kan se det i vakarna, vattnet suges upp och ner, gungande och skvalpande. Men snart blir det åter stilla och lugnt, han slumrar in ånyo i sitt mörker.

Hans sömn blir emellertid alt lättare och oroligare, ju mer vintern skrider fram; han vrider och vänder på sig och vaknar alt oftare. Han börjar väl bli fullsöfd nu, och så blir det nog enformigt och tungt att ligga fjättrad och orörlig så länge. Man kan höra suckar och knotande mummel ibland genom isen; och om nätterna brakar och bullrar det i den, det börjar långt bort med ett svagt mullrande, kommer blikstsnabt närmare, dundrar alt hårdare och slutar en bit från land med en stark smäll. Han stormar an med en väldig murbräcka mot taket för att spränga det och bli fri, den fjättrade jätten.

Jag stod och hörde på dånet en kväll; det var nymåne — en smal guldkant på den blekt vitblå

skifvan — och stjärnklart och kallt. Då föll en blikstrande ljusblå stjärna från det mörka valfvet; det var som om den hörde samman med dundret i sjön, ju djupare den sjönk dess hårdare dånade det, och i samma ögonblick som mullrandet upphörde med ett plötsligt skott, slocknade stjärnan. —

Ibland sänder fången också en bön om bistånd till makterna i höjden, molnandarna. De äro inte olifvade för saken, de ösa ned vatten, ta stormarna till hjälp och rifva och rispa i isen.

Och det lider mot vår, luften är ljum och mjuk, snön smälter undan på åkrarna. Isen är bländande vit och börjar bli porös och sörjig på ytan, inne vid stränderna är han öfversvämmad och full af små hål, leksaksgrufhål med svarta gap och skrofliga, vackert grönskimrande väggar.

Och på land stå människorna och längta, efter blad och blomster, efter mjukt gräs att sträcka ut sig i och öppet blått vatten att tumla sig rena och friska i.

Nå, det kommer i sinom tid. Först längst in i vikarna, kring mynningarna af diken och bäckar; de komma öfverfulla rullande utför höjderna med buller och bång och kasta sig handlöst i sjön så isen brister och drar sig undan.

Då visar sig en dag den första isgäddan — det är den gamle i djupet som skickat henne att se efter hur långt befrielsevärket hunnit. Hon dyker upp

bland de söndertrasade isbitarna vid stranden, det bubblar och skummar om henne, isbitarna slungas klingande och rasslande af och an, och så försvinner hon åter under taket.

Och nu skrider värket lugnt framåt. Isen skiftar färg, blir silfvergrå först och slutligen gråsvart som järn. Och man hör hur han smälter; det låter som kräftor i en korg, det krälar och kraflar; det är solstrålarna som tära och fräta och gnaga likt en hop osynliga röda råttor.

När de gnagt en tid, ett litet stycke om dan, långsamt men säkert, få de äntligen en klar middagsstund en handräckning af en lindrig blåst. Så ja, bort med sig nu, säger han och makar sakta och milt hela isflaket ut från stränderna; det flyter bort stilla och tyst, och därute slå hål och sprickor upp, alt större och vidare.

Sjön sköljer, sjön sköljer! ropa människorna till varann och äro glada. På en half dag är det gjort; man vet inte ens vart isen tagit vägen, så spårlöst och hastigt är den försvunnen.

Blått, klart vatten öfveralt! Och därute, mellan Sollen och Bockholmen, ligger något underligt stort och simmar, liksom en ofantlig silfverorm som vältrar sig med välbehag i vågorna och skimrar och glittrar i solskenet.

GAMMELGÄDDAN I VASSVIKEN

— Och det säger jag och det står jag vid, att den dag Gammelgäddan stiger till väders ställer jag till fäst, och det ska ta mig aderton metkrokar bli en fäst som sjön aldrig har sett maken till.

Det var Silfverling, mörten, som talade, och en gammal abborre som hörde på. Abborren stod och latade sig utanför risvålen i Vassviken, och Silfverling kilade runt omkring honom, arg och med lysande röda ögon.

— Jag har redan börjat samla ihop matvaror, fortsatte Silfverling, har en hel hög maskar i en skrefva därborta. Det är för rästen ett sant nöje, men det begriper inte ni rödfenor; ni slukar hela masken, och så sitter ni där och sprattlar med kroken i magen. Nej, man ska vara kvick i vändningarna och försiktig på samma gång; man ska komma kilande

och nypa en liten bit i taget, tills kroken hänger där ren och dinglar. Så här ska det gå till!

Han slog ett par slag med stjärten och sam bort till en lång mask som ringlade sig i vattnet straks ofvanom vålen. Han bet af en bit, släpte den i förbifarten framför abborren, gjorde en lof och vände om till masken på nytt. Men nu kom han inte igen; abborren såg honom med ens försvinna i höjden, han vred och kastade sig så det lyste och blikstrade genom det grågröna, strimmiga dunklet.

— Tack för bjudningen, ropade abborren efter honom. Det gör mig lessen att värden själf inte får vara med på kalaset.

Så dök han hastigt in i risvålens svarta snår — han hade sett en väldig mörk skugga komma glidande tyst och lömskt genom vattnet.

Det var Gammelgäddan som var ute på rof. Hon strök sakta runt vålen ett tag, så ställde hon sig i skuggan och väntade; hon slöt ögonen till sju åttondelar för att inbilla folk att hon sof — hon såg aldeles tillräckligt med den återstående åttondelen — och rörde inte en fena.

Gammelgäddan var ganska storväkst. Säger man att hon vägde två och ett kvarts pund och höll dryga 6 fot från sin horniga käft och till yttersta stjärtspetsen, så skarfvar man inte något att tala om. Att hon också var tämligen glupsk och svår att ha i maten, behöfver nog icke särskilt påpekas. Lika

litet som det sorgliga faktum att hon var Vassvikens buse och utöfvade ett enväldigt skräckregemente i hela denna del af sjön.

Det hade hon hållit på med i åtskilliga år; de älsta abborrarna där i trakten mindes henne från sin barndom, och hon var ren gammal då. Åtskilligt hade hon också varit med om; när hon någon gång händelsevis var mätt och följaktligen vid gott lynne, kunde hon ställa sig i vasskanten och berätta; då kommo de simmande i stora glittrande stim från alla håll, abborrar och mörtar, lakar och sikar, löjor och snorjärsar och småfisk af alla slag. De ställde sig runt omkring henne och lyssnade, och hon drog den ena spännande historien efter den andra. Hur hon snärjt in sig i nät men krånglat sig lös igen i sista minuten; hur hon fastnat på drag och svirflar men slitit sig uppe vid själfva båtkanten. Hur hon en solmorgon i lektiden jagat en grann och smidig hona — vid Ran, äfven jag har varit ung! sade Gammelgäddan och smälde med käkarna; den tokan hade flugit ända upp på torra land, på ett långgrunt ställe med sandbotten, och blifvit liggande mitt framför fötterna på en pojke, som också passade på och högg henne med bara händerna; men Gammelgäddan hade kastat sig ut i vattnet igen med ett finare hopp, ett hopp som en flygfisk kunnat afundas, sade Gammelgäddan och spritade ut alla sina fenor. Och hur hon en annan gång slukat en jättestor abborre, som satt

på en långrefskrok; betet var en mört, den hade slukats af en abborrkrake, knapt längre själf än mörten, han i sin tur af den stora och denna af Gammelgäddan. Tafsen brast förstås som en silkestråd bara hon vände på sig, och hon seglade lugnt därifrån med alla tre fiskarna i magen, det var en billig och bekväm fästmiddag.

Hon hade många sådana minnen och upplefvelser att förtälja; men de bästa voro historierna om katten och svalan. Den första tilldrog sig en kväll, Gammelgäddan kom simmande utefter stranden; hon hörde pojkröster på land, och då och då kom en sten plumsande, de kastade smörgås och bundo näcken. Men slutligen kom något ramlande som inte var en sten; det hade ben och kraflade och sparkade och sjönk endast helt obetydligt under vattenytan. Gammelgäddan sam närmare och såg då, att det var en kattunge; han hade en tyngd bunden om halsen, men den var inte tung nog, utan där stod stackaren och trampade vatten och kunde varken komma upp äller ned. Men Gammelgäddan hjälpte honom, tog honom i svansen och drog honom ut på djupet; han lugnade sig snart och smakade inte oäfvet.

Historien om svalan berättade hon ännu hällre, altid med något nytt tillägg. Det var en klar solskensdag, men man väntade rägn, svalorna flögo lågt. Gammelgäddan stod i vattenbrynet och glodde på dem; de kommo singlande som pilar utefter vattnet, dop-

pade sig ett tag och sköto upp mot skyn igen. Och rätt som det var, kom en skjutande rakt emot henne, doppade sig tätt framför hennes hufvud — och blef kvar därnere; Gammelgäddan hade bara behöft sträcka på sig, öppna gapet och smälla ihop det igen. Det var en läckerbit. Kramsfågel!

När hon sålunda berättat en stund, var hon åter hungrig — småfiskarna visste det, och ett tu tre, innan hon kommit till slutet på den sista historien, var det tomt omkring henne. Hon snurrade runt och såg sig om; inte ett lif, de voro som bortblåsta varenda en.

Hon fick ge sig ut på jakt igen, och det dröjde inte länge förr än hon i alla fall fått sig en trind och treflig abborre. —

Men det går så länge det går, och sen går det åt skogen, som ordspråket säger. Det kan också uttryckas så, att gäddan går så länge i vatten tills hon spricker.

Det var några mörtar, nära släktingar till salig Silfverling. De hade sammansvurit sig att störta envåldshärskaren, och de hade kokat ihop en plan som hade alla utsikter att lyckas. Den var bygd på en rysja som nyligen lagts ut längst in i Vassviken, och på en sträng befallning till alla traktens fiskar att hålla sig väl gömda ett par dar; Gammelgäddan skulle att börja med ställas på svältkur och göras riktigt glupsk och vild.

Det tycktes gå efter beräkning. De samman svurna följde henne troget på vederbörligt afstånd vart hon for; och hon for vida omkring, hälsade på i närbelägna vikar, ströfvade bland holmarna, gick upp i bäckar och åar, stod i timtal och väntade vid grund och vålar. Men i den natten fick hon intet; öfveralt var det lika dött och tomt. Hon magrade och blef närvös, vilket hjärtligt gladde och tillfredsställde mörtarna.

Så en midnatt stod en af dem, det var Silfverlings bror, i närheten af rysjan — han hade sett att hon höll till därinne i vassen. Och snart såg han henne närma sig — han låtsades om ingenting, stod bara kvar och såg omedveten ut. Alt närmare kom hon — nu var hon knapt ett par alnar borta — då satte mörten iväg, vek af utefter landgångsnätet och rusade rakt in i rysjans gap. Och Gammelgäddan efter för full maskin; under vanliga konjunkturer skulle hon nog ha saktat farten, men nu varken såg äller tänkte hon, utan lät det gå. Hon törnade emot nätet, vände och gled in i struten, och sen kunde hon inte komma längre.

Någon mört fans inte därinne, han hade kilat ut genom en maska, men det var inte nog glest för Gammelgäddan, hon stod där hon stod.

När hon kom underfund med det vart hon arg, som man i allmänhet blir när man fastnar i en rysja. Hon snodde runt och rusade af och an, men någon

utgång hittade hon inte på; hon piskade omkring sig med stjärten och körde så kraftigt hon orkade mot nätväggen, men den höll; hon vältrade sig och vände buken opp, men ut kom hon inte ändå.

Hon lugnade sig och stod och hämtade andan ett tag. Då prasslade det i vassen, det var Silfverlings bror som kom simmande; men han var inte ensam — han hade tvärtom ett ganska talrikt sällskap; först var det de sammansvurna och sen var det alla vikens öfriga invånare, från alla håll och kanter kommo de, gamla och unga, abborrar och mörtar, lakar och sikar, löjor och snorjärsar och småfisk af alla slag. Där funnos till och med ett par smågäddor, ett par af hennes egna blodsförvanter, och en blanklaks och en bred braksen hade förirrat sig ända hit från sina aflägsna hembygder. Och runt omkring rysjan samlade de sig alla, tätt utanför nätet. Gammelgäddan anade vad det skulle bli af, men beslöt att hålla sig stilla och varken höra äller se.

Det var Silfverlings bror som började.

— Vi kommer för att få höra några trefliga historier, sade han. Det var så längesen vi hade det kära nöjet. Men nu ha vi tyckt att tillfället skulle vara det lämpligaste man gärna kan önska sig. Äller vad säger ni själf?

Han tystnade, och de väntade att Gammelgäddan skulle svara på ett äller annat sätt. Men hon stirrade stelt rakt fram, sköt fram underkäken och teg.

— Ä, va inte kitslig nu, sade en mindre löja. Ni brukar ju vara så lifvad för saken annars, och Ni berättar ju också så öfverlägset!

— Hör, tyckte en äldre abborre, dra den där om långrefven, va? Det är altid en sann glädje att höra om en fisk att han reder sig och kommer lös, det må vara från en krok äller ur en rysja!

Det där tog; Gammelgäddan blängde till och visade tänderna ett tag, men vart straks lugn och kall igen.

— Hon ilsknar till, viskade en snorjärs, och det gick en fnissning genom stimmet. Hör nu gäddfar, fortsatte han högre, hur var det med den där svalan —

— Och katten sen, skrek en annan, har ni kvar honom än?

— Visst katten, sade en ful lake med ett brett grin — hör ni inte hur det jamar i magen på henne!

Det var kvickt sagt, tyckte de alla och grinade med. Hör hur det jamar i magen på henne! upprepade en efter annan.

— Han är hungrig, stackars kräk, sade Silfverlings bror. Gammelgäddan har ju inte gett honom något att äta på flera dar.

Ett par kviddor, de minsta i hela hopen, summo till hälften in i rysjan.

— Gammelgädda, ropade de, vill du ha frukost? Öppna gapet så kommer vi!

— Öppna gapet så kommer vi! skreko löjor och snorjärsar efter och stucko in nosen genom maskorna.

Och Gammelgäddan gapade; aldeles ofrivilligt skedde det, men gapade gjorde hon. Då blef det ett jubel, de summo ut och in i rysjan, de stimmade runt omkring henne och snuddade till och med ibland vid stjärtfenan. Och nu kunde Gammelgäddan inte styra sig längre; hon var vild och rasande, virflade runt och spärrade ut fenorna och högg efter småkräken, men de räddade sig altid ut genom nätet, hon kom inte åt så mycket som ett fjäll af dem och dästo vildare och ursinnigare vart hon.

Det var redan ljust uppe i luften, vattnet började bli varmare och genomstrålas af gula strimmor och strålknippen. Dämpade ljud började höras däruppifrån; en tupp gol någonstans på strandsluttningen, en vällingklocka ringde och en vind dansade fram öfver vattenytan; vågorna skvalpade och gnolade, och det susade i vassen.

Alt det där gjorde småfiskarna ännu skämtsammare och kvickare i både mun och stjärt; de kilade hit och dit, de sköto blikstsnabt mellan Gammelgäddans gapande käkar, och de hoppade ända upp öfver vattenbrynet så det stänkte och gnistrade om dem.

Men med ens blef det stilla och tomt omkring Gammelgäddan. De smeto bort i vassen allihop och försvunno — liksom förr när hon berättade historier för dem.

Hon undrade och lyssnade. Och hon hörde ett plaskande i vattnet — det närmade sig, och hon såg

något stort svart komma glidande öfver vattnet, som skuggan af ett moln.

Det stannade bredvid rysjan — så lyftes den upp i luften, så hörde Gammelgäddan ett dånande hurrarop ur två pojkstrupar, och straks efteråt låg hon på botten af en båt och kippade efter andan.

Något vasst och kallt stacks in i nacken på henne, hon hörde ett knastrande och tyckte att hon kliptes mitt af, och så domnade hon bort. Genom dvalan kände hon ändå, hur en pinne trängdes in genom ena gälöppningen; den skulle ut genom munnen, men Gammelgäddan knep ihop käkarna, varför visste hon inte riktigt klart själf. En af pojkarna sökte bända isär dem, men det skulle han aldrig ha gjort; Gammelgäddan hade präktiga tänder och en bit kraft kvar än, och den använde hon; när pojken drog ut fingrarna igen voro de tämligen trasiga, och ett par föreföllo för den ytlige betraktaren mera som drypande röda slamsor än som människofingrar.

Det var Gammelgäddans sista bedrift. Sen blef det mörkt och tyst omkring henne. —

Det hittades en hel hop småsaker i Gammelgäddans mage. Någon katt fans där visserligen inte, men i stället åtskilliga metrefvar och flöten, en större svirfvel, ett par dussin metkrokar, en barkbåt med master och segel och unionsflagga, en tennsoldat och en slät guldring, alt i tämligen oskadat och användbart skick.

KRÄFTOR

1.

Det satt en gammal kråka på en sten längst in i viken, en klar och solvarm dag om sommaren. Hon språkade understundom för sig själf, såg sig belåtet och vänskapsfullt omkring, solade sig och föreföll att inga andra tankar äller känslor ha än idel välmåga, frid och förnöjsamhet.

Men hela detta blida uppträdande var i grund och botten ingenting annat än spel och falskhet. Hon vände och vred på hufvudet, lät sina blickar glida öfver himmel och jord och gjorde sig min af att ej fiksera något särskilt, utan endast i tankspridd njutning beskåda de härliga taflor, vilka upprullades för hennes hänförda ögon. Till yttermera visso syslade hon också emellanåt med sin toalätt, ordnade omsorgs-

fullt sina lumpgråa fjädrar med näbben, skakade på sig, slog med vingarna och kraksade ett par ord ibland.

Men under tiden kastade hon ofta en blick ned i vattnet omkring stenen — en snabb och sneglande men skarp blick.

— Krå krå, sade hon. Vackert väder idag! Så sneglade hon ned i vattnet. Kra kra, trefligt väder, pratade hon. Riktigt trefligt. Man mår bra, bra. Hon såg nedåt igen, men låtsades straks därpå titta upp mot skogen. Grandoft, grandoft! sade hon och såg ut att njuta i fulla drag.

En syssling till henne kom flygande öfver åkrarna, en sällsynt fräck och retsam kråkyngling som skrek och ropade af full hals.

— Skrik och skräna! ropade kråkan i viken arg. Och han skriade än värre, och just som han flög förbi henne, skrek han så högt han orkade: Kra kra, kräftor! Så flög han bort öfver viken.

— Prat prat, svarade hon och såg oskyldig ut, bryr jag mig om kräftor! Men åter sneglade hon nedåt och språkade för sig själf. Kräk att skräna, skrämmer bort hela krafset...

I detsamma hoppade hon till och doppade hastigt hufvudet i vattnet. När det kom upp igen, höll hon en kräfta i näbben; den sprattlade och viftade med klorna i luften, men den satt fast.

Hon slog ned på stenen och började med lugn och belåten finsmakarmin intaga sin fästmåltid. Hon

skalade noggrant stjärten och klorna, högg näbben i bröstpansaret och sög vällustigt i sig villebrådets saftiga inälfvor och lifsvätskor.

Och åter satt hon och solade sig, samtalade stundom stilla med sig själf och lät sina blickar välvilligt glida öfver de vackra landskapstaflorna.

2.

I skuggan tätt bakom kråkan låg en stor hankräfta, till hälften gömd under en sten på bottnen. Han hade bara en klo, men den var stark och kraftig; han hade dessutom bred och vass panntagg, ett par långa, smidiga känselspröt, stora, glänsande svarta och lättrörliga kulor till ögon samt en knölig utväxt på ryggsköldén, vilket alt möjligen var anledning till att han af några af sina medkräftor ansågs för ett snille och en siare, men af de flästa för en pratmakare och konstig kropp.

Bäst han så låg där och funderade, med sina mörka blickar följande alla kråkans rörelser, kommo ett par mindre kräftor framkrypande under en sten i närheten. Det var två ungdomar, en hane och en hona, och storkräftan vinkade åt dem med sin enda klo.

— Stopp, sade han — se uppåt!

Unghonan kilade bakåt med några kvicka slag på stjärten, men hanen kröp sakta vidare.

— Vänd om, yngling, sade storkräftan. Fördärfvet väntar dig på denna väg!

Han hörde ej utan fortsatte, och några andra unghanar kommo krälande och följde honom.

— Vänd om, vänd om! sade siaren allvarligt. Sen I icke henne däruppe, den gamla grå? Så ser hon er. Akta er, barn!

Men de unga kröpo än fortare fram öfver den ljusa sanden.

— Hör på siaren, sade en af dem. Han ser spöken mitt på ljusa dan.

— Han börjar bli gammal, tyckte en annan. Och så har han bara en klo.

— Bara en klo! skrattade en liten ljusgrön och blöt spoling, den minsta af hela hopen, och räckte lång näsa åt storkräftan med sina två. Och de andra vände sig om, ställde sig i ring och gjorde likadant.

Men storkräftan satt lugn och orörlig i sitt hål. Håna ni, sade han. Ni kanske ångrar er en gång.

— Ja, när vi bli gamla, snäste en af småttingarna. Vi ha god tid på oss.

Men hon hade knapt fått sista ordet ur mun, förr än en mörk skugga kom sväfvande och något hårt och spetsigt tillhygge höggs in i hennes skal. Hon

drogs upp i höjden, och de andra skingrades i ett slag och kilade in under stenar och kvistar.

Storkräftan satt fortfarande stilla i sitt hål. En till, sade han vid sig själf. Jag blir väl ensam kvar till slut, om det fortgår så här.

Då tittade en unghane försiktigt fram igen ur en riskvist. Nu är hon borta, viskade han, och fram kröpo de åter ur sina gömslen.

— Hade jag rätt? frågade storkräftan. Äller såg ni ingenting nu häller?

— Hon är borta nu igen, svarade en och kilade ut på sanden. Men storkräftan sträckte ut sin klo och högg tag i hans ena sprät.

— Våga dig inte fram, sade han vred. Hon är snart här igen.

Unghanen sprattlade och röck och slet, och så gick sprötet af och han var fri.

— Var så god och låt oss vara i fred, fräste han argt. Vad har ni med oss att göra?

— Det ska jag säga er, svarade storkräftan stilla. Ni äro blinda och rusa rakt i gapet på en fiende, som slukar er en efter en. Ni vill inte se honom och inte tro på honom. Men jag som ser — skulle jag sitta tyst och låta er alla plockas mitt i er gröna ungdom? Därtill älskar jag er för mycket, mina barn. Det skulle vara min största sorg om kräftfolket här i viken dog ut. Men det sker inte så länge jag har klo och ögon i behåll.

Han teg, och de andra kommo sig ej häller för med att säga något på en stund. Men till sist upphof den lilla ljusgröna sin röst:

— Det där är bara prat, sade hon. Hur skulle vi kunna dö ut, hela viken är ju full af kräftor!

— Det är sant, instämde en annan. Det betyder ingenting om en äller annan stryker med. Tvärtom, en liten åderlåtning ibland skadar inte.

— Aldeles riktigt, tyckte en tredje. Dästo bättre räcker maten till åt oss som äro kvar.

Och en fjärde:

— Det gör den. Hon kan gärna plocka några stycken till, dästo lättare få vi att lefva.

Det såg ut som om kråkan hört de orden; hon kom dykande och plockade just honom som sagt dem, och åter försvunno de andra pilsnabt bland stenarna.

— Dästo lättare få vi att lefva, ja, upprepade storkräftan tankfull, där han satt ensam i sitt hål och höll utkik.

3.

Sommaren gick, kråkan satt altjämt på sin sten och solade sig, och storkräftan låg altjämt på utkik under sin.

Då hör han en dag en skarp knall, något kommer vinande öfver stranden och den gamla grå sjunker ihop på stenen, orörlig och stilla som en sten själf.

Storkräftan kryper försiktigt fram ur skuggan, men kilar straks tillbaka — en pojke kommer springande öfver åkern, lyfter upp kråkan, svänger henne skrattande i luften och bär bort henne.

Storkräftan sitter och grubblar i sitt hål. Han vill vandra ut i viken, titta in under stenarna och ropa: nu är hämdens timme slagen, den gamla grå är död, den gamla grå är död! Men där är något som håller honom tillbaka, det ligger något i vattnet så att säga, han känner det fast han inte kan säga vad det är. Och han sitter tyst och tankfull och väntar.

Fram mot kvällen kommer så en båt flytande öfver vattnet. Den stannar ett stycke från land, en stor mörk tingest sjunker till bottnen, och båten glider vidare.

Då går det som en stöt genom storkräftan. Han känner igen den där pjäsen, det är en kräftbur, och han simmar dit bort så fort han kan.

Där är ett svart vimmel, ett krälande och kraflande runtom buren, och från alla håll strömma flera till, både unga och gamla. De titta in mellan spjälorna, de hugga i med klorna och klättra uppför väggarna. Ett par ha redan kommit in och krypa på burens botten, andra sitta på pinnen i själfva

öppningen och äta på något svart; storkräftan kikar in genom en springa och ser ett stort kråkhufvud, rufsigt och blodigt och med en spetsig och kraftig näbb.

Det är ett krälande och ett pratande.

— Nu är hon fast, säger en. Nu äter hon inga kräftor mer, nu är det hennes tur att vara mat, säger en annan. De slita af henne fjädrarna, rycka till sig bitar af hjärnan och sticka ut hennes stirrande ögon med klorna. Nu sitter du inte och sneglar ner i vattnet mer, säger en, och inte hugger den här näbben någon kräfta mer här i viken åtminstone. Den här skallen har doppats många gånger förr, språkar en annan, men nu är den alt doppad på allvar. Synden straffar sig själf, deklamerar en tredje — nu må vi vara stolta och glada, o sjöbottnens pansarklädda hjältar, nu hämnas vi våra mördade bröder och fränder!

Storkräftan stod tyst och hörde på deras tal. Då fick den lilla ljusgröna syn på honom — hon satt högst upp på kanten af buren.

— Se på siaren, sade hon. Ska han inte komma upp och titta på den farliga fienden?

— Det törs han inte, tyckte en annan unghane. Fienden kan sluka honom och plocka honom mitt i hans gröna ungdom.

— Ja, och kräftfolket kan dö ut, sade en tredje, och alla fnissade så spröten svängde af och an.

När det åter blef tyst, var det siaren som talade. Han talade länge, och han talade med kraft och lidelse.

Han ansåg dem fortfarande vara förblindade och lättrogna och sade dem åtskilliga beska och svårsmälta sanningar. Han skröt och framhöll sig själf såsom den ende seende och förnuftsbegåfvade. De kallade honom gammal, men han kanske var yngst af dem allihop, tyckte han, i sin kärlek till dem och sin glädje åt deras lif och lycka. Han sträckte sin enda klo mot höjden och bad dem med en fuktig glans i de kolsvarta ögonen att inte klättra upp på buren, den var en fälla, och den gamla grå var lika farlig fast hon syntes död och endast hade hufvudet kvar, detta gamla fula, kraksande hufvud!

Några yngre kräftor hörde på honom och öfvergingo till hans sida. Alla de öfriga endast skrattade, kröpo uppför väggarna och tumlade ned i buren en efter en.

Då gick en grönskimrande ljusning genom djupet, det var dagen som kom. Då gled båten åter fram däruppe, och plötsligt hissades buren upp genom vattnet, och kräftorna stego till väders som i gondolen på en ballong.

Storkräftan stod och tittade efter dem, omgifven af sina få anhängare.

— Siare, siare! sade en af dem och sträckte klorna hopknäpta mot honom. Och de andra upprepade både

orden och åtbörden. Siare, siare, sade de, se, din spådom besannades!

— Tyvärr, sade storkräftan med en tung suck.

4.

Om kvällen sjönk buren åter genom vattnet, och kråkhufvudet satt kvar, endast halfätet.

Kräftorna samlades åter, men nu blef det ingen klättring af. Buren stod tom, de krälade af och an omkring den på bottnen — tills en liten hona kom simmande från land. Hon stannade mitt ibland dem och började berätta.

— Jag var med ditupp, jag, sade hon och sträckte på sig. Där är grant, ska ni tro! Vi plockades först i en korg, det var en hemsk stund — vi lågo packade som sillar och kunde inte röra en klo. Så buros vi in i en ljus klyfta i ett stort rött bärg, där lyckades jag krafla mig ut ur korgen, men det ångrade jag sen. Jag låg i ett hörn och visste inte vart de andra tagit vägen. Men om en stund fick jag se dem ligga i en hög, och jag hade svårt att känna igen dem; de hade blifvit aldeles förändrade, voro inte svartgröna och tarfliga som vi, utan flammande

röda från klo till stjärt. Om de lefde äller ej var inte gott att säga, de lågo tysta och orörliga, men de voro som förklarade i sitt lysande röda pansar!

Det gick ett mummel af förvåning och förtjusning genom kräfthopen, endast storkräftan frågade en smula likgiltigt:

— Nå, hur gick det sen?

— Det vet jag inte, svarade honan, någon fick se mig, tog upp mig och kastade mig hitut i vattnet igen. Men jag ska ditupp tillbaka, och ni ska följa mig alla. Vi ha väl rättighet att bli lika röda och granna som de andra, skulle jag tro!

Hon tystnade och började raskt klättra upp på buren. Flera följde henne; de sneglade smått skamsna på storkräftan i början, men ju fler de blefvo, dästo mer ogenerat och tvärsäkert klängde de uppför spjälorna.

Och siaren talade åter, med mörk blick och darrande känselspröt:

— Dårar, sade han — när skola era ögon bli öppnade och era tankar fria och mogna, när skolen I upphöra att tro på vidskepliga amsagor, på blöta, ofruktsamma små mamsällers pjunkpoesi! Vem vet något om dessa ting, om denna sällsamma förvandling? Jag har själf en gång som barn varit däruppe, ofvan vattnet, och jag längtar ej dit igen — där var mig tungt att andas. Barn, här är ert hem, vänd om, vänd om och stanna här!

De hörde honom ej, ett par hade redan ramlat ner i buren och andra voro på god väg. Storkräftan hade nu endast en liten trogen skara omkring sig, och den glesnade mer och mer.

— Han I det ej bra här, fortsatte han, ären I ej skapade att lefva här i det sköna vattnet! Vem vet hurdant ert lif blir däruppe, vem vet om lif äller död väntar er där? Kanske blifven I kokta vid sakta eld, kanske är det därför edra skal blifva flammande röda, det vet ingen. Men här han I ert hem och ert lifs mål, här han I er rikliga näring och er lefnads glädje hos varandra. Räcker kanske icke sjöbottnen till för er alla — finnas här kanske icke outtömliga förråd af maskar och larver och allehanda goda rätter, finnas här icke de härligaste skogar af säf och vass, och de trefnaste boningar under alla stenar och stockar och under strandens grönskande tufvor! O stannen här, o vänden om medan tid är!

Han talade mera än, men det var som att tala för stenarna. Till slut var han ensam kvar; då gick han sin väg och vände åter till sitt hål inne vid stranden.

Redan på afstånd såg han något mörkt sticka fram ur hålet. Så småningom antog det form af ett par små fina klor — så såg han tvänne mjuka, slingrande spröt och ett par glimmande svarta ögon.

Det var en unghona som satt där och väntade honom. Han stannade framför henne och såg bort.

— Skall du inte följa de andra, frågade han — ditupp i ljuset?

— Nej, svarade hon sakta. Jag vill stanna här, hos dig.

Då sjöng det till i storkräftan! Och i tankarna såg han sig själf som stamfader för ett nytt släkte, ett ungt släkte med större ögonkulor och fastare skal, med starkare känselspröt och trognare kärlek till det sköna vattnet och den mjuka grönskande sjöbottnen.

DEN STORE PAN

OCH

DEN FALSKA RAN

Det här är en mycket allvarlig historia.

Den börjar en ljus sommarnatt för många tusen år sen — den gamle Pan var ung på den tiden. Han stod lutad mot en tall högst upp på den stupbranta sjöstranden och spelte på näfverlur; en stor älgtjur låg vid hans fötter och såg tankfull ut, en gammal lurfvig björn satt på sin breda bak bredvid honom och vaggade sin klumpiga jättekropp i takt med hans spel. I tallkronan högt öfver hans hufvud satt en väldig tjädertupp, stirrade ut öfver dalen och stämde understundom in i spelet med en het väsning, och nere i det blågrå vattnet låg den falska Ran på en våg och lyssnade och såg på skogarnas konung med en blick som flammade och brann.

Han var också skön att se på, den store Pan; skön som en ung gud, vilket han ju också var. Han

stod där i vild och naken kraft — smidig och solbränd, spänstig som en enbåge, friskt och lysande rödbrun som en tallstam mot den mörka grönskan bakom. De korta hornstumparna stucko fram ur ett tjockt snår af mörkt och tofvigt hår, och öfverarmarnas och de ludna vadornas muskler svälde, liksom fullstoppade med styrka.

Alt detta gjorde att fru Ran var mycket kär i honom; hon förstod sig på manlig skönhet, hon! Varje kväll då skogen brann röd och han gled fram ur dunklet för att se på solnedgången, kom också hon glidande ur sina blåa djup; hon gungade stilla i vågskvalpet, runt omkring henne hoppade fiskarna plaskande och glittrande, men hon såg oafvänt på honom, lyssnade till hans spel och gnolade ibland med, entonigt och dämpat, det lät som böljslag mot en mjuk sandstrand.

Hon var vacker att se på, äfven hon. En härlig kvinnogestalt vid gudarna, böljande mjuk, fylligt gulvit som sjöskum äller grädde, med gullgröna glansdagrar af pärlemor — läppar som korall, det gyllenröda håret prytt med vita näckrosor, och ögonen sugande gröna som vattnet ute på djupen. Ett näckrosblad hade hon i handen som solfjäder, och den långa stjälken slingrade sig som en orm kring hennes arm.

Men ingenting vann hon med all sin fägring och trånad. Hon vinkade med näckrosbladet, hon sträckte armarna mot honom — han endast skakade sitt stolta,

rufsiga hufvud. Hon viskade och sjöng, hon lockade och log — han såg bort och blåste några långa ekande toner, som öfverröstade hennes beslöjade stämma. Hon berättade om alla slott och skatter, hon hade därnere i djupet — om all den fröjd och frid och salighet utan längtan och utan slut, hon hade att bjuda honom; då lyssnade han en stund som förhäksad, så rätade han sig plötsligt, rusade hufvudstupa in i snåren och höll sig gömd länge därinne i mörkret.

När han efter en tid åter dök fram högst uppe på klippan, kunde det hända att han hade ett kvinligt väsen i sällskap; en älfva med slank flickgestalt och stora trolska ögon, ett högbarmat skogsrå med riktiga välskapade ben i stället för fjälliga fiskstjärtar ... Då rasade den falska Ran, vild och galen af alla svartsjukans kval; det vart storm och hög sjö, vågorna rusade mot stränderna i täta hopar, löddriga och tuggande skum och fradga; hela sjön var ett vimmel af vilda vreda varelser, de tumlade och trängdes, de stormade an och sökte klättra uppför klippväggen med höga rop och gälla härskrin, de störtade baklänges och sjönko i djupet igen med tunga stönanden och suckar.

Det var fru Ran som piskade vågorna och slet sitt hår och ropade och suckade.

Men högst på klippan stod den store Pan och blåste näfverlur, naken och härlig i stormen, och ibland höll han upp och såg skrattande ut öfver de upprörda vattnen. —

Så gingo år och tider. De åldrades båda; han blef en senig, hårbevuksen man, hon en fullmogen kvinna. Altjämt träffades de stundom om kvällarna, altjämt åtrådde hon honom lika hett och fåfängt.

Då kom en ny tid. Hon hade ej sett honom på åratal — men hon såg något annat, där hon låg och väntade honom under stranden hela de ljusa, susande sommarnätterna. Hon hörde dån och brak i bärgen runtom sjön och såg hur skogarna glesnade, hur den ena biten efter den andra af bärgens gröna mattor slets bort, hur sluttningarna alt vidare omkring lades bara och bruna och kala. Hon undrade och grubblade. Vem rifver hans granna gröna hus — varför låter han dem hållas, varför slår och förjagar han dem ej — och var är han?

Det blef vinter, och isens blanka tak spändes öfver fru Rans blåa salar. Hon låg för det mästa i dvala och drömmar i sin innersta kammare längst nere i djupet; endast någon gång, när det blef henne för tomt och ensamt, gled hon ut i vattenrymderna, lade sig tätt under det halft genomskinliga istaket och såg upp mot stranden. *Han* kom aldrig, men väl andra. Och var det en stark ung man som kom vandrande vintervägen äller ilande på skridskor, så hände det att hon knackade hål på taket, drog honom ned till sig, utkorade honom till sin älskare och drömde att det var i en annans, i skogsgudens egna armar, hon vilade. Men den drömmen flöt snart

bort med vågorna; de voro af bräckligt gods, alla dessa älskare, de kväfdes snart af hennes smekningar. De voro inte han, den starke i skogen, den store Pan!

Då kom det en kväll. En svart yrväderskväll, molnen svepte öfver bärgen och en snöstorm drog fram öfver sjön, mumlande som aflägsna kanonsalvor, tjutande som en skock piskade hundar, fräsande som tiotusen ilskna kattor. Det låg ett tjockt lager snö på isen, men stormen slet bort det och sopade det framför sig med hundra jättekvastar, så att isen fläckvis vart liggande bar och glänsande svart.

Fru Ran sam hit och dit mellan stränderna. Det brann ljus i stugor och gårdar; hon hörde bjällerklang uppe på landsvägarna, men ingen lefvande själ vågade sig ut på sjön i denna vädrens vilda lek.

Jo, där kom ändå en. Hon såg honom som en stor skugga i mörkret öfver istaket; men han såg ej ut som en mänsklig gestalt, snarare som ett stort fyrfotadjur. Hon tog några simtag mot honom; det var björnen — *hans* gamla lurfviga björn — och han bar något på ryggen. Än ett par simtag — ja, ryttaren var han själf; han satt böjd och hopsjunken och höll något i ena handen, det liknade en granbuske. Och öfver hans hufvud flög tjädertuppen med tunga vingslag som en svart ande, och efter kom älgen lunkande med klampande steg och hufvudet hängande som om det trycktes ned af den stora hornkronan.

Hon lade sig på lur tätt under glastaket och väntade. Nu stannade hela följet; alla vände hufvudena mot land och blefvo stående så en stund i orörlig skådan, och tjädern gjorde en lof in åt stranden. Nu satte de sig åter igång ut mot sjön och kommo alt närmare; hon låg andlös och bidade — nu voro de helt nära — då rände hon sin spetsiga järnskodda staf i isen, den rämnade och brast med en kort skräll, och de sjönko alla med ens.

Hon tog emot honom i sin öppna famn, lindade armarna hårt kring honom och lät sig sjunka som en sten. De hamnade på en mjuk sandbädd i en klyfta under stranden, satte sig där och sågo på varann.

De stodo på ålderdomens tröskel nu båda. Bäst bibehållen var fru Ran, yppig och mjuk som förr, och med en ännu hetare eld i de grönlysande ögonen. Värre var det med gudgubben; han såg illa medfaren ut, mager och krokig och med en tung trötthet i blicken. Men han hade nog den förra sköna, nakna kraften kvar i lemmarna, fast den sof för tillfället, och än fans det saft i löjet som dallrade öfver hans läppar, om den ock nu var frusen och stelnad. Och därför strålade fru Ran mot honom nu som förr, då hon viskade:

— Store Pan — du kom ändå till slut!

Han nickade. De drefvo bort mig däruppifrån, sade han mörkt.

— De — vilka? frågade den falska. Finnas varelser nog förmätna —

Den store Pan rynkade sin bruna panna, så att hornen hotande pekade rakt fram:

— Krämare, sade han. Ett uselt, sniket släkte som kallar sig människor och anser sig vara skapelsens härrar. De refvo mina slott till grunden, de grusade mina tämpel och röfvade mina pelare, stam efter stam. För att sälja spillrorna för några lumpna slantar! Alt längre in i vildmarken drefvo de mig — jag har irrat omkring däruppe i alla dessa år hetsad och jagad som en fredlös niding, och nu ha de kört bort mig äfven därifrån; där fins ej en stam att luta sig mot, ej en gran att vila under, ej en tallkrona för mina tuppar att spela i. Kala marker öfveralt, ödemarker, döda marker!

Han tystnade ett tag och sjönk samman. Så for han upp igen — hans ögon gnistrade, det var brus och sång i hans grofva basröst, och fru Ran satt och lyssnade tjust och bedårad.

— Men min hämd når dem förr än de ana det, sade han. Det är alt slut med glädjen däruppe om ett par år. De få gå och stirra sig galna på slätter och hedar och nakna bärg, och längta sig sjuka efter barrlukt och gransus, det blir straffet, och blir inte det döden för hela deras ömkliga släkte så är icke jag den store Pan!

Han teg åter. Vart så lugnare — fick en glimt

af glad galenskap i ögonen och fortsatte med ljusare stämma, i det han svängde granbusken runt.

— Men nu ge vi dem så många som flyger och far. Den här granen är min sista — jag lyckades rädda den undan tjufpacket. Jag tog den med som ett minne — så är det jul nu, och jag brukar inte låta hälgdagarna gå förbi ofirade!

Det blef fäst därnere på sjöbottnen. De klädde granen med alla djupens skatter, med granna musslor och ostronskal, med girlander af pärlor och koraller, med glittrande fiskfjäll och maneter och sjöstjärnor. Näcken tillkallades och spelte upp sin gamla polska; Ägir kom med alla sina döttrar, det vart en virflande ringdans kring granen, inne i ringen dansade den gamle Pan och den falska Ran hambo så vattenmassorna skvalpade, alla sjöns fiskar kilade i snurrande stim af och an bland de dansande, och utomkring dem alla låg stora sjöormen i en ring och bet sig skrattande i stjärten. —

Den store Pan blef kvar därnere hos fru Ran.

Granen som han haft med sig planterade han på sjöbottnen. Det dröjde ej länge förr än flera granar växte upp omkring den, så småningom blef det en dunge och till slut en stor skog.

Han gick och betraktade, hur den växte mot höjden och bredde ut sig öfver klippor och sandbankar. Men det gaf honom ingen glädje; det var som hade

han ej mer kunnat känna en känsla, varken ljus äller mörk; alt var grått och vått och kallt och stumt. Aldrig kände han en fläkt af all den fröjd och frid och salighet utan ända som fru Ran, den falska, hade lofvat honom. Utan längtan hade hon också sagt; det var sant — han kunde inte ens längta. Och dag och natt gick han och längtade efter att kunna längta. —

Och så säger sagan, att en klar och stilla sommarkväll skola några människor ro omkring på sjön, sitta tysta och lyssna på den döda stillheten och se upp mot de kala bärgen, gråbleka och stela och sorgesamma som lik att se uppå.

Då skall en af dem, som har bättre hörsel för slika ljud än de andra, höra ett sällsamt sjungande sus djupt nere i vågorna. Ett lefvande sus, stigande i hög styrka, sjunkande igen i tungsint åtrå.

De skola luta sig öfver relingen och lyssna. De höra alla, de tycka sig djupt, djupt därnere se topparna af sina sjunkna skogar, och de vilja bara gråta.

Och så siar profeten, och så är den långa fabelns korta mening, att låta snikna krämare den falska Ran locka till sig den store Pan, och låta de alla gröna skogar sjunka i hafsens djup, då må vi alla, som kalla oss människor, hoppa efter i det mörka våta och låta oss förvandlas till kallblodiga djur, till stumma stirrande fiskar.

GULLFISKEN

Om ni har läst skissboksbladen om Wessman, så vet ni hurusom han klär ut sig i alla möjliga masker och kostymer och lockar folk in i alsköns äfventyr och dårskaper. Men tro inte att det bara är vi människor, som bli lurade så där.

Det var en gång några lommar som flöto omkring inne i Aspviken, den ligger i norra ändan af sjön. Det var om hösten, en kall och mörk dag; fuktigt och glansigt grå var rymden, och grå var sjön — dystert och entonigt mörkgrå. De seglade sakta af och an mellan de aflöfvade trasbruna stränderna och samspråkade stilla.

— Det är tid att ge sig iväg nu snart, sade en. Jag känner på mig att vi ha vintern här i rappet.

— Vi ha nog så, sade en annan. Det käns på vattnet; det är redan hårt och kallt, fryser nog till rätt som det är.

— Hu, här är ruggigt, tyckte en tredje. Låt oss dra till hafs i denna dag. Vem vet hur länge här är öppet — kanske vi frysa fast om vi stanna längre.

Och en fjärde:

— Ja, till hafs, till hafs! Här är mörkt och instängt mellan bärgen. Och svårt att lifnära sig börjar det bli; fiskkräken ge sig mer och mer ut på djupet nu.

Den fämte, som var den styfvaste dykaren af dem alla, sade ingenting. Han sam för sig själf ett stycke framför de andra och stirrade tankfullt ned i djupet.

Då hörde de honom plötsligt upphäfva ett gält skall och sågo honom hoppa till, sätta stjärten i vädret och försvinna på hufvudet under vattenytan.

Han vart länge borta. De väntade en stund, men när han ej syntes till döko de med, en efter en.

De kommo upp på skilda håll i viken och samlades ånyo. Men han saknades, och ingen hade sett honom. Besynnerligt såg det ut. Men han kommer väl vad det lider.

De styrde ut mot öppna sjön, och då dök något svart upp därute i det gråa, som en fluga på en tenntallrik. Ja, det var nog han; de ökade farten och seglade däråt, men de hade ej summit lång bit förrän det svarta åter försvann och fjärden låg jämngrå och tom som förut.

De tänkte dyka efter än en gång, men åtrade sig och summo vidare, fram öfver den vida blanka ytan.

De pratade och undrade vad han dök efter; det måste väl vara någon riktigt saftig stek, ska bli nöjsamt att se om han får tag i den, han brukar vanligen inte ge sig i första taget.

De sågo honom ett par gånger sticka upp långt bort, men han försvann straks igen, var tydligen endast uppe för att draga andan och hämta luft. De började bli otåliga, vad är det den token jagar, måtte vara en förtrollad fisk eftersom han aldrig hinner honom. Han kunde sluta med det där snart, borde väl se att det ingenting tjänade till; de hade inte lust att vänta på honom altför länge, hafvet ropade på dem starkare och starkare.

De flöto nu omkring mitt ute på fjärden, då kom han huks fluks uppdykande mitt ibland dem, andfådd och dyblöt; reste sig så att han stod upprätt på stjärten på vattenytan med hela den ljusa undersidan synlig, och fläktade med vingarna så det stod en rykande sky runtom. De slogo nyfikna ring omkring honom, och frågor och rop haglade öfver honom.

Vem det var han jagade, svarte han. Det var en gullfisk, en som de aldrig sett maken till, en stor och fet och ellande lysande grann en. Och kvick i vändningarna var han; han, lommen, hade varit nära inpå honom gång på gång, men altid hade den besten gjort en blikstrande volt och kilat undan, just när han skulle hugga den. Men han tänkte inte ge tapt; han skulle ha den godbiten i sitt gap, om han ock

skulle jaga honom hela sitt lif. Inte för att han var hungrig, och inte för att han just var någon läckergom häller, men det var inte möjligt att låta den fisken gå sig ur klorna, han var aldeles för vacker och skinande.

Han skulle nog snart vara färdig, om de ville vänta på honom, slöt han. Och ville de inte så var det sak samma. Han skulle nog reda sig på egen hand.

Därmed vände han sig opp och ner och var borta i djupet på nytt.

Han sköt rakt nedåt först. Det mörknade omkring honom, ett tjockt och tätt brungrönt mörker, men han såg snart en ljus punkt, som en flammande brandgul låga, den började röra sig när han nalkades, och han satte efter den af alla krafter.

De följde en strand, susade förbi svarta hålor och sällsamma klippbildningar, gledo så ut i fjärden, snuddade ett ögonblick vid bottnen men stego ånyo mot höjden. Det gick åter och fram, upp och ned; än sken lågan endast några simtag framför lommens näbb, än blinkade den som en stjärna långt bort i det böljande dunklet; än snurrade den runt som en fyrvärkerisol, än sköt den uppåt som en raket, och slocknade däruppe i ett fräsande regn af gnistor, som om den exploderat.

Detta upprepades ett par gånger. Först saktade lommen förvirrad och tog till att leta, och då han fick syn på trolltyget, där det stod och lyste i när-

heten som om ingenting hänt, fortsattes den vilda jakten som förut. Men till sist vart han trött och begynte misströsta, och i detsamma kände han att luften började tryta honom. Han sam upp mot ytan, och det var inte mycket lif i honom när han nådde den.

Han såg sig om efter kamraterna. Men han kunde ej upptäcka dem, runtom låg sjön gråblank och slät och tom, där fans ej ett lefvande väsen. Men han hörde något uppifrån skyn, liksom en rad hårda hornstötar, trata, trata, trata! — de drogo sig bortåt, mot söder, och ljödo alt aflägsnare. Han höjde blicken och såg några mörka långhalsade kroppar sträcka i snabb flykt högt öfver bärgen. Nu voro de som svarta punkter mot det ljusgrå valfvet, alt mindre och mindre; och nu tappade han dem ur sikte och kunde ej få rätt på dem mer.

Jo — där skönjde han åtminstone en svart punkt. Och den växste — den närmade sig tydligen, det var någon af dem som vänt. Han kände snart igen varelsen; det var en hona — det var hon som han länge bjudit ett bo och alt sitt fiskafänge, men som föredragit en annan, en som var långt sämre dykare men som kunde ropa trata starkare och klangfullare än han.

Hon slog ned i vattnet tätt bredvid honom. Hon sade att hon ej fick någon ro förrän han följde dem, hon hade nu äntligen upptäckt att det var han som låg hennes hjärta närmast. Och om han lät den där

gullfisken vara och följde henne, skulle hon bli hans och endast hans till evig tid.

Han svarte ej, låg bara och stirrade ner i djupet. Och hon talade åter; kunde hon ej utränga en fisk ur hans tankar, vad var då hans kärlek värd, frågte hon — och en sån fisk till på köpet, som kanske inte als fans till, som kanske bara var en tom inbillning. Åtminstone var det inte en vanlig fisk, utan en som man hälst inte borde bry sig om, som det bara var dårskap och dumdristighet att jaga, det hade de alla kommit öfverens om.

Han teg fortfarande och gaf henne inte ens en blick. Men just som hennes ordflöde tog slut, sparkade han bakut och dök ner mitt framför hennes ögon.

Han hade varsnat den guldfjällige igen och föresatte sig att nu skulle han ej komma undan. Han spände alla muskler, bet ihop näbben och tog långa simtag med både vingar och fötter. Han vann också märkbart på flyktingen; lågan strålade alt större, och han tyckte att den flydde alt saktare och mattare. Men altid när han öppnade gapet för att sluka den, slog den till med stjärten, eldröd och sprakande som en kometsvans, och gled bort i den gungande skymningen.

Han måste upp än en gång för att få en mun luft. Han låg halft sanslös på vattnet och tyckte att alt vred sig runt, både sjön och holmarna och bärgen på stränderna. Hur länge han varit nere

visste han ej; himlen var altjämt tung och mörk, men luften var ännu kallare än sist, strandängarna voro öfverströdda med ett vitt stoft, löfträdens nakna kvistvärk var gnistrande vitt, och längst in i vikarna låg en tunn hinna som af glas öfver vattnet.

Han såg alt detta som genom en dimma och dök så snart han hämtat sig, utan att tänka närmare på saken. Han tänkte endast på att han måste ha gullfisken; han hade en obestämd känsla af att han inte skulle kunna lefva utan den, att den hade någon underbar makt och skulle ge honom alt vad han ville ha.

Och gullfisken sam före och lommen sam efter. De jagade runt hela sjön, de kilade längs stränderna och omkring holmarna. De gledo tätt under vattenbrynet och tätt efter bottnen, de sköto som skottspolar genom skogar af vass och säf; döko in i mörka underjordiska gångar och valf, ilade ut igen i vattenrymderna, fördes bort af strömdrag i svindlande fart och sögos in i snurrande virflar och —

Ja, det skulle bli för långt att räkna upp alt vad de voro med om äller att förtälja alt som drog förbi lommens ögon på denna blikstturné. Det var sagoland af brokig prakt, det var skimrande slott och höga pelarsalar, förhäksade trädgårdar och djupa grottor, fylda än af en månblå än af en genomskinlig butäljgrön dager. Det var sjunkna prålmar, öfvervuksna af slingrande plantor med stora blommor,

bleka och stelnade som drunknades ansikten, och gamla trädstammar med nakna risiga kvistar, liknande skelätt af utdöda jättedjur; det var fiskar af alla färger och former, och andra simmande varelser, ingen kunde säga om de voro fågel äller fisk; lommen hann endast se ett par stora stirrande ögon då och då i förbifarten, ett böljande långt hår af spöklik glans, en smidig vit rygg, en fjällig blåskimrande stjärt med bjärta blodröda fenor.

Han skulle nog haft lust att närmare beskåda all denna grannlåt, men han kunde ej få tid till det, måste jaga sin gullfisk utan rast äller ro. Och sent omsider kröntes då hans sträfvan med framgång. Han såg den flammande lågan sjunka mot bottnen, liksom maktlös; han lät sig falla lodrätt — då slocknade lågan, men när han nådde bottnen, såg han den betäckt af ett svartgrönt slam, tjockt och mjukt som en flossamatta, och när han borrade ned näbben däri, kom det som en blikst genom mörkret.

Det var gullfisken. Grann var den, riktigt bländdande; den lyste upp vattnet runtom, det stod en vid gloria kring dem, genomstrålad af breda gyllenröda strimmor. Jaså, detta var en tom inbillning; han skulle inte sluka den på stället, skulle ta med sig den och visa den för tviflarna. En tom inbillning! Men en vanlig fisk var det inte häller, det hade de haft rätt i. Återstod att se om det var bäst att inte bry sig om den äller ej.

Han tog den i näbben och sam mot höjden, med bröstet svällande fullt af stolt jubel. Den var aldeles stilla, som död, rörde inte en fena. Men tung var den. Och tyngre blef den ju högre upp de kommo från bottnen. Kunde möjligen endast bero på att han började tröttna; skulle bli skönt att få pusta ut i fria luften.

De borde snart vara uppe nu; märkvärdigt att det aldrig ljusnade — de måtte ha varit betänkligt djupt nere. En best att vara tung, han skulle ej orka hålla den länge.

Det måtte vara mörkt och grått däruppe ännu, eftersom ingen ljusning syntes i vattnet. Han undrade åter hur länge han varit nere; i detsamma stötte han hufvudet mot något hårt. Han sjönk en bit, spände senorna, sam upp på ett annat ställe — och stötte emot äfven där. Underligt — hårt var det som sten, kunde det vara bottnen på en stor båt, en timmerflotte, äller en flytande holme... Han försökte än en gång, ett bra stycke åt sidan; nej, det var som att köra hufvudet i väggen, det tycktes ligga ett tak öfver hela sjön. Och med ens gick ett ljus upp för honom, så skarpt och häftigt att det svartnade för hans ögon — det var isen, sjön hade frusit till medan han rusade fram genom djupen.

Först sjönk han samman i förtviflan och var nära att släppa gullfisken. Men så tog honom ett vilt raseri, han knep ihop käkarna om rofvet, samlade all

sin kraft, började simma hit och dit i ursinnig hast och störtade mot taket gång på gång.

Det halp förstås inte. Isen låg öfveralt lika tjock och stark; han såg både stjärnor och solar, när han smälde skallen emot den, sjönk för varje gång ett stycke, men höjde sig åter, alt yrare och kraftlösare.

Om han bara inte haft den där gullklimpen att kånka på. Den var nu tung som en sten, och han kände dunkelt att han aldrig skulle komma upp om han ej släpte den. Han flydde för denna tanke i början, ilade fram som i hetsad skräck, sam af och an i en ångest som ville kväfva honom. Men tanken vann på honom, och slutligen kunde han ej undgå den; de skulle håna honom, han skulle få äta upp gullfisken i all sin dar om han nu spottade ut den, och all hans möda och äflan var ju förgäfves om han släpte den ur sitt våld; men det fick gå, han orkade ej längre.

Så släpte han den. Det var som om den fick lif i samma stund, den svängde till med stjärten och kilade bort i mörkret, gnistrande och grann. Och han tyckte att han på samma gång fick all sin kraft tillbaka; det var som skulle han ha vaknat ur en strypande fasansfull mardröm, han kände sig lätt och spänstig, tyckte sig se en svag ljusglimt borta i det gröna dunklet och sam dit.

Ja, där var en öppning i isen, en rund vak, lagom stor för att han skulle kunna krypa upp genom den.

A — luften, luften! Han drack den i långa, djupa klunkar, där han satt på iskanten och tog igen sig. Den var sval och frisk, den var ren och ljufligt rusande. Men ej ett tungt och virrigt rus utan ett klart och stilla, ett som ville lyfta honom och liksom pumpade in styrka i hans muskler och benpipor, nytt varmt blod i hans ådror och hälsa och välbehag i hela hans kropp.

Det led mot morgon, var månljus kall natt. Alt skiftade i blått, den stjärnströdda rymden, isen på sjön, höjder och åkrar på land, höljda af ett tunt snötäcke. Det gick en rysning genom hans våta lekamen, satt han här länge skulle han bli en stel isklump; men han var altför utmattad för att kunna röra sig än på en god stund.

Då råkade han se mot öster, och där skimrade rymden röd öfver bärgen, alt varmare, alt högre. Månen bleknade och stjärnorna släcktes en efter annan, det blåa valfvet skiftade i klart grönt, och en mjuk violätt dager gled öfver höjderna och isfältet. Och ju rödare rymden lyste dess varmare kände sig lommen både utan och innan.

Han tittade ned i vaken en sista gång; han såg sin bild där i det svarta vattnet, och han tyckte att ögonen hade en varm och djup glans som han aldrig förr märkt.

Då gick solen upp, som en glödande guldkula i det röda skenet. Då skakade han sin domnade kropp och lyfte.

Han höjde sig snabt mot rymden, vilken nu var genomglödgad af skälfvande skärt ljus. Han stötte fram ett par ljudliga trata trata! och trodde i förstone knapt att det var sin egen röst han hörde; den hade en styrka, ett djup och en dallrande klang som aldrig tillförene. Han ropade om och om igen, och det lät bättre och bättre.

Han kände sig fyld af en sjungande makt, en svindlande stor glädje. Må de nu håna och tvifla och tala om dårskap och dumdristighet; han visste vad han visste, han hade sagor och syner att berätta för dem, som de aldrig kunnat drömma om. Och strunt i om de trodde honom, och strunt i gullfisken — som nog skulle fångas en gång, om ock i en aflägsen framtid, när lomsläktet vuksit sig större och starkare än nu —; ingen hade i alla fall varit så djupt som han äller sett vad han sett, och han var inte bara den styfvaste dykaren af dem alla, han kunde nu också ropa trata så klangfullt och högt som någon, och skulle nog numera kunna få vad han ville ha.

Och med snabba, taktfasta vingslag flög han bort genom solluften, bort öfver bärgen — mot hafvet.

SKISSBOKSBLAD

FRÅN PARADISET

»Detta var värkligen en riktig gammal härregård, här hade visserligen både växster och djur och människor den allra största trefnad.»

Selma Lagerlöf.

Jag rår inte för att jag bara vill tala om Storgården. Jag är som bärgtagen i den, och jag kommer nog aldrig lös ur den förtrollningen. Skulle ock min kropp komma att drifva omkring på hafven och vandra vida genom öknarna, altid skall dock min själ sväfva kring den gamla röda stugans vita knutar, altid skola mina innersta tankar gå af och an där i de tysta trefna rummen, sitta där i hörnen och lyssna till den djupa stillheten, stå där i stora salens fönster och se ut öfver sjön i lugn och allvarligt leende lycka.

Och är det väl att undra på. Den gården är himmelriket, ser ni — sannerligen är den icke himmel-

riket på jorden. Åtminstone kan jag trygt med två fingrar på vilken bok som hälst säga att den är paradiset.

Jag är icke ensam om den åsikten. Det är många varelser af vitt skilda släkter och familjer som hålla med mig.

Ni skall höra och se och förstå det, vilken tid på året ni än kommer dit. Ni är altid välkommen, isynnerhet om ni har med er förning af höga sånger, roliga infall och historier och sånt.

Är det en sommarmorgon ni kommer vandrande på vägen, skall ni se en ståtlig tupp och en hop hönor i lugn välmåga klifva omkring på gräsbacken mellan uthusen, skrockande och hackande i marken. Närmar ni er dem, löpa hönorna iväg för brinnande lifvet med kjolarna i vädret, glömska af anständighet och behag; tuppen springer efter, men endast några steg — så saktar han, sneglar på er, klifver spanskt, spänner ut bröstet, höjer näbben mot skyn och säger: Ni ska inte tro att *jag* är rädd. Nej för ka-ka-katten, kommer aldrig i fråga! — Ni går efter honom, han glömmer sig och lägger åter bena på ryggen, men stannar snart som förut. På min heder, säger han,

det är inte för er jag springer. Ni imponerar inte det ringaste på mig, nej ta mig hök-hök-höken ni det gör! — Och på nytt tar han till schappen och stannar först när han räddat sig bakom lagårdsknuten äller högst upp på gödselstacken. Och nu sjunger han ut, och hönorna samla sig i en ring omkring honom och ackompanjera: Kock-kock-kock-kluck, y-y-y! Ko-ack-ack-ack, ko-och-bock-bock, y-y-y-y!

Öppnar ni då lagårdsdörren, komma ett par kor, en get och två killingar ut. De titta förvånade på er och undra sinsemellan vad ni kan vara för en landsvägsriddare. Kossorna stå bara och stirra på er med stora ögon, men geten ser ettrig ut, sänker hufvudet och visar er ett par kraftiga, vackert svängda horn. Och nerifrån stora bygningen kommer en stor hund springande, en hälgdagsfin gosse i svart med vitt skjortbröst och vita handskar på alla fyra fötterna; han skäller för full hals, och jättarnas gårdshundar i bärgen runtom svara och stämma in med höga mullrande skall.

Det där kan ju tyckas vara ett ogästvänligt mottagande. Men ni skall se att ni snart blir bekant och god vän med dem allesamman. När Tjohej luktat litet närmare på er och funnit er vara en fin kar, som tycker om djur och trifs på landet — detta är de två förnämsta kännetecknen på en fin kar och gentleman — då skäller han inte längre utan hoppar opp på er, lägger framtassarna på era akslar, slickar

er i ansiktet och ber er å sitt husbondfolks vägnar vara hjärtligt välkommen. Och det dröjer ej länge förrän ni känner er som Adam bland paradisets djur; hönsen skola oförfärade äta gryn ur er hand, kossorna skola ringa med svansarna när de få se er, och killingarna skola hafva sin lek, eder till en ögonfägnad och förströelse.

Bäst ni står där, känner ni en snabb vindpust stryka er om kinden. Det är en svala som skjuter förbi, och ni ser er plötsligt omvirflad af en hel svärm så tätt att deras vingar nästan snudda vid er. Och vart ni tittar under taken ser ni deras bon, i lagård och stall, i loge och vedbod, bo vid bo, både hus- och ladusvalor. De ha bygt sig en hel stad här; men vartenda hus i den stan hyser endast en familj, den har ingenting gemensamt med människornas ohyggliga kasärnstäder.

Stundom komma också deras storväksta svartklädda släktingar tornsvalorna ned från höjderna för att hälsa på. De svinga sig runt husen och tycka äfven de att detta är en ovanligt skön och treflig plats, till och med tornsvalor skulle kunna trifvas här, fast den ligger djupt ner i dalen.

Att starar och flugsnappare känna sig hemmastadda i sina hålkar, liksom sångare och bofinkar i trädgårdens buskar och träd, det kommer ni snarliga underfund med.

Tydligast skall ni se det om våren, när de vända åter från sin långa resa. Då vimlar det af vingade spelmän i luften och i kronorna, då firas hemkomsten med sång och lek och lustbarheter, då bygga de bo i var vrå och hålla bröllopp i var buske. Och i solskenet på svalen ligger Tjohej och tittar på dem; särskilt förtjust är han i husärlorna som hoppa omkring på gårdens gräsmatta, de äro riktigt näpna och behagfulla småflickor i sina lätta ljusgrå vårklänningar, tycker han. Och tätt bredvid honom ligger i endräkt och frid katten Petter och spinner och tycker detsamma.

Men det märks nogsamt äfven om hösten, när de rusta sig att lämna detta härliga land, de ljusa nätternas land och de röda stugornas. De lämna det icke med lätt hjärta; de flyga upp i trädtopparna för att taga en sista öfverblick öfver bygden, de titta in i boet med en sista lång blick; de flyga kring husen och säga farväl åt rönnar och björkar, åt astrar och solrosor, åt hönsen och killingarna, Tjohej och Petter. Så höja de sig med en sista drill och draga bort i stora skaror. Det blir tomt och tyst här nu, säger Tjohej; kossornas ögon följa länge de bortsväfvande, och en ungtupp gör ett förtviflat flak-

sande försök att flyga med; men han kommer inte långt, mor hans flaksar efter och hugger honom — inga ga-ga-galenskaper, kacklar hon, stanna du kvar, här har du det så bra du nånsin kan få. —

Dock skall ni ej eus om vintern finna luften mellan dessa bärg aldeles tom och stelnad.

Ofta drager en vit storm fram genom dalen, en munter vildbasare som det är en fröjd både att se och höra. Han kommer rullande utför branterna i halsbrytande kullerbyttor, han dansar fram öfver åkrarna, dold i ett tjockt moln af yrsnö, och daskar till väderflöjlarna på taken så de snurra runt i virflande fart, gnisslande och skramlande. Han sjunger och ropar med dånande entonig bas, och än rider han gränsle på takåsen och blåser trumpet i skorstenspipan, och än är han framme vid fönstret och visslar och tjuter i springorna. Så tumlar han ned i trädgården och rifver om i buskarna så grenar och kvistar och torra löf ryka om honom; rycker lös en halmkärfve ur ett äppelträd och sparkar fotboll med den en stund, klättrar upp i högsta björken på udden och sitter och gungar däruppe, skrattande och högt sjungande, slår en fri volt, dansar bort öfver sjön och försvinner i en rullande sky af vit rök.

Storgården vilar i tystnadens famn efter det larmande glada besöket. Men det är ingen död äller döfstum tystnad; ni kan höra dess lugna andedrag, ni hör altemellan en viskning, ett rop, ett kvitter. Och tittar ni ut, ser ni gårdens julkärfvar och fönstrens hafrelådor fulla af ett sprittande lifligt vimmel, af lek och fästligt glam och kvittrande förnöjsamhet mitt i smällkalla vintern.

Flyta dagarna sålunda bort likt porlande bäckar äller brusande forsar, och lifvas äfven sommarens korta ljusa nätter af sång och spel och sorl af många röster — det är kornknarrn i rågåkern, taltrasten på näset, göken i västanskog, och det är läderlappar och myggor och nattfjärilar — så kunde man tro, att näjden åtminstone under vinternattens djupa mörker borde ligga liflös och orörlig. Men att så ingalunda är fallet skall ni klarligen skönja, om ni en morgon följer mig på en skidtur genom markerna.

Ni skall öfveralt träffa på spår af lefvande väsen och fjät af fötter. Snöns vita papper är fullskrifvet med historier och dramer, vilka utspelats under natten. Det är som dikter på olika värsmått, och det är ett rikt nöje att följa dessa lefvande värsfötters gång.

Här har haren skrifvit en rad hoppande anapäster öfver åkern — låt det gå, å hallå! — Gjort en paus i kanten af småskogen, tagit sig ett gott mål där af barken på en kullhuggen aspstam, och hoppat vidare in bland snåren, å hallå, hoppa på!

Här har en liten näbbmus stuckit upp sin rosigt skära nos ur snön, skrifvit en kort visa på rimmade trokéer i stjärnljuset och krupit ner igen i drifvan.

Och här har ekorren tagit sina jambiska skutt, å hi, å hopp! — och där ha några orrar klottrat sina fria värs. Det har varit en tupp bland dem, en riktig skald ska ni tro, fast han bär sin lyra baktill; ni kan se hur den släpat i snön, och här äro några vackra stjärnor ritade, de äro märken efter hans fina och förnäma fötter. Och kråkor och skator ha också plitat sina kråkfötter här och där, men deras värs är bara knagglig och tråkig Idunspoesi.

Snart möta vi åter harspåret, och nu korsas det af ett annat, en snörrät rad punkter vilken någon gång gör en krok äller slingrar sig runt om en buske. Det är räfven; han har kommit lunkande öfver fälten, och hans skrift är en entonig och oafbruten monolog på prosa. Han vill inbilla folk att han är tankspridd och pratar för sig själf, förstår ni; men man kan vara säker på att han på samma gång har alla sina sinnen vakna och vidöppna. Han har stafvat på harens dikt ett ögonblick; har gått vidare men kommit igen på en omväg. Så har han stött på ekorren och

smugit efter honom, altjämt pratande för sig själf, men nu med lägre röst; och ekorren har skuttat undan, åhi åhopp, och klättrat upp här i tallen. Till slut har Mickel fått syn på skatornas blåstrumpklotter och satt sig att studera det; fy tusan, har han tänkt och smugit in i snåren, och där har en strid utkämpats. Snön är uppsparkad, ni ser spår af tassar och klor om varann, på ett ställe lysa röda blodfläckar och ligga några svartvita vingpännor, de enda kvarlefvorna af den namnlösa skränpoetissan. Och därifrån fortsätter räfspåret inåt småskogen, men nu tyngre och djupare; monologen är långsammare och mer ogenerad än förut och afbrytes ofta af en lång maklig paus.

Sådana sånger och berättelser kan ni finna nästan varje vintermorgon, stundom ända in på Storgårdens knutar.

Här är en, skrifven i snön en julnatt och öfversatt till mänskligt tungomål och svensk värs.

Räfven tassar öfver snön
mellan hagens björk och rönn.
Stjärnorna de blänka.
Räfvens mage skriker gält.
Kilande på vita fält,
räfven börjar tänka.

Huj, vad det är ljust i natt,
tänker han där som en katt
han bland stugor tassar.
Alla fönster lysa glatt —
hör, därinne klinga skratt,
medan brasan brassar.

Räfven emot lagårn styr
sina fjät, af ljuset yr.
Genom dörrn han sneglar.
Det är tyst i bur och bås,
olåst är vartenda lås,
öppna alla reglar.

Det är tyst i bås och bur,
ingen står i natt på lur.
Jag har tur, sa räfven.
Fram mot hönsburn smyger han —
vid min svans, där står en man
med nånting i näfven.

Nej, det är nog ingen kar.
Han har skägg som gammelfar
och en toppig mössa,
men är småväkst som ett barn,
spinner nog ej falska garn
och har ingen bössa.

Räfven grubblar. Jag förstår
ta mig saksen ej ett spår —
och en hand han känner
stryka ryggens tjocka skinn,
och han veknar i sitt sinn,
fastän hungern bränner.

Säger så den lille man:
Hör han, gamle Mickel, han
får ej hönor snatta.
Om han ej sin lusta styr
bär det rakt åt Hälsefyr,
håll sig då för skratta!

Och han sätter en karott,
vilken luktar mycket gott,
framför räfvens tryne.
Ät sig mätt nu — detta här
riktigt präktig julgröt är,
han ser ej i syne!

Räfven äter som en varg,
hälften nöjd och hälften arg,
mumsar, slukar, slickar,
tittande på gubben snett,
hur han ler förnöjt och brett,
mumlar, ler och nickar.

*

Räfven tassar tyst åstad
bort mot skogen, mätt och glad.
Tankar mång han tänker.
Det är sällsamt tyst i skyn.
Öfver skogens svarta bryn
morgonstjärnan blänker.

*

Af det föregående följer självklart att Storgården är ett paradis aldeles särskilt för hundar.

Jag har förut talat om både Tjohej och Tjinona. Ännu ifjor lefde de och hade hälsans dyra gåfva; men nu ha bägge blifvit till jord igen, däraf de komna voro.

Tjinona dog af stryknin. Hon råkade nämligen en gång, då hon var ute och jagade hare för egen räkning, sluka ett räfbete och fick med sitt unga lif sona sin frihetshunger och blodtörst.

Tjohej ljöt en icke mindre hemsk död. Han fick en gång följa sitt husbondfolk på en resa flera mil bort, men han vart redan andra dagen sjuk af den våldsammaste hemlängtan och af vantrefnad på det främmande stället. Där fans intet vatten att plaska i, intet gräs att rulla sig i, inga svalor att göra höga fåfänga skutt efter, ingen rågåker med sorkar i; där fans bara hårda stengator och rök och smuts,

och i förstugan fick han stanna, som om han inte varit ren och snygg nog att ha i rum, och en katt fans där visserligen men det var inte Petter, det var en spottande argsint en, som han blef osams med från första stund och som så när hade rifvit ut ögonen på honom.

Nej, där stod han inte ut. Hur skulle man också kunna trifvas på ett sånt ställe, när man kom direkt från paradiset! Och hur skulle man kunna finna något nöje i kringstrykande, tjufaktiga gathundars äller bortskämda, surögda kaférackors sällskap, när man var van att umgås med ädla jakthundar, med starar och höns och killingar!

Bittida den tredje dagens morgon smet han och gaf sig hemåt i förväg ensam och allena. Han följde järnvägen först, men när han nådde de djupa skogarna, kände han liksom på sig att den gjorde en onödig krok och att han skulle komma hem dubbelt så fort, om han tog en genväg öfver bärgen. Vandrade därför in i skogsdunklet och vädrade sig fram så gott han kunde genom snåren.

Ett par dar senare kom hans husbondfolk hem, men där fans ingen Tjohej. De sände ut bref och bud och läto söka honom öfveralt; och efter ännu ett par dagar kom en kar gående med honom, men då var han inte mycket värd.

Han hade riktigt varit ute på äfventyr. Han hade ströfvat vida i skogarna, hade snart tappat

känningen af rätta kosan och gått vilse i vildmarken. Hade klättrat uppför branter och stup och tumlat utför igen, hade summit öfver svarta skogstjärnar och gått runt i sina egna spår och lifnärt sig af lingon och sura tranbär. Sist hade han en kolmörk natt ramlat ner i ett gammalt grufhål, fastnat med halsbandet i en trädrot som sköt ut från den lodräta väggen, och blifvit hängande där utan att kunna komma varken upp äller ner.

Några barnungar, som voro ute för att plocka bär, hade hört hans tjut ur djupet och kommit hemspringande halft skrämda från vettet — det låg ett hiskligt odjur och röt nere i grufvan, berättade de. Deras far tog då ett par karar med sig och drog ut att undersöka saken; de sågo snart vad det var för ett odjur, en af dem firades ned i djupet med ett rep och hissades upp igen med den stora tunga klumpklossen i famn.

Då hade Tjohej hängt där i minst ett dygn, kanske två. Glad var han när han kom hem — vanvettigt glad, han tjöt och skälde, han gret och gnälde, han hoppade upp på vem som kom i hans väg, och drumlade ner i sjön och sprang runt alla hus på Storgården som en tosing och skulle ha hoppat öfver vartenda tak, om han bara kunnat.

Men illa medfaren var han, rufsig och utsvulten och eländig. Och han repade sig aldrig efter alla dessa strapatser; han blef konstig på många sätt, än

vilt uppsluppen och lektokig, än lika vilt och orsakslöst ursinnig, till och med på gårdens folk.

Så måste de låta skjuta honom. Och där var stor sorg och saknad på Storgården efter den vackra, präktiga gossen.

Men de enda varelser, vilka aldrig trifvas länge där på platsen, äro just sorg och saknad och deras släktingar.

För att än fortare fördrifva dessa snyltgäster, skulle de nu ha en ny hund, och en jakthund skulle det vara.

Ryktet härom spred sig snart i trakten, och den ena hunden efter den andra kom för att visa sig och granskas, åtföljd af sin härre. Och alla voro de enligt sina egares utsago värkliga underdjur; där berättades i dessa dagar massor af historier, den ena märkvärdigare än den andra.

Isynnerhet hade en smed från Gonäs hytta mycket att förtälja om sin Jäger. Det fans intet villebråd som den hunden inte gick på; han var lika svår på älg, hare och räf som på gräfling, lo och mård, på skogsfågel som på and och rapphöns. Och var lugn för att han inte var en som tröttnade äller släpte; det fick vara hur svårt väder som hälst, nog fick han upp och nog låg han i; och en gång hade han

drifvit en gammalhare i fyra dygn, de hade hört drefvet till stugan då och då, och på fjärde dygnet kom den uttröttade harpalten med släpande skutt ända fram till stugknuten. Jag var inte hemma själf, men hustru min fick ner bössan från väggen och knäpte Jösse genom fönstret, sade smeden. Och Jäger bedyrade med en ifrig svansviftning att vartenda ord var sant.

Det blef i alla fall inte han som kom att stanna. Det vart en annan, en svart smålandsstöfvare, med nos och bringa och fötter fint ljusbruna och två bruna prickar mellan ögonen. Bara en yngling på nio månader, men det var gott gry i honom, han hade redan hjälpt till att affärda två harar och en räf, och pigg och leksam till humöret var han och Klang var hans namn.

Han låg bunden första dagen, tyst och moloken och tungsint. Nästa dag fick han gå med sin nya härre ut och gå, ännu kopplad; han blef ofta klappad och struken öfver ryggen, fick höra en lång berättelse om alt vilt som fans däromkring, och fick själf läsa igenom några af de på snön nedskrifna visorna och historierna.

När de kommo hem, återföll han i sitt svårmod. Han fick nu emellertid gå lös inne och började se sig omkring, mäkta förvånad öfver de många rummen och småsakerna; nosade på ett räfskinn och en älghud på golfvet, profvade några olika liggplatser, af vilka flossamattan under karusällbordet föll honom mäst i

smaken; sneglade under tiden ofta på husbonden, som satt och läste i en länstol, samt gick slutligen blygt och försiktigt fram till honom — viftade svans, lade sakta upp frambenen och hufvudet i hans knä och såg på honom med en lång och varm blick.

Så var isen bruten och deras vänskap knuten. Och Klang upplyste om att han redan kände sig som barn i huset; visst hade han längtat i början, men det hade snart gått öfver, redan första natten hade han sofvit utmärkt, och en alt starkare känsla af hemtrefnad och välbefinnande hade snabt och omotståndligt bemäktigat sig honom, sade han.

Härnäst de skulle ut och promenera bad han att få slippa kopplet, han skulle visst inte löpa sin väg. Han gjorde det ej häller, han tog endast en liten afstickare inåt buskarna ibland, men kom tillbaka som en pil så snart hans härre, äller kamrat är nog rättare att säga, visslade äller bara knäpte med fingrarna; och han svansade och hoppade högt ikring honom, slet af honom vantarna och bet honom i vadorna och uttryckte sin förtjusning på åtskilliga sätt.

Och nu äro de de alra bästa och oskiljaktligaste vänner och ha mycket nöjsamt tillsamman. Klang vill på inga vilkor från Storgården, och Storgården vill ej häller bli af med honom — därtill bidrar han altför mycket till dess glädje och trefnad.

Som ni kanske vet, ligger Storgården på en udde i Wessman. Som ni kanske också vet, omgifves manbygnaden på två sidor af en gammal präktig trädgård — en paradisets lustgård, fast i förminskad skala förstås.

Ni skall bli förundrad öfver hur alt växer och frodas där, hur stora och saftiga jordgubbarna lysa och hur rädisorna trängas och knuffas i sin säng. De gamla grånade knotiga aplarna stå helt och hållet insvepta i de finaste skära och vita blomslöjor om våren, riktiga jättebukätter; nysatta fruktträd och bärbuskar ta sig altid, och hela sommaren igenom är där ett lysande brokigt karnavalståg af blomster längs de långsmala rabatterna, vilka löpa utefter stora bygningens framsida och södra gafvel samt kanta gångstigen ner till sommarmatsaln på udden.

Där höjer vallmon sina tunna bägare, fylda af blodrött vin, där svänger brandgula liljan sina strimmiga flammande facklor. Där slingra luktärterna sina smidiga armar kring de afbarkade granskatarnas vita skelätt, konvolveln ringer med sina blåa klockor och pionen vaggar sitt heta, nattligt djupröda hufvud; penséerna stå i en lång tät rad utefter rabattkanterna, helt nära jorden, en skara allvarsstarka, manligt mogna tankar i de djupaste, fullaste och mjukaste sammetsfärger — svartblått, svartindigo, svartviolätt, men aldrig rent svart, den färgen fins inte i paradiset! — Och öfver dem alla stå solrosorna mans-

höga och öppna i skälfvande njutning sin vida strålande krona mot solen.

Där fins ock en tät syrénberså — dess doft och dess bleka violätta blomskrud är en hel ljus försommarnatt, samlad i en enda punkt, och att sitta i den en sådan natt är att sväfva i sjunde himlens salighet vid stilla aflägsen musik. Och där fins en stor nyponbuske längre ned på udden, han står fritt på gräsplanen och har vacker utsikt öfver sjön, han pryder sin gröna mantel med däjliga skära vildrosor om sommaren och dyrbara lackröda smycken om hösten, och vad samlar han i en punkt om icke hela den sommargröna näjden med alla de röda stugorna!

Men kan Storgårdens manbygnad förliknas vid ett rött bärg på den gröna udden i den blåa sjön, så finnes i detta bärg en gul grotta med två gluggar ut mot fria luften, och i denna grotta bor ett litet djur, i vilket all den skönhet och härlighet och glädje, jag talat om, blifvit förkroppsligade och sammansmält till en enda varelse af kött och blod.

Grottan är altid full af ljus och solsken, om nu detta beror på det snövita taket och de gula väggarna, äller på den varma glans som utstrålar åt alla håll från det lilla kreaturet. Det är af honkön

och heter Maj, och det ser det ut att heta. Det har ett skinn, mer sammetslent och skärt och ljuft att stryka med fingerspetsarna än någon äppelblomma i paradiset; det har ett par tindrande klara stjärnor till ögon, blåa som blåsippor; dess läppar äro friskt och doftande röda som nyponblommans kronblad, dess händer små och rosiga som näbbmusens tassar.

Det ligger på rygg på en tjock matta på golfvet och biter i svansen på en mycket liten hund, som det håller med bägge händerna och som piper då det klämmer på honom. Och än stånkar det och gurglar och blåser såpbubblor och gör alla möjliga gubbar, och än slår det en ljudlig virfvel mot golfvet med sina knubbiga sprattlande trumpinnar till ben.

Vad det är för ett djur? Ja säg det. Ser man på de korta armarna och deras rörelser, kan man tro att det är en kräfta som fumlar med klorna i luften. Ser man åter på de gropiga händernas skärhet, kan man som sagt nästan ta det för en näbbmus, fast en ovanligt stor sådan. När dess fingrar gripa om något, likna de en apunges, och dess ben förefalla stundom som sprattlande fiskar; hela dess runda kroppshydda påminner osökt om en frodig smågris, men på samma gång har det en kattunges mjuka behag, en vit killings oviga lekfullhet samt en hundvalps svansviftande glada lynne och naturnödvändiga lust att bita i alt, som kommer i närheten af dess tandlösa lejongap.

Hör man sen på alla de läten det kan frambringa,

blir man än tvehågsnare om dess rätta natur. Det kan grymta som den griskulting, det liknar, men det kan ock drilla som en sånglärka; det kan kraksa som en kråkunge och pipa som en råtta, men äfven kvittra som en svala och flöjta som en taltrast. Det kan gnägga, bräka, jama och härma en kyckling förvillande naturtroget, och det kan vad intet annat djur kan — det kan skratta, skratta så det både hörs och syns, så munnens nyponknopp öppnar sig på vid gafvel och ögonens stjärnor blinka mellan ett par smala springor och trubbnäsan pekar rakt opp i det runda ansiktet, som ett öga på en rosenpotatis.

Är ni någon gång vid rägnvädershumör äller äljes dyster till mods, skall ni gå in i den gula grottan och ställa er att lyssna på det lilla djurets samspråk med sig själft en stund. Jag lofvar er att ni skall gå ut igen med själen vederkvickt och molnfri och förlossad från alla bojor och bördor.

Ni skall kanske ha litet svårt att förstå dess språk i förstone. Det ligger och tittar i taket och jollrar utan uppehåll; äuä öhö äpu plu pruuu, säger det. Så glida dess blickar ned utför väggen och stanna på en tafla, vars glas dagern ger en blänkande glans; ägu äglu gli glö äggula, säger det, ty det är mycket förtjust i alt som blänker och lyser. Därpå slår det en lång trumvirfvel med benen och ger till ett gält glädjetjut, i—i—i! — någon yttre anledning därtill kan ni troligen ej upptäcka, det är

endast ett utbrott af en inneboende allmän lustkänsla. Får det sen ögonen på er, blir det med ens tyst och mäter er förvånat från topp till tå; då bör ni vissla en stump, hälst Oksdansen äller Anders Jans Lätta, och samtidigt förvandla ert gamla allvarsamma ansikte till en skråpuk, så gemytligt grinande som möjligt; äfven dess klotrunda anlete skall då förvandlas och rynkas af ett inifrån strålande leende — det skall hälsa er och säga äbu blu bli buä, medan några skimrande bubblor blåsas ut mellan nyponblommans kronblad.

Om ni dessutom smackar med tungan, nyser och fräser och säger schioplutt! som en raket, äller bara vefvar på en speldosa som också fins därinne, äller tar fram er klocka och slänger den runt, så skall det älskliga djuret snart prata med er som med en gammal bekant. Ä gä äng ging, skall det säga och se på er för att utröna, om ni inte håller med om det. Det skall visa er klocka ett vänligt intresse, vrida och vända på den och göra de ihärdigaste försök att bita ett stycke af den, för att känna efter hur den smakar. Sätter ni det så på händerna och låter det gunga mellan golf och tak, skall det anse er vara en aldeles ovanligt hygglig kar och hederspamp; det skall skratta med hela ansiktet och räcka ut tungan åt er och dra er riktigt kraftigt i skägget, skall spritta och sparka och ringa med benen som med två dinglande klockkläppar.

När ni slutligen går er väg, skall nyponblomman åter sluta sina skära kronblad och ett djupt allvar draga sin genomskinliga slöja öfver ögonens blåa stjärnor; ett tankfullt och undrande, men ljust och lugnt och lyckligt allvar.

Och ni skall säkert dela min orubbligt fasta öfvertygelse att detta är det mjukaste och finaste och alra ljufligaste djur på jorden, och att dess kvitter är den mäst bedårande och gripande musik man kan få höra.

Men är ni kanske en sådan som är i rägnväderslynne för jämnan och sitter instängd i en klostersäll och ser på lifvet genom en tjock fönsterruta, täckt af en gråtande grå imma säks af årets månader och af ett tätt nät af iskalla frostblommor de öfriga säks?

Och ni klagar och suckar kanske och tycker att jorden är en jämmerdal och lifvet en lång natt, och sitter djupt försjunken i lönlöst grubbel och lika lönlös längtan.

Jag måste ge er ett råd, antingen ni vill ta emot det äller ej. Hoppa ut genom fönstret så att den kalla, hårda glasrutan klingande splittras i tusen bitar — vandra bort längs vägen som ni går och står, vandra långt bort från alla kloster och fängelser och stengator, och vissla med hatten på nacken

och händerna i byksfickorna en vals i takt till era steg.

Ströfva omkring i bygder och obygder och skåda och hör. Gör er bekant med svalorna och hjälp dem att bygga bon under ert tak; lägg bort titlarna med hund och katt och haf dem att äfven sinsemellan försonas och dricka brorskål — det ska gå lättare än ni tror. Och fäll aspstammar åt hararna att gnaga barken af, och lägg ut granruskor åt abborrarna att lägga sin rom uti — och blif själf en smidig simmare i vattnen, en senstark vandrare i skogarna, en vidsynt sväfvare i rymderna!

Och ni skall tycka att jorden ändå är ett ställe som man måste trifvas på, och ni skall känna en alt starkare och varmare hemtrefnad i lifvet!

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEÅ